

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**BUCA KONUTLARININ MEKÂN DİZİMİ VE
GÖRÜNÜR ALAN ANALİZİ**

SEVDE KORKMAZ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
BİNA ARAŞTIRMA VE PLANLAMA PROGRAMI**

**DANIŞMAN
PROF. DR. DENİZ ERİNSEL ÖNDER**

İSTANBUL, 2011

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim ile tez çalışmam boyunca beni yönlendiren ve destek veren sayın danışman hocam Prof. Dr. Deniz Erinsel Önder'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Mayıs, 2011

Sevde KORKMAZ

İÇİNDEKİLER

KISALTMA LİSTESİ	vi
ŞEKİL LİSTESİ	vii
ÇİZELGE LİSTESİ	vii
ÖZET	xi
ABSTRACT	xii
BÖLÜM 1	
GİRİŞ	1
1.1 Literatür Özeti	1
1.2 Tezin Amacı	1
1.3 Bulgular	3
1.4 Hipotez	4
BÖLÜM 2	
2.1 Mekan Dizim Yöntemi	6
2.1.1 Mekansal Dizim	7
2.1.2 Mekan Dizim Yöntemine İlişkin Kavramlar	10
2.2 Görünür Alan Kavramı	17
2.2.1 Görünür Alan Yöntemi	17
2.2.2 Görünür Alan Yöntemine İlişkin Kavramlar	20
2.3 Mekan Dizim ve Görünür Alan Yöntemi Uygulamaları	22
2.3.1 Dört Farklı Mekansal Model Analizi	22
2.3.2 Geleneksel Fransız Konutları	22
2.3.3 Geleneksel Fransız Çiftlik Evi	24
2.3.4 Tate Galeri'nin Görsel Alan Analizi	25
2.3.5 Türk Geleneksel Mekanlarında Görünür Alan Analizi	26
2.3.6 Geleneksel Kayseri Evlerinde Mekansal ve Görünür Alan Analizi	28
2.4 Depthmap Yazılımı	30

2.4.1	Bir Plan Analizinin Hazırlık Süreci.....	30
2.4.2	Görünür Alan Analizi Aşamaları.....	31
2.4.3	Dış Bükey Mekan Analizi Aşamaları.....	33

BÖLÜM 3

BUCA KONUTLARININ MEKAN DİZİM VE GÖRÜNÜR ALAN YÖNTEMİ İLE ANALİZİ		35
3.1	Çalışma Alanının Tarihsel Gelişimi	35
3.2	Geleneksel Buca Konutları.....	36
3.3	Çalışma Alanının Günümüz Mekansal Özellikleri	42
3.4	Alan Çalışmasının Amacı, Kapsamı ve Yöntemi.....	44
3.4.1.	Alan Çalışmasının Amacı	44
3.4.2.	Alan Çalışmasının Kapsamı	45
3.4.3.	Alan Çalışmasının Yöntemi	46
3.5	Buca Konutlarının Dış Bükey Mekan ve Görünür Alan Analizleri	47
3.6	Buca Konutlarının Dış Bükey Mekan Analizi Sonuçları	66
3.7	Buca Konutlarının Görünür Alan Analiz Sonuçları	72
3.8	Buca Konutlarının Dış Bükey Mekan Analiz ve Görünür Alan Analiz Sonuçları Karşılaştırılması ve Yorumlanması.....	76
3.9	Değerlendirme.....	79

BÖLÜM 4

ÖNERİ PROJE ÇALIŞMASI		83
4.1	Proje Alanının Mekansal Özellikleri ile Alana İlişkin Yapılan Gözlemler.....	83
4.2	Proje Alanına İlişkin Yapılan Anket Çalışması	85
4.3	Öneri Proje Yapısı ve Tasarımda Etkili Olan Kriterler	88
4.4	Öneri Projenin Dış Bükey Mekan ve Görünür Alan Analizi Sonuçlarına İlişkin Değerlendirme	94
4.5	Buca Konutlarının ve Öneri Proje Yapısının Dış Bükey Mekan ve Görünür Alan Analizleri Üzerinden Karşılaştırılması	97

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	103
------------------------	-----

KAYNAKLAR.....	106
----------------	-----

ÖZGEÇMİŞ	108
----------------	-----

KISALTMA LİSTESİ

RA	Rölatif Asimetri
RRA	Gerçek Rölatif Asimetri
HH	Bütünleşme
MD	Ortalama Derinlik

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 2. 1 Dizim örneği	8
Şekil 2. 2 Mekansal dizim örneği	8
Şekil 2. 3 Mekansal aktiviteler	9
Şekil 2. 4 Planın farklı noktalarından bakıldığında farklı görünen mekansal organizasyonlar	10
Şekil 2. 5 Dış bükey dış mekan ve iç mekan	11
Şekil 2. 6 Herhangi bir yerleşme ve bina planına ait aksiyel haritalar	11
Şekil 2. 7 Aynı yol üzerinde aksiyel kesişimler	12
Şekil 2. 8 Basit bir T şeması ile ilişkili farklı noktalardan elde edilmiş isovistler	12
Şekil 2. 9 Tek girişli bir mekanın ve iki girişli bir mekanın temel erişim grafiği	12
Şekil 2. 10 Farklı eksensel haritaların erişim grafiği	13
Şekil 2. 11 Çalı tipi ve ağaç tipi erişim grafikleri	13
Şekil 2. 12 Simetrik, asimetrik, dağılımlı, dağılımsız erişim grafiği örnekleri	13
Şekil 2. 13 Farklı mekansal organizasyonlarda derinlik ilişkileri	15
Şekil 2. 14 Erişim grafiği, derinlik, kök, doğrulanmışlık	15
Şekil 2. 15 Görünür alan üretimi	17
Şekil 2. 16 E'deki D bölgesi ve D'deki bir E çevresi	18
Şekil 2. 17 E tarafından yaratılan D'deki üç görünür alan	18
Şekil 2. 18 Vx görünür alanı	19
Şekil 2. 19 Görünür alanın artan görünmeyen alanları	19
Şekil 2. 20 Farklı bakış noktalarından elde edilen M3 değerlerinin gösterimi	19
Şekil 2. 21 Dikdörtgen mekanlar üzerinde görünebilir alanlar	19
Şekil 2. 22 Yeterli ve minimal yol	20
Şekil 2. 23 Aynı geometride dört farklı mekansal model	22
Şekil 2. 24 Farklı yapılanmalara sahip üç Fransız konutu'na ait mekânsal analizler	23
Şekil 2. 25 Fransız çiftlik evi'ne ait erişim grafiği	24
Şekil 2. 26 Tate Galeri'ye ait görünür alan analizi grafiği	25
Şekil 2. 27 1920'ler ve 1990'ları kapsayan apartman kat planlarına ait mekansal ve görünür alan analizleri	26
Şekil 2. 28 Görünür alan bütünleşmesinde renklendirilen konut planları	27
Şekil 2. 29 Yedi adet konutun mekanlarının merkezlerinden oluşturulmuş isovistler	27
Şekil 2. 30 Yedi adet konutun kontrol edilebilirlik değerlerine göre renklendirilmiş planları	28
Şekil 2. 31 Geleneksel Kayseri evleri'nin mekânsal ve görsel analizleri	29

Şekil 2. 32	Depthmap yazılımında grafik dosyası oluşturma aşaması.....	32
Şekil 2. 33	Görünürlük analizi için elde edilmiş grid düzeni ve mekanların doldurulma aşaması.....	32
Şekil 2. 34	Plan üzerinde convex map katmanının oluşturulması.....	33
Şekil 2. 35	Dış bükey mekanlarda poligonların çizilmesi.....	34
Şekil 3.1	Cumbasız, girişin tek tarafta yer aldığı, niş içine yerleştirildiği, yükseltilmiş bodrum katlı konut örneği.....	38
Şekil 3. 2	Girişin ortada yer aldığı, niş içine yerleştirildiği, tam gömülü bodrum katlı konut örneği.....	38
Şekil 3. 3	Yükseltilmiş bodrum katlı sahanlık girişli konut örneği	38
Şekil 3. 4	Geniş cephe, bir katlı konut örneği	38
Şekil 3. 5	Cumbasız ve yan bahçe girişli, iki katlı konut örneği	40
Şekil 3. 6	Cumbalı, ön cephe ve yan bahçe girişli, katlı konut örneği.....	40
Şekil 3. 7	Cumbalı, ön cephe ve yan bahçe girişli, katlı konut örneği.....	40
Şekil 3. 8	Cumbalı, ön cephe ve yan bahçe girişli, katlı konut örneği.....	40
Şekil 3. 9	Levanten malikâneleri	41
Şekil 3. 10	Levanten malikâneleri	41
Şekil 3. 11	Buca kent merkezi hali hazır haritası.	42
Şekil 3. 12	Kafe bahçesi kullanımına yönelik geleneksel konut bahçesi örneği	43
Şekil 3. 13	İşyeri kullanımına yönelik geleneksel konut örneği.....	43
Şekil 3. 14	Özgün cephe mimarisini kaybetmiş geleneksel konut örneği.....	44
Şekil 3. 15	İşyeri kullanımına yönelik, özgün cephe özgün cephe mimarisini kaybetmiş geleneksel konut örneği	44
Şekil 3. 16	Konut 1, (a) zemin kat planı, (b) dış mekân dahil edilmeden elde edilmiş dışbükey mekân bütünleşme haritası, (c) dış mekân dahil edilerek elde edilmiş dış bükey mekân bütünleşme haritası	50
Şekil 3. 17	Konut 1, (d) görünür alan bütünleşme haritası	51
Şekil 3. 18	Konut 2, (a) zemin kat planı, (b) dış mekân dahil edilmeden elde edilmiş dışbükey mekân bütünleşme haritası, (c) dış mekân dahil edilerek elde edilmiş dış bükey mekân bütünleşme haritası	51
Şekil 3. 19	Konut 2, (d) görünür alan bütünleşme haritası	52
Şekil 3. 20	Konut 3, (a) zemin kat planı, (b) dış mekân dahil edilmeden elde edilmiş dışbükey mekân bütünleşme haritası, (c) dış mekân dahil edilerek elde edilmiş dış bükey mekân bütünleşme haritası.....	53
Şekil 3. 21	Konut 3, (d) görünür alan bütünleşme haritası.....	54
Şekil 3. 22	Konut 4, (a) zemin ve üst kat planı, (b) dış mekân dahil edilmeden elde edilmiş dışbükey mekân bütünleşme haritası, (c) dış mekan dahil edilerek elde edilmiş dış bükey mekân bütünleşme haritası	55
Şekil 3. 23	Konut 4, (d),(e) görünür alan bütünleşme haritası	56
Şekil 3. 24	Konut 5, (a) zemin ve üst kat planı, (b) dış mekân dahil edilmeden elde edilmiş dışbükey mekân bütünleşme haritası, (c) dış mekan dahil edilerek elde edilmiş dış bükey mekân bütünleşme haritası	57
Şekil 3. 25	Konut 5, (d),(e) görünür alan bütünleşme haritası	58
Şekil 3. 27	Konut 6, (d),(e) görünür alan bütünleşme haritası	61
Şekil 3. 28	Konut 7, (a) zemin ve bodrum kat planı, (b) dış mekân dahil edilmeden dahil edilerek elde edilmiş dış bükey mekân bütünleşme haritası	62

	Sayfa
Şekil 3. 29 Konut 7, (d),(e) görünür alan bütünleşme haritası	63
Şekil 3. 30 Konut 8, (a) zemin ve bodrum kat planı, (b) dış mekân dahil edilmeden elde edilmiş dışbükey mekân bütünleşme haritası, (c) dış mekan dahil edilerek elde edilmiş dış bükey mekân bütünleşme haritası	64
Şekil 3. 31 Konut 8, (d),(e) görünür alan bütünleşme haritası	65
Şekil 4. 1 Proje Alanı	84
Şekil 4. 2 Asporuk Meydanı ve Dokuz Çeşmeler Kampüsüne genel bir bakış.....	85
Şekil 4. 3 Kampüsün ve meydanın üst kotunda yer alan bir sokak	85
Şekil 4. 4 Asporuk Meydanında işyeri olarak kullanılan yapılar	85
Şekil 4. 5 Erdem Caddesine genel bir bakış	85

ÇİZELGE LİSTESİ

	Sayfa
Çizelge 3. 1	İncelenen geleneksel Buca Konutları'nın kat sayısı ve plan özellikleri . 47
Çizelge 3. 2	İncelenen geleneksel Buca Konutları'nın örnek planları 49
Çizelge 3. 3	İncelenen geleneksel Buca Konutları'nın örnek plan tipolojileri 49
Çizelge 3. 4	İncelenen geleneksel Buca Konutlarının dış mekan hariç dış bükey mekan analizi sonucu elde edilen ortalama bütünleşme değerleri 66
Çizelge 3. 5	İncelenen geleneksel Buca Konutlarının dış mekan dahil dış bükey mekan analizi sonucu elde edilen ortalama bütünleşme değerleri 67
Çizelge 3. 6	İncelenen geleneksel Konutlarının dış mekân hariç ve dahil dış bükey mekan analizi sonucu elde edilen bütünleşme haritaları 71
Çizelge 3. 7	İncelenen geleneksel Buca Konutlarının görünür alan analizi sonucu elde edilen ortalama bütünleşme değerleri.....72
Çizelge 3. 8	İncelenen geleneksel Buca Konutlarının görünür alan analizi sonucu elde edilen ortalama bütünleşme haritaları 75
Çizelge 3. 9	İncelenen geleneksel Buca Konutlarının dış bükey mekan ve görünür alan analizi sonucu elde edilen ortalama bütünleşme değerleri.....76
Çizelge 3. 10	İncelenen geleneksel Buca Konutlarının dış bükey mekan ve görünür alan analizi sonucu elde edilen ortalama bütünleşme haritaları 78
Çizelge 3. 11	İncelenen geleneksel Buca Konutları için mekânlarda dış bükey mekan sonucu elde edilen ortalama bütünleşme değerleri.....79
Çizelge 4. 1	Alanın kullanım amacına ilişkin anket sonuçları86
Çizelge 4. 2	Alanın gündüz ve gece kullanımına ilişkin anket sonuçları.....86
Çizelge 4. 3	Alanda yer alan mekan fonksiyonlarına ilişkin anket sonuçları.....87
Çizelge 4. 4	Alanda ihtiyaç duyulan mekan fonksiyonlarına ilişkin anket sonuçları..87
Çizelge 4. 5	Öneri proje yapısının alanı ve kat planları..... 90
Çizelge 4. 6	Öneri proje yapısının dış bükey mekan ve görünür alan analizleri.....91
Çizelge 4. 7	Öneri proje yapısının dış bükey mekan ve görünür alan analiz sonuçlarına ilişkin değerlendirme.....94
Çizelge 4. 8	İncelenen geleneksel Buca Konutlarının ve öneri proje yapısının dış bükey mekan ve görünür alan analizi üzerinden karşılaştırılması.....97
Çizelge 4. 9	Buca Konutları ve öneri proje mekanlarının dış bükey mekan analizi sonucu elde edilen bütünleşme değerlerinin karşılaştırılması.....98

ÖZET

BUCA KONUTLARININ MEKÂN DİZİM YÖNTEMİ VE GÖRÜNÜR ALAN YÖNTEMİ İLE ANALİZİ

Sevde KORKMAZ

Mimarlık Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Deniz Erinsel ÖNDER

Bu çalışma kapsamında, toplumun yaşam biçiminin mekâna yansımaları, mekân dizim analiz yöntemi üzerinden araştırılmış, mevcut örnekler üzerinden analiz edilerek mekân ve kullanıcı ilişkilerinin üzerinde durulmuştur.

Giriş bölümünde tezin amacı, kapsamı ve yöntemi açıklanmaktadır. İkinci bölümde, yöntemin teorik altyapısı oluşturulmaktadır. Üçüncü bölüm, çalışma alanının Buca'da yer alması nedeniyle, Buca'ya dair tarihsel ve mimari özellikler hakkında bilgi verildiği, Buca geleneksel konut örnekleri mekânsal ve görsel analizlerle incelenerek, konutlara ait mekânsal özelliklerin değerlendirildiği bölümdür. Dördüncü bölümde, günümüz kullanıcı ihtiyaçlarını karşılayabilen bir proje hedeflenmiştir. Geleneksel konut grubu ve önerilen yapının analizleri karşılaştırılarak mekân kullanım biçimlerinin ortaya koyduğu benzerlikler ve farklılıklar belirlenmiştir.

Yapılan değerlendirmelerde, elde edilen somut veriler doğrultusunda toplumun sosyal ve kültürel yapısının mekânsal organizasyonunun oluşumunda ve kullanımında önemli bir rolü olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Buca, mekân dizimi, mekânsal analiz, görsel analiz, mekân, mekân - kullanıcı ilişkisi.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ABSTRACT

BUCA BUILDINGS SPACE SYNTAX ANALYSIS

Sevde KORKMAZ

Department of Architecture

MSc. Thesis

Advisor: Prof. Dr. Deniz Erinsel ÖNDER

In this study the concepts that mentioned is, reflection of people's life style on space which analysed with space syntax and user relations.

At introduction part, what the thesis purpose, contains and method explained. In second part, making up the method's theoretical basic facilities. Third part is related with Buca, gives information about its historical and architectural features also there are spatial features analysis with visual analysis, spatial home examples. The last part mentions about a project that meets nowadays user demands. Traditional home group and offered building anlysis compared for similarities and differences in space usage forms.

The evaluations with the concrete outputs show that us, social and cultural design of a society have an important role for making up a spatial organization and its usage.

Key Words: Buca, space composition, spatial analys, visual analys, space, space-user relation.

YILDIZ TECHNICAL UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCE

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1 Literatür Özeti

Çalışma doğrultusunda, geleneksel Buca yerleşiminin tarihsel süreci ve Buca Konutları'nın mimari özelliklerine ilişkin olarak Feyyaz Erpi'nin Buca Konut Mimarisi isimli kitabından yararlanılmıştır. Mekân dizimi ve görünür alan analizi çalışmaları, Cem Bilginperk'in (1999) uzmanlık tezinde yer alan rölöve çizimleri üzerinden gerçekleştirilmiştir.

1.2 Tezin Amacı

Kentler, insanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için çeşitli sosyal, kültürel ve ekonomik gereksinimleri karşılayarak barındıkları yerleşimlerdir. Mekânsal özelliklerle, sosyolojik, psikolojik ve kültürel değerler arasındaki ilişkiler bütündür. Bu ilişkilerin mekâna yansımaları, kent bütünlüğü içinde mekânsal farklılaşmalara ve dönüşümlere neden olmaktadır.

Her toplum kendine özgü bir mekânsal model biçimlemektedir. Toplumların sahip oldukları yaşam şekli, dünya görüşü, kültürel altyapıları gibi unsurlar bir toplumu diğerinden farklı kılan önemli ayıraçlardır. Bu unsurlar mekânların tasarımlarına ve kullanım biçimlerine önemli ölçüde etki etmektedir. Bir toplumun kullandığı mekânsal fonksiyonları başka bir toplum kullanmayabilir.

Mekân, bireyleri bir araya getiren, bireylerin eylemlerini gerçekleştirmelerini sağlayan, algılanabilir sınırlardan oluşan yaşamsal çevredir. Mekânın bugüne kadar çeşitli tanımları yapılmıştır.

Mekân, insanı çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde eylemlerini sürdürmesine elverişli olan boşluktur [1].

Yapı mekânı, sınırlanan boşlukla, sınırlayan ögelerin ortak oluşturdıkları bir olgudur. Sadece boşluk (ya da hacim) değerleri, ya da sınırlarıyla bir mekânı tanımlamak olası değildir [2].

Her mekân objektiftir; mantık kurallarına uygun veya rasyonel olarak tarif edilebilir ve içinde bulunan ve hareket eden herkes tarafından değişik olmak kaydıyla subjektif, duygusal veya irrasyonel olarak algılanır [3].

Algılama, bireyin bulunduğu mekânı, duyu organları yardımıyla tanımasını sağlayan bir süreçtir. Mekânın algılanması sürecinde mekân ve kullanıcı arasında, karşılıklı bir ilişki söz konusudur. Bu ilişki; mekânın fiziksel özelliklerinin (yeri, yönü, boyutları), kullanıcı tarafından o mekâna ilişkin deneyimleriyle okunabilmesidir. Organize olmuş bir mekânda, kullanıcının anlamlandırdıkları açık bir şekilde kendini göstermektedir.

Bireylerin toplu halde yaşamaya başlamalarından itibaren oluşan barınma kavramı, konut mekânları için önemlidir. İlkçağlarda, barınak daha sonra kulübe olarak inşa edilen, tarihsel süreç içerisinde ekonomik, sosyal, kültürel ve teknolojik sistemlere bağlı olarak hızlı bir değişim gösteren, toplumun sosyal ve kültürel yapısını, mimari özelliklerini yansıtabilen konutlar, yüzyıllar boyunca bireylerin yaşamlarının büyük bir kısmını geçirdiği, temel ihtiyaçlarının karşılanabildiği mekânlar olarak görülmektedir.

Bütün konut yapılarının kullanıcıları insandır ve onların sosyal yaşamları mekân organizasyonunun doğru veya hatalı yanlarını belirlemektedir. Kullanıcıların mekânsal organizasyon içerisindeki hareket yönleri, nerede ve hangi yoğunlukta iletişim kurdukları konusunda mekânsal ilişkiler konut içinde bazı mekânları diğerlerine göre ayrıcalıklı kılmakta, mekânlar arası önemli farklar yaratmaktadır. Mekânsal farklılaşmalar, her toplumda insanların gereksinimleri, kültürel değerleri doğrultusunda sürekli değişmekte ve gelişmektedir. Mekân dizim analizi bu değişimi somut olarak belirlemek için kullanılan önemli bir araçtır. Mekân organizasyonu temel alınarak mekân dizim analizi yöntemi ile kullanım sürecine yönelik analizler sunulmaktadır.

Mekân dizimi, kent ve yapı ölçeğinde inşa edilmiş çevrenin mekânsal biçimlenme özelliklerinin tanımlanması ve analiz edilmesi için geliştirilmiş, kuramlarla desteklenen bir teknikler bütünüdür. Kentin fiziksel olan bileşenlerinin kendi aralarındaki ilişkileri ile yetinmeyip sosyal, ekonomik ve kavramsal olanla fiziksel olanın ilişkisini kurarak bir yeri, bir kenti okumaya yarayan ve böylece kentin farklı bileşenlerini fiziksel mekân üstünden okumaya çalışan ender yöntemlerin arasında sayabileceğimiz mekân dizimi, sadece kent ölçeğinde değil, konutu da kapsayan farklı ölçeklerdeki mekânsal organizasyonları da incelemek için kullanılmaktadır [4].

Bu doğrultuda, geleneksel Buca konutları mekân dizim analizi yöntemi ile incelenerek, mekân ve kullanıcı arasındaki ilişkilerin sorgulanması çalışmanın temel tartışma alanını oluşturmaktadır. Mekânların, kullanıcı hareketine dayalı erişebilirlik ve kullanıcı algısına dayalı görünürlük özellikleri, kullanıcıların mekânı deneyimleme biçimlerini ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda çalışmanın amacı, geleneksel Buca konut planlarının, mekân dizim ve görünür alan yöntemini kullanarak analizlerini yapmak, konutlara ait mekânsal ilişkileri sayısal verilerle somutlaştırabilmek ve günümüz Buca yerleşiminde yapılan anket ve gözlem çalışmaları sonucunda öneri bir proje sunabilmektir. Başka bir deyişle, kullanıcıların günlük yaşantılarının, mekânların kullanım yoğunluğunun şekillenmesinde ne gibi etkileri olduğuna ilişkin objektif veriler elde edebilmektir.

Tez, bu anlamda, benzer çalışmalara bir katkı sunmayı ve gelecekte konut planlamalarında mekân dizim tekniğinin daha sık kullanılmasını amaçlamayı hedeflemektedir.

1.3 Bulgular

Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Her bölümde, çalışmaya ilişkin bulgular elde edilmiştir. Giriş bölümünde, çalışmanın önemi, amacı ve çalışmada elde edilen bulgular ile çalışmanın hipotezi ve çalışmada kullanılan yöntem tanımlanmaktadır.

İkinci bölüm, mekân dizim ve görünür alan analizi yöntemine ilişkin temel kavramların anlatıldığı, detaylı bir şekilde açıklanarak çalışmanın teorik altyapısının oluşturulduğu bölümdür.

Üçüncü bölüm, konut mekânlarındaki tasarımsal farklılıkların, mekân-kullanıcı ilişkileri üzerindeki etkilerini içermektedir. Çalışma alanı olarak Buca'nın seçilmesinin nedeni,

geçmişinde farklı sosyal, kültürel ve mekânsal yapıları bünyesinde barındırmış olması ve zaman içinde geçirmiş olduğu değişikliklere rağmen mekânsal yapılaşmaların büyük bir kısmının günümüz Buca sit alanı olarak adlandırılan eski kent dokusu içerisinde korunarak günümüze kadar ulaşabilmiş olmasıdır. Analiz çalışmasında yer alacak konut tipolojileri, inşa edildikleri dönemin sosyal ve kültürel özelliklerini yansıtabilen, bir veya birkaç sirkülasyon aksından ve bunlara dolaylı veya dolaysız olarak bağlanan yaşama mekanlarından oluşan konut örnekleridir.

Çalışma alanının Buca'da yer alması nedeniyle, Buca'ya dair tarihsel ve mekânsal özellikler hakkında bilgi verilmiş, sekiz adet konut planı incelenmiş, mekân dizim ve görünür alan analizi yöntemi ile ölçümleri yapılmıştır. Bu şekilde konutların mekânsal organizasyonu, kullanımı ve işleyişine ait bulguların elde edilmesi sağlanmaktadır.

Dördüncü bölüm, çevre ve kullanıcı özellikleri hakkında güncel bilgi toplama sürecidir. Seçilen çalışma alanının mevcut durumunun kısaca tanımlaması yapılmış, elde edilen bulgular göz önünde bulundurularak, günümüz kullanıcı ihtiyaçlarını karşılayabilen bir proje hedeflenmiştir.

1.4 Hipotez

Çalışmanın hipotezinin belirlenmesi sürecinde, veri toplama ve analiz çalışmaları olmak üzere, iki farklı yöntem kullanılmıştır. Veri toplama aşaması, Buca kenti ve yöntem hakkında bilgi edinme sürecidir. Analiz aşamasında ise, inceleme aracı olarak mekân dizim ve görünür alan analizi yönteminden yararlanılmış ve seçilen konut planları bu yöntem üzerinden ele alınmıştır. Analizlerde elde edilen sonuçlar mekân dizim analizi yöntemi ışığında değerlendirilerek yorumlanmış, mekânsal ilişkiler hakkında somut verilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu süreçte, Buca kentini oluşturan sosyal ve kültürel yapının fiziksel mekân nasıl biçimlendirdiği vurgusu yapılacaktır.

Her konutta yapılacak mekânsal analizler için depthmap bilgisayar programı kullanılmıştır. Bu program, mekânsal sistemlere ilişkin görünür alan ve dış bükey mekân haritalarının elde edilmesini sağlamaktadır. Çalışma alanında seçilen konut planlarının, haritalardan elde edilen ölçümlere dayalı dış bükey mekân ve görünür alan analizleri yapılmıştır. Bu analizlerin amacı, kullanıcıların deneyimleme biçimlerinin; mekânsal organizasyonlarda nasıl bir etki yarattığına dair sonuçlar çıkarmak ve konut bütünü bağlamında, kültürel yapı ile olan ilişkisini incelemektir.

Bu doğrultuda öneri bir tasarımın olası etkilerinin neler olabileceği sorusu gündeme gelmiştir. Bu soruyu irdeleyebilmek için Buca eski kent alanında bir alan çalışması yapılmıştır. Eski ve yeni kent dokusu analiz edilmiş, kent fiziksel özellikleri ve sosyal özellikleri gibi pek çok konuda bilgi toplanmıştır. Bu aşamada gündelik kent yaşantısı okunmaya çalışılmış ve kentte yaşayan öğrencilerin günümüzün ihtiyaçlarına ilişkin bilgi edinmek üzere elli öğrenci ile bir anket çalışması yapılmıştır.

Geleneksel Buca konutlarında yapılan tüm analiz çalışmaları ile günümüz Buca yerleşiminde yapılan anket ve gözlem çalışmaları sonuçları göz önünde bulundurularak seçilen çalışma alanında öğrencilerin kullanabileceği bir ‘öğrenci evi’ tasarımı düşünülmüştür. Mevcut konutlar ile yeni tasarımın dış bükey mekân ve görünür alan analizi yapılarak elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir.

MEKÂN DİZİM YÖNTEMİ

2.1 Mekân Dizim Yöntemi

Bir mekânın oluşumunda fiziksel bileşenler ile birlikte, insan davranış şekillerinin ve ilişkilerinin de etkileri yüksektir. İnsanların davranışlarını etkileyen veya yönlendiren içinde buldukları fiziksel mekânlar değil sahip oldukları sosyal ve kültürel yapıdır.

Mekânsal formun iki belirleyici unsuru vardır. Bunlar, mekânda yaşayanlar arasındaki ilişkiler ve yaşayanlar ile dışarıdan gelen ziyaretçiler arasındaki ilişkilerdir [5].

Mekân dizimi, kentin farklı mekânsal organizasyonlarını, yeni ve geleneksel yerleşim alanları arasında ilk bakışta farklı görünen sosyal faktörlerin, analiz edilerek, bu mekânsal modeller üzerindeki ve aynı zamanda sosyal hayatı nasıl oluşturduğu konusundaki etkilerini sezmemize yardımcı olur [5].

Hillier ve Hanson (1984), mekânsal dizim teorisinin mekânsal ilişkilere ait şu bilgilere ulaşmayı amaçladığını söyler:

- Sisteme ait en temel strüktürleri bulmak ve bu durumda insanın mekânsal organizasyonlarının bütün değişkenliğini ortaya çıkarmak,
- Bu temel strüktürleri, tekrarlanan sözlü fikirlerden kaçma için bir takım formül veya simgelerle tasvir etmek,
- Bu temel strüktürlerin birbirleriyle nasıl uyumlu bir sistemde nasıl bağlantı kurduklarını göstermek,

- Bu strüktürleri daha karmaşık yapıları oluşturmak için nasıl bir araya geldiklerini göstermek.

Mekân dizimi, binaların biçim, ölçek, doku gibi iç özellikleri yerine onların bağlantıları, bütün içindeki konumları, sistem içindeki tüm mekânlarla ilişkileri gibi dış özelliklere odaklanır [5].

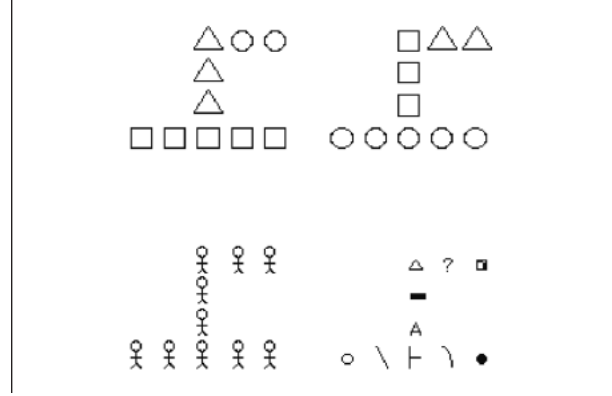
Bu bağlamda, mekân dizimi, kent veya yapı ölçeğinde mekân organizasyonlarında, mekânın sosyal ve kültürel yapı ile olan ilişkisini açıklamaya çalışan, mekânsal yapılanmanın analiz edilmesinde kullanılan bir yöntem olarak tarif edilebilir.

Hillier ve Hanson tarafından 1984'de ortaya konan mekân dizim yöntemi (space syntax), günümüze kadar hızla gelişerek, çeşitli tasarımlarda ve uygulamalarda kullanılır hale gelmiştir.

2.1.1 Mekânsal Dizim

Hillier'e göre (1996), dizim bir sistemin, parçalardan çok bütünü ifade eden bir kavramdır. Dizimler günlük yaşamda çok fazla düşünmeden kullanılabilir, ancak insan, tanıdığı, kullandığının ne olduğunu ve onu nasıl kullanacağını tam olarak bilemez. Örneğin, dil kullanımında kelimeleri yönettiğini düşünür. Ancak, dil sadece çalışmaktadır çünkü insan kelimelerin anlamlı yapılara dönüşmesini sağlayan sözdizimsel ve anlamsal kuralları kullanabilir ve bu da kullanımı otomatik ve bilinçdışı hale getirir [6].

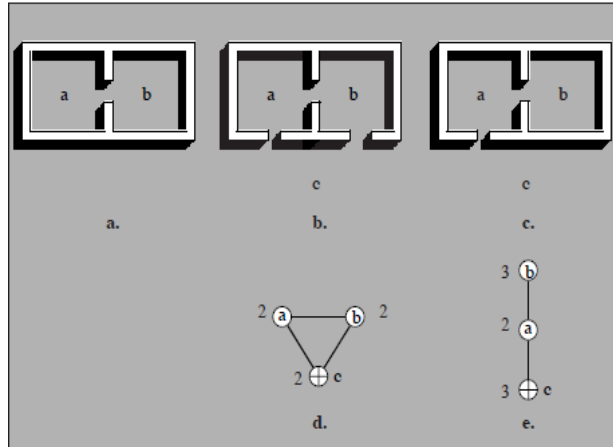
Şekil 2.1'de dört eleman grubuna ilişkin dizim örneği yer almaktadır. Her bir grup farklı özelliklere sahiptir, ancak genel olarak bir 'dizim' içine az ya da çok girmiştir. Yapısal özelliklerdeki farklılıklara rağmen insan zihni, dizimlerin aynı olduğunu kolayca kavrayabilir ve bu da gösterir ki herhangi bir isimlendirme yapılmamasına rağmen dizimler kolayca tanınabilir. Zihnimizin dizimleri aynı olarak algıladığı gerçeği, onları tanıma ve anlama kabiliyetinin, isimlendirmeden önce geldiğini gösterir [6].

Şekil 2. 1 Dizim örneği [7].

Dizim, konfigürasyon yapısının içerisinde birbirine bağlı parçalar ile bir bütün olarak arasındaki kendini ifade eder. Her yapının bütünündeki elemanlar arasında birbirlerine bağımlı bir ilişkinin var olduğundan söz edilebilir [6].

Herhangi iki mekân arasında var olan mekânsal ilişkiler tanımlanacak olursa (komşuluk-geçirgenlik), bu mekânlardan herhangi biri ya da hepsi diğer bir mekân ile ilişkilendirildiğinde, en azından bir mekân için dizimin varlığından söz edebilir. Şekil 2.2’de bu tanımlama basit bir grafik ile açıklanmaktadır [6].

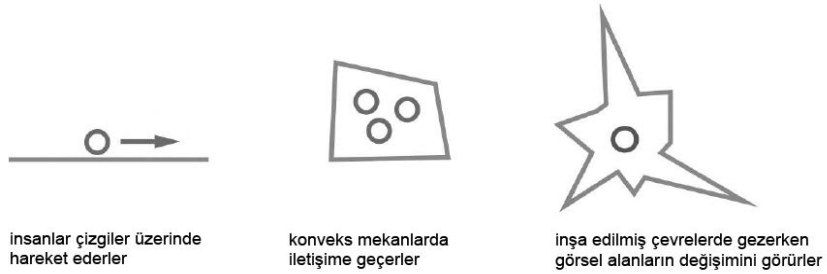
Şekil 2. 2 Mekânsal dizim örneği [6].

Şekil 2.2’de görüldüğü gibi, bir ana mekan, a ve b olarak iki alt mekan ve bu ikisi arasında geçirgenlik oluşturan bir kapı ile ikiye bölünmüştür. Bu ilişkide, mekân a’nın b’ye, aynı şekilde b’nin a’ya simetrik olduğunu söylemek mümkündür. Aynı durum birbiriyle komşu olan iki mekân içinde geçerli olabilir. Eğer a, b’nin komşusu ise b de a’nın komşusu olmalıdır. Bu simetri a ve b ilişkisinin nesnel bir özelliğidir ve bu ilişkiyi nasıl görmeyi seçilmesine bağlı değildir. İlişkilere üçüncü bir mekânın eklendiği şekil

2.2b ve 2.2c'ye bakılırsa, 2.2b'de a ve b mekânları doğrudan c mekânı ile ilişkili, şekil 2.2c'de ise a ve b mekânı doğrudan c mekânı ile ilişkilidir. Bu, şekil 2.2b'de c'ye her şekilde geçiş mümkün iken, şekil 2.2c'de c'den b'ye a mekânı üzerinden geçmek zorunda olduğu anlamına gelir. Bu nedenle 2.2c'de a ve b, c'ye göre farklıdır ve c'den b'ye gidebilmek için a'dan geçmek gerekmektedir fakat c'den a'ya gidebilmek için b'yi geçmeye gerek yoktur. Bu durumda, c açısından ilişki asimetriktir. Bir başka deyişle, a ve b arasındaki ilişki, her birinin üçüncü mekân ile olan ilişkisiyle durumu ile yeniden tanımlanır [6].

Bu bir dizim farklılığıdır. Dizim, her bir mekânın bir diğerine bağımlı olduğu bir ilişkiler grubudur. Dizim ile ilgili olan bu tip ilişkileri, şekil 2.2d ve 2.2e'de erişim grafiği sayesinde net bir şekilde açıklanabilir. Şekil 2.2d ile kıyaslandığında şekil 2.2'e deki b ve c mekânları birbirine göre derinlik kazanmıştır. Bu anlamda aralarındaki ilişki dolaylıdır ve ancak a mekânı sayesinde var olur. 2.2e'de, b ve c mekânları özdeş ve a mekânı farklı iken şekil 2.2d'de mekânlar özdeştir [6].

Mekân dizim yöntemi, hem mekânın nesnelliği hem de mekân ile olan sezgisel bağlantıyı yansıtmaya çalışan iki temel düşünce üzerine kurulmuştur (Şekil 2.3). İlk ifade edilen durum, mekânın insan aktivitelerinin geri planı olarak değil objelerin geri planı olarak düşünülmesi gerektiğidir fakat onu insanın yaradılışından dolayı yaptığı her şey (faaliyet) gibi algılamayı gerektirir [6].

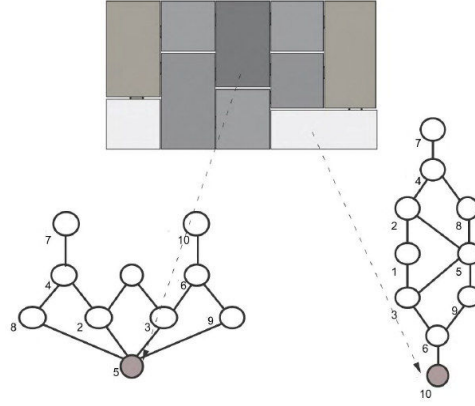

Şekil 2. 3 Mekânsal aktiviteler, insan aktivitelerinin geri planı olarak değil insanların yaradılışından dolayı yaptığı her şeydir [7].

Bu geometrik düşüncelerin her biri mekânın nasıl görülüp deneyimlendiğini tanımlar ve bu düşünceler şehirlerin ve binaların nasıl organize edildiklerini görmeye yardımcı olur. Örneğin, şehirsal mekânda, her birinin bir görünür alanın merkezini oluşturduğu, doğrusal elemanlar caddeler, bulvarlar, geçitler, sokaklar, dış bükey elemanlar meydanlar ve halka açık alanlardır [7].

İkinci düşünce ise; mekânın, sadece bireysel özelliklerinden değil ancak bina ya da şehirdeki mekânlar arası karşılıklı ilişkilerden meydana geldiğidir. Bu, mekânın organizasyonu olarak adlandırılan ve bütünü oluşturan parçalar arasında var olan eş zamanlı ilişkilerdir [7].

Mekânsal organizasyon, mekân özelliklerinin, tanımlanabilmesi açısından önem taşımaktadır ki bu da planın farklı noktalarından bakıldığında, hangi mekânın hem sosyal anlam hem de sosyal sonuç taşıdığı anlamına gelmektedir [7].

Şekil 2.4 Planın farklı noktalarından bakıldığında farklı görülen mekânsal organizasyonlar [7].

Şekil 2.4'deki planı ele alarak ve mekânların birbirlerinden bakıldıklarında nasıl göründüklerini göstermek amacıyla, mekân alanları 5 tane sol ve 10 tane sağ mekândan erişim grafikleri (her bir çember bir oda, her odanın bağlayıcı çizgi de bir kapı ve her mekândan çizgilerle yukarı doğru bağlantılı) gösterilmektedir [7].

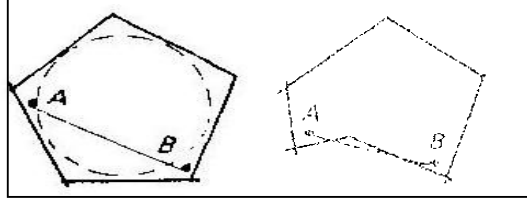
Aynı mekânın, farklı noktalarından bakıldığında, oluşan bu iki grafik birbirinden oldukça farklıdır, biri yüzeysel diğeri ise derindir. Ancak, grafikler farklı olmasına rağmen, her iki grafik de o mekânda planın nasıl görüldüğüne dair doğru resmi görmemizi sağlar ve planın gerçek özelliklerini ifade eder [7].

2.1.2 Mekân Dizim Yöntemine İlişkin Kavramlar

Dış Bükey Mekân (Konveks Space)

Bir yerleşimin dış bükey haritasını yapmak demek, en geniş olası dış bükey mekânlara parçalanan bir y mekân haritasıdır, böylece tüm y mekânlar tüm dış bükey mekânları kapsar. Dış bükeyin matematiksel ifadesi, bir mekânın çevresine çizilen bir teğet,

mekânın herhangi bir noktası içinden geçemez. Mekân sınırlarını geçmeden, bir noktadan diğer bir noktaya düz çizgiler çizilebildiğinde dış bükeyin var olduğu düşünülür [12].

Şekil 2.5 Dış bükey dış mekân ve iç mekân [5].

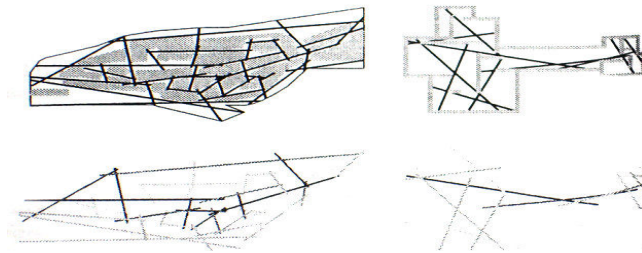
Dış bükey mekânda mekân dışında herhangi iki nokta arasında düz çizgi yoktur. İç bükey mekânda mekân dışında A'dan B noktasında bir çizgi vardır.

Gerçekte dış bükey harita yapmak oldukça kolaydır, önce geniş bir dış bükey mekân sonra ikinci en geniş dış bükey çizilir ve hepsi hesaba katılarak işleme devam edilir. Görsel olarak dış bükey mekân bulmak zorsa, iki safhada ayrılabilir. Birincisi, bir mekânın içine en geniş daire çizilen en geniş dış bükey mekândır. İkincisi, her daireyi, diğer mekânın daraltmadan, olabildiğince geniş tutarak işleme devam edilir [5].

Doğrusal Mekân (Axial Space)

Eksensel doğru haritası (görüş haritası, axial map), yerleşimlerin açık alanlarında, her dış bükey alandan geçen ve görüş hatlarını bağlayan en az sayıdaki doğrusal çizgilerden oluşmaktadır.

Görüş hatları, plan düzleminde insanların hareket esnasında görebildikleri en uzak mesafeyi tanımlamak için oluşturulurlar. Eksensel doğru haritaları ise hareketi grafiksel anlatıma taşır [5].

Şekil 2.6 Herhangi bir yerleşme ve bina planına ait aksiyel haritalar.
Not: Bütünleşmiş doğrular daha koyu gölgelendirilir [6].

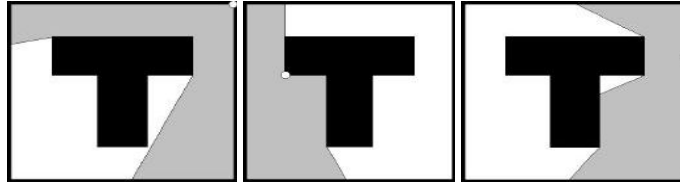

Şekil 2.7 Aynı yol üzerinde aksiyel kesişimler [8].

Görüş Alanı/İsovist (İsovist)

Görüş kavramı, isovist denilen, gözlemcinin hareketini dikkate alarak yaptığı alan tanımlama metodunu taban alır. İsovist, bir çevrede bir bakış noktasından görülebilen tüm noktalar kümesidir [9].

Görüş analizleri, görsel alanların geometri ve hareket arasındaki etkileşim sonucu oluşan kendi biçimlerine sahip olurlar, isovist'in şekil ve ölçüsü özellikle gözlemciye sağlanan bilgiyle alakalı olarak önemlidir [9].

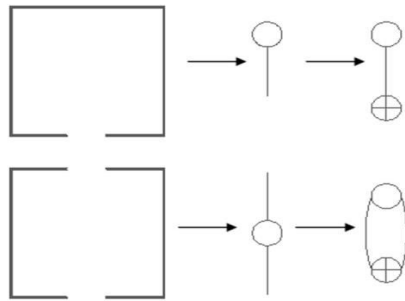

Şekil 2.8 Basit bir T şeması ile ilişkili farklı noktalardan elde edilmiş isovistler [10].

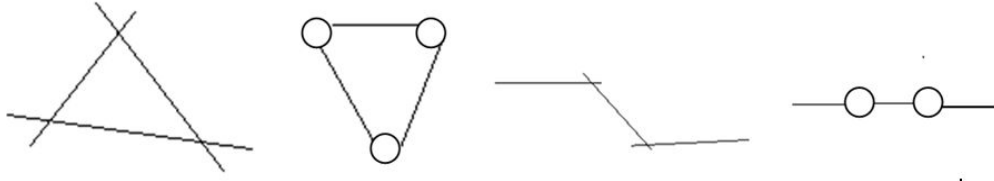
Erişim Grafikleri

Mekânsal dizim analizinde tüm eksensel ve görüş hatları ile dış bükey mekânlar arası ilişkiler grafiklerle gösterilebilir.

Bu tür grafikler belirli bileşenlerden oluşur. Bunlar; düğümler, çizgiler ve köşelerdir. Düğümler mekânları, her çizgi de iki düğüm arasındaki bağlantıları oluşturur [5].

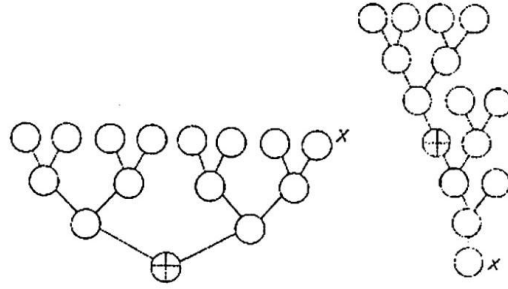

Şekil 2.9 Tek girişli bir mekânın ve iki girişli bir mekânın temel erişim grafiği [5].

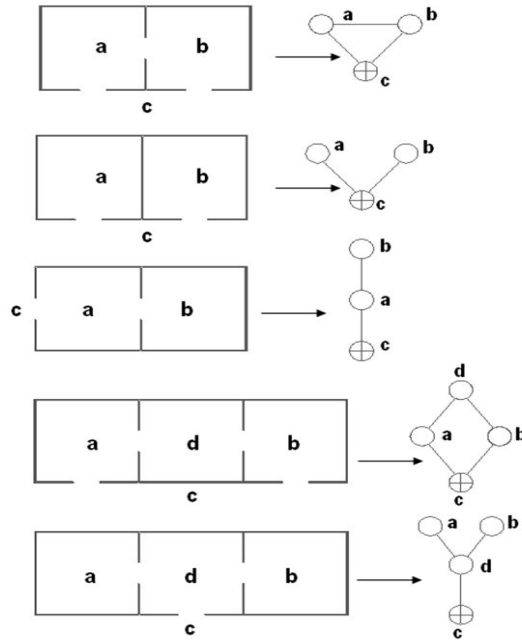
Şekil 2.10 Farklı eksensel haritaların erişim grafiği [5].

Ağaç tipi veya sığ ağaç (çalı) tipi erişim grafikleri, bağlantı sayıları mekân sayısından bir eksik olan grafiklerdir (şekil 2.11).

Şekil 2.11 Çalı tipi ve ağaç tipi erişim grafiği [5].

Aynı yapılanmaya sahip mekânsal konfigürasyonlar, simetrik, asimetrik, dağılımlı ve dağılımsız olmak üzere dört şekilde kurgulanabilir.

Şekil 2.12 Simetrik, asimetrik, dağılımlı, dağılımsız erişim grafikleri örnekleri [5].

Şekil 2.12’de simetrik erişim grafikleri incelendiğinde; sistem içindeki tüm noktalar birbirine eşik uzaklıktadır; a mekânın b mekânına yöneldiği gibi b’de a’ya yönelmiştir. Her ikisi de simetrik olarak c mekânına yönelmiştir.

Asimetrik erişim grafikleri; ne a mekânı ne de b mekânı birbirlerine yönelebilmıştır, a mekânın b ve c mekânı ile olan ilişkisi aynı değildir.

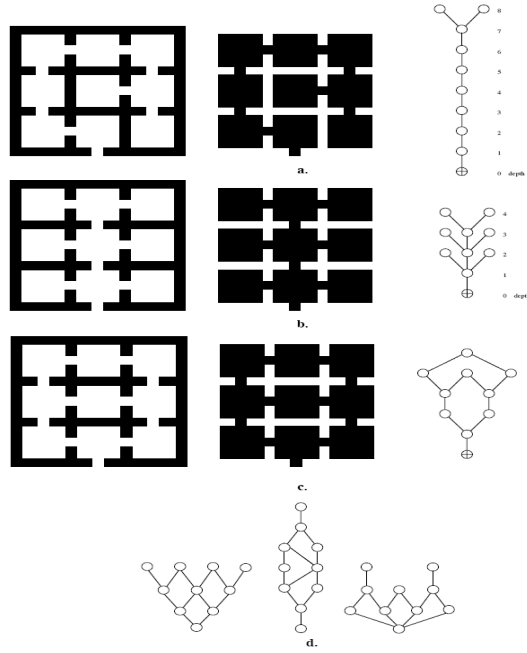
Dağılımlı erişim grafikleri; a mekânın da b mekânından üçüncü bir mekân olan c’ye geçişte birden fazla ayrı yol bulunmaktadır.

Dağılımsız erişim grafikleri; a mekânın da b mekânı arasında, c mekânına yönelebilecek herhangi bir yol bulunmamaktadır.

Derinlik (Depth)

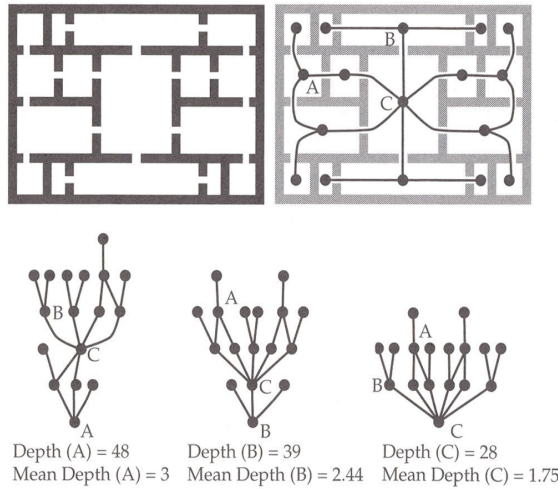
Derinlik, düğüm ve içinde bulunduğu grafiğin arasındaki ilişkiyi tanımlar. Bir düğümün derinliğinin anlaşılması isteniyorsa, diğer bütün düğümlere sırayla ulaşmak için gereken çizgilerin toplam sayısıdır. Örneğin, bir bina planının grafiğinde her düğüm mekânları, çizgiler de bu mekânlar arasındaki bağlantıları göstermektedir [11].

Şekil 2.13’te erişim grafiğinde derinlik özellikleri, bir mekândan diğerine uzanan alternatif geçişler ile basit şekilde gösterilmektedir. Buna göre kök denilen ve ortasında bir çarpı işareti bulunan bir daire ile belirlenmiş bir mekânda olduğumuz düşünülebilir. Mekânları birbirine bağlayan geçiş bağlantıları çizilir. Bunlar kökten çıkan ve 1.derinlik olarak adlandırılan mekânlardır. Daha sonra 2. derinlik sırası oluşturularak, bunlar 1. derinlik alanlarıyla ilişkilendirilir.

Şekil 2.13 Farklı mekânsal organizasyonlarda derinlik ilişkileri [6].

Şekil 2.14'e bakıldığında, düğüm, bir kökmüş gibi alınır. Kök ve diğer düğümler arasındaki ilişki ise aralarındaki çizgi sayısı ile bir derinlik değeri oluşturularak tanımlanır. Köke göre yeniden düzenlenen grafiğe doğrulanmış (justified) grafik adı verilir. Böylece, derinlik uzaklığının temel sentaktik ölçüsü olarak tanımlanır. Farklı düğümler, farklı derinlik değerlerine sahiptir. Aynı grafik, farklı düğümlerden algılandığında farklı görünür. Dolayısıyla, bütününde grafik, biçim ilişkilerine göre oluşan tüm farklılıklar kapsamaktadır [6].

Şekil 2.14 Erişim grafiği, derinlik, kök, doğrulanmışlık [6].

Bütünleşme Değeri Ölçümü (İntegration)

Bütünleşme değeri, genel bir ölçümdür. Mekân diziminde grafiğe dayanan kullanımlarda, bir mekânda varolan derinlik ilişkilerinin ölçümüdür. Bütünleşme değeri düşükse, mekânın sığ olduğunu gösterir yani mekân sisteme entegre olamamıştır [6].

Kontrol Değeri (Control)

Kontrol değeri, yerel bir ölçümdür. Mekânların komşularına göre değişiklik gösterir. Her mekânın n tane komşusu vardır. Bu yüzden her mekân komşusuna 1/n değeri verir ve bunlar toplanarak mekânlara kontrol değerleri verilir. Kontrol değeri 1'den yüksek olan mekânlar, kontrolü güçlü, 1'den düşük olan değerleri ise kontrolü zayıf olan mekânlardır [5].

Rölatif Asimetri/Rölatif Ortalama Derinlik (RA)(Relative Asymmetry)

Bir mekânın bir noktaya olan derinliği ve mekânın nasıl olduğunun karşılaştırılmasıdır. Aynı boyutlardaki sistemlerde doğru sonuç verir. Farklı boyutlardaki sistemler ise birden fazla dönüşüm yapılması gerekmektedir.

Rölatif asimetriyi hesaplariken sistemin ana derinliğine değer atılır (MD: ana derinlik k: sistemdeki mekân sayısı).

$$\text{Rölatif Asimetri (RA)} = 2(\text{MD}-1) / k-2$$

Rölatif asimetri, bütünleşme ölçümü olarak ta düşünülebilir. Dereceler 0-1 arası olursa, düşük değerler sığ sistemi yani sistemle bütünleşmeye çalışıyor demektir. Mekândaki yüksek değerler sistemden ayrılma eğilimi gösterir [5].

Gerçek Rölatif Değeri (RRA) (Real Relative Asymmetry)

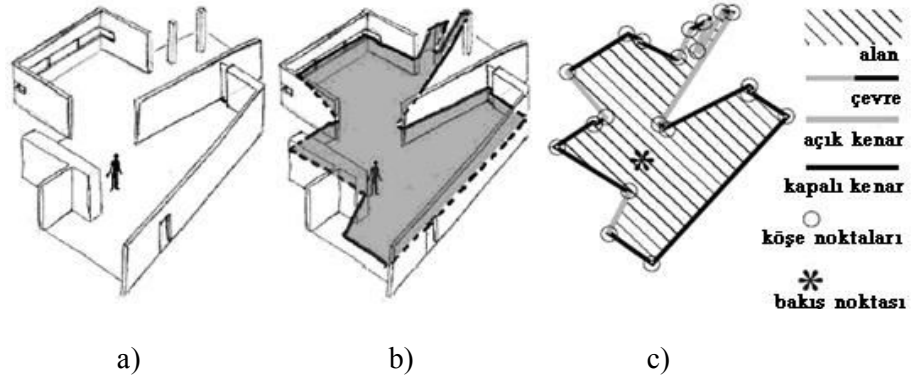
Farklı boyutlardaki sistemler karşılaştırıldığında Gerçek Rölatif Asimetri (RRA) kullanılmalıdır. Ancak Gerçek Rölatif Asimetri sadece 0 ile 1 arasında değil, 1'den büyük veya 1'den küçükte çıkabilir.

$$\text{Gerçek Rölatif Asimetri (RRA)} = \text{RA} / k$$

Değerin 1'den küçük olması mekânın bütünleşik, 1 ve 1'den büyük olması ise ayrık olduğunu ifade eder [12].

2.2 Görünür Alan Kavramı

Görünür alan mekânda belirli bir noktadan görülebilen noktalar kümesidir. Görünür alanın biçimi ve boyutları kullanıcının bakış açısına göre değişmektedir. Bu biçim ve boyutları nicellemek için önerilmiş sayısal ölçütler vardır. Görünür alanlar çevrenin alternatif tanımlarını oluşturur. Bu yöntem, mimarideki algılama ve davranış çalışmaları özellikle görüş kontrolü, mahremiyet, savunabilirlik yargısı açısından uygun görülmektedir [9].

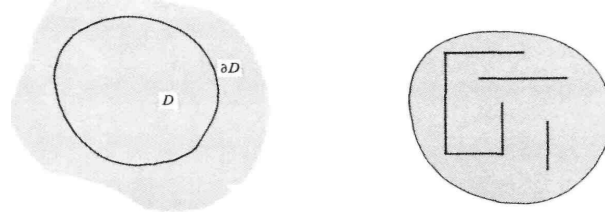

Şekil 2.15 Görünür alan üretimi a) varsayımsal iç mekan ortamı, b) alanda bir bakış noktasına göre gri renkte görünür alan, c) ölçümü yapılmış bir görünür alan [11].

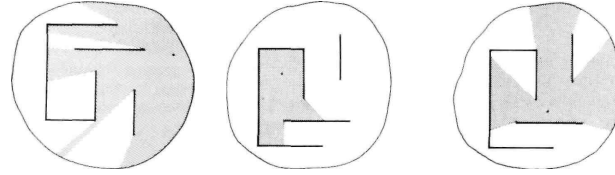
Bir çevre görsel açıdan tanımlandığında, ‘mekânsal davranışların boyutlarını ve belirli bir çevrenin algısını öngörebilmek, bilinçli ya da bilinç dışı yönelmelerle çevrenin temel mekânsal değerlendirmesi yapılabilmesi ve çevrenin geniş tanımı için bir temel oluşturulabilmesi’ gerekmektedir [9].

2.2.1 Görünür Alan Yöntemi

Görünür alan analizleri, görsel alanların, geometri ve hareket arasındaki etkileşim sonucu kendi biçimlerine sahip olduğunu savunur. İçinde bulunulan üç boyutlu bir ortam ‘E’ ile tanımlanır. Konveks bir sınır ile sınırlanmış bölge de ‘D’ ile tanımlanır (Şekil 2.16). D’yi oluşturan noktalar, görünür yüzey olarak adlandırılan görünür ışım yayılmasını sağlarlar. Bu yüzey, opak, maddesel ve insan tarafından algılanabilir bir gerçek yüzey olarak adlandırılır. Şekil 3.2’de görünebilir alan alındığında E, D’deki gerçek yüzeylerin bir araya gelmesi olarak tanımlanır [9].

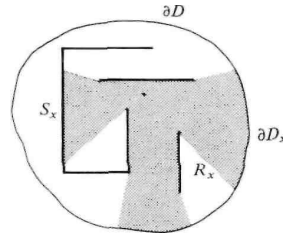
Şekil 2.16 E'deki D bölgesi ve D'deki bir E çevresi [9].

Şekil 2.17 E tarafından yaratılan, D'deki üç görünür alan [9].

D dış bükey alanı içindeki seçilmiş bir x bakış noktasından, V_x görünür alan oluşur (Şekil 2.17). Bu noktadan tümüyle görülebilir yüzeylerin oluşturduğu noktalar kümesi aynı anda görünebilir alanı da tanımlayan bir yoldur. Görünebilir alanda bakış noktası, gözlemcinin mekanda duruşunu temsil ettiğinden önemli bir yere sahiptir [9].

Bir görünür alan, gerçek yüzey S_x , görülmeyen alan R_x ve bölge sınır yüzeyleri dD_x olarak üçe ayrılabilir (Şekil 2.17). Bu sınırların herbiri kendi ölçüsünde bir algılanma özelliğine sahiptir [9].

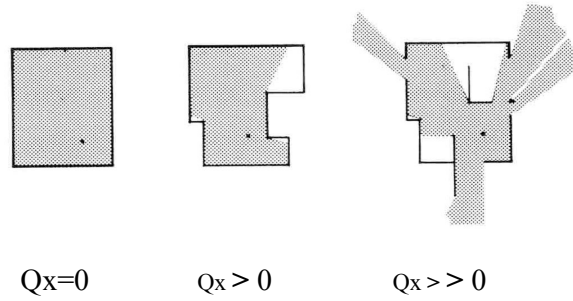

Şekil 2.18 V_x görünür alanı, S_x , R_x , ve D_x 'e ayrılır [9].

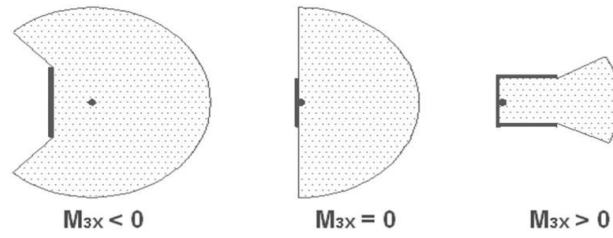
Bir görünür alanın poligon alanı A_x , görünür alanın çevresel yüzey parametreleri P_x , görünmeyen alanların toplam ölçümü (oklüsivite) Q_x , sirkülasyonu N , konveks mekanda değişkenliği M_2 , asimetriyi ise M_3 olarak ifade edilir [9].

V_x görünür alanında, A_x , x bakış noktasından ne kadar mekan görüldüğünü, P_x , x bakış noktasından ne kadar çevresel yüzey görüldüğünü, Q_x , görünemeyen alanların sınırlarını, N , bakış noktasının sirkülasyon alanını ölçer. Ayrıca M_2 konveks bir mekânda x bakış noktasına göre değişkenliğini, M_3 , x bakış noktasına göre asimetriyi (eğriliği) ölçer [9].

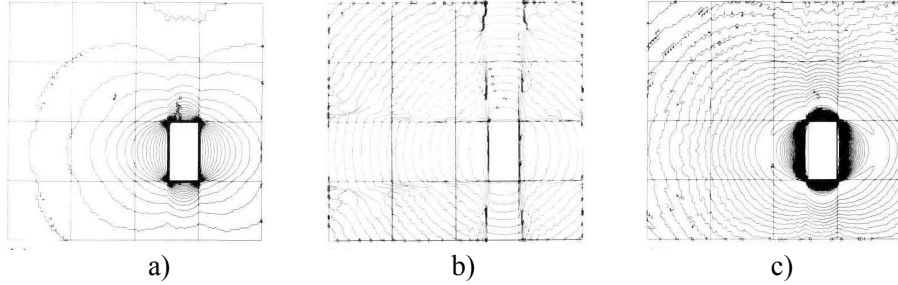
$Q_x=0$ durumunda mekân tamamen algılanabiliyor, $Q_x > 0$, durumunda mekân tamamen algılanamıyor demektir [9].

Şekil 2.19 Görünür alanın artan görünmeyen alanları [9].

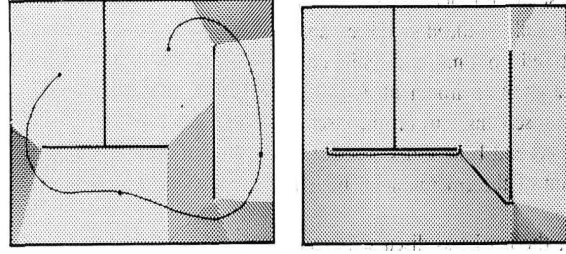

Şekil 2.20 Farklı bakış noktalarından elde edilen M_3 değerlerinin gösterimi [9].

Şekil 2.21 Dikdörtgen mekânlar üzerinde görünebilir alanlar a) görünebilir alan A, b) görünmeyen alan Q, c) çarpık alan M_3 [9].

Genellikle sonlu ve az sayıda görünür alanlar yeterlidir. Bu şartları yerine getirebilecek bir grup görünür alan yeterli takım olarak tanımlanır. Mekânlar E açısında yeterli ancak D-E açısından yetersiz olarak düşünülüp tasarlanır. Belirlenen bir çevrede birçok yeterli takım bulunabilir. En küçük takımdaki görünür alan sayısı o mekâna yeterli sayı olarak adlandırılır. Örneğin eğer mekân içi boş bir küreden oluşuyorsa yeterlilik sayısı 5'dir, içi boş bir küre ya da dörtgen bir yapının yeterlilik sayısı 3'tür. Farklı görünür alanları birleştiren yeterli takımı oluşturan yeterli yollardır. Bu yolların en kısıtı minimal yeterlilikteki yol ya da minimal yol olarak adlandırılır [9].

Şekil 2.22 yeterli yol ve minimal yol [9].

2.2.2 Görünür Alan Analizine İlişkin Kavramlar

Görünür Alan Grafiği (Visibility Graph Analysis)

Mimari kompozisyonlarda, boşluğun görselleştirilmesi işlemi bilinçli ya da farkında olmadan kullanıcı tarafından yapılmaktadır. Görünebilirlik ve geçirgenlik arasındaki ilişki, evlerin mekânsal bağlamda nasıl çalıştığı ve kullanıcılar tarafından nasıl deneyimlendiği açısından önemlidir [14].

Görünür alan, bir evin mekânların konfigürasyonel ilişkilerini bulmada yardımcı olur. Program iki boyutlu bir taslak çıkarma işlemi dxf formatında yapar ve taslaktaki açık alanları grid ile doldurulmasına izin verir. Grafik bir kez yapıldıktan sonra, grafik üzerinde bir çok analiz yapılabilir. Aslında, bu ölçümler evin mekânsal konfigürasyon tanımının, erişilebilirlik ve görünebilirlikle yapılması sonucuna götürebilir. Görünebilirlik grafiğinin özellikleri olan yol bulma, hareket ve mekânı kullanma hakkında ipuçları verebilir [14].

Mekânsal (geçirgenlik) analiz, sadece alanlar arası erişim olup olmadığını hesaba kattığından, açıklıkların ölçülerinden sorumlu değildir. Görünür alan analizi ise, alanların arasındaki açıklıkların ölçüleriyle ilgilenir ve görüş entegrasyonu değerleri sayesinde bunları nesnelleştirir ve gösterir. Bu yüzden görsel analiz, evlerin gruplandırılmasında, mekânsal analizin hesaba katmadığı bazı ek ölçüler önerir [12].

Kümelenme Katsayısı (Clustering Coefficient)

Kümelenme katsayısı, verilen bir noktanın görüş alanı içinde, karşılıklı görülebilen alanların oranının bir ölçüsünü verir. Bu ölçüm, mevcut çevre içinde aslında bağlantılı olan köşelerin oranı olarak tanımlanmıştır [14].

Sistemin yeni alanları keşfedildiğinde düşük değerlere rastlanır bu yüzden merdiven ve duvarlar gibi köşe ve dönüm noktaları yüksek değerlere sahip olabilir. Kullanıcı bu aralık için sınırları değiştirebilir ya da onun yerine siyahın düşük değerlere ve beyazın yüksek değerlere karşılık geldiği gri bir ölçek seçebilir. Mevcut çalışmada, herbir ölçüyü grafikteki her köşe noktası bakımından dikkate alınabilir ve onların sistem boyunca dağılım modelini incelenebilir [14].

Çevre Ölçüsü (Neighbourhood Size)

Bir mekânın çevresi, bir kenar boyunca bağlanan köşeler kümesidir. Köşeler temsil edilen tüm fiziksel konumlar için çevre ölçülerinin değerleri grafiği ile gösterilebilir [14].

Nokta Derinlik Entropisi (Point Depth Entropy)

Ortalama derinlik gibi ölçülerin hesaplanmasına ek olarak, nokta derinlik entropisi, derinlik dağılım frekansını taban alan bazı ölçülerin keşfedilmesine olanak sağlar. Nokta derinlik entropisi olarak bilinen ölçü, sistem içinde belirli bir derinlik oluşturmanın zorluk derecesini gösterir; düşük değerler düşük bozukluğa karşılık gelir ve bu, çevre boyunca hareketin kolay olduğu anlamına gelir, yüksek değerler ise yüksek bozukluğa karşılık gelir, bu da hareketin zorluğunu belirtir [14].

Nokta derinlik entropisinin hesaplanması, sistemin bir konumdan nasıl düzenleneceği konusunda aydınlatıcı olabilir. Nokta derinlik entropisi, bir tepeden diğerine geçiş için hareketi gereken minimum kenar sayısıdır. Bir köşe için nokta derinlik entropisi, basit olarak sistemdeki bir köşeden diğerine olan en kısa yol uzunluklarının ortalamasıdır [14].

Kontrol Edilebilirlik (Controllability)

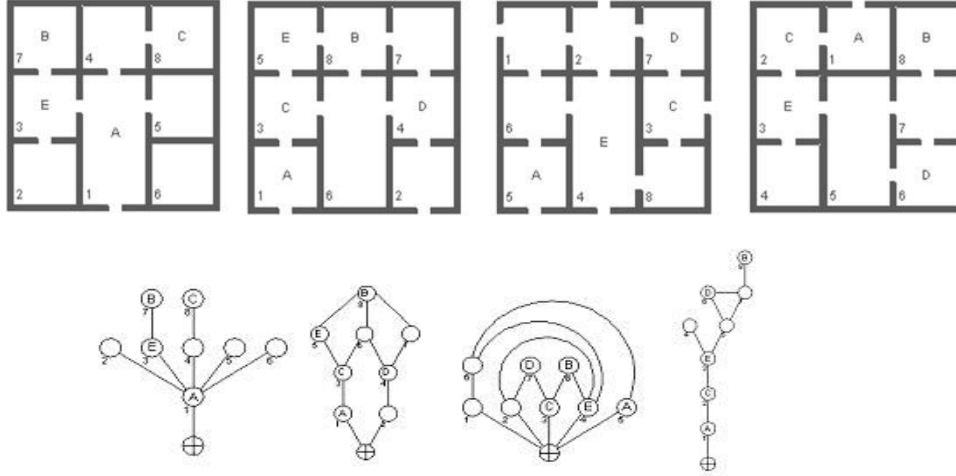
Kontrol edilebilirlik ölçüsü, görsel olarak en kolay yönetilebilecek alanları seçer. Bu, daha fazla görüş alanı olan görsel kontrol alanlarını seçen kontrol ölçüsünden farklıdır. Kontrol noktaları, kontrol edilmelerinin zor olması bakımından stratejik konumlardır. Diğer yandan kontrol edilebilir alanlar, kendileri fazla görüş alanına sahip olmayan ancak diğer konumlardan rahatlıkla görülebilen konumlardır [12]. Turner (2001), örnek olarak hücrelerin merkez tarafından kontrol edildiği dairesel hapisaneleri verir.

2.3 Mekân Dizim ve Görünür Alan Uygulamaları

Mekânsal dizim metodu, konut planlarından, konutun sosyal ve kültürel işlevleriyle doğrudan ilişki içinde olan yapısal özelliklerin elde edilmesini sağlar. Yani, boyutsal düzenleme boyunca belirli kültürel modeller binaların malzemelerinde ve boyutsal ‘nesnelliği’ içinde gömülüdür. Alan ve işlevlerin ev içindeki düzenleyimsel ilişkileri bakımından analizlerle, yapıların boyutsal biçimleri boyunca nasıl ortak kültürel eğilimler taşıdığı görülebilir. [6].

2.3.1 Dört Farklı Mekânsal Model Analizi

Şekil 2.23’te aynı geometriye sahip dört mekânsal model örneği yer almaktadır. Aynı geometriye sahip olmalarına rağmen rağmen, bu dört mekânsal modelin erişim grafikleri incelendiğinde farklı mekânsal düzenleyimlere sahip oldukları açıkça görülmektedir [5].

Şekil 2.23 Aynı geometrideki 4 farklı mekânsal dizim [5].

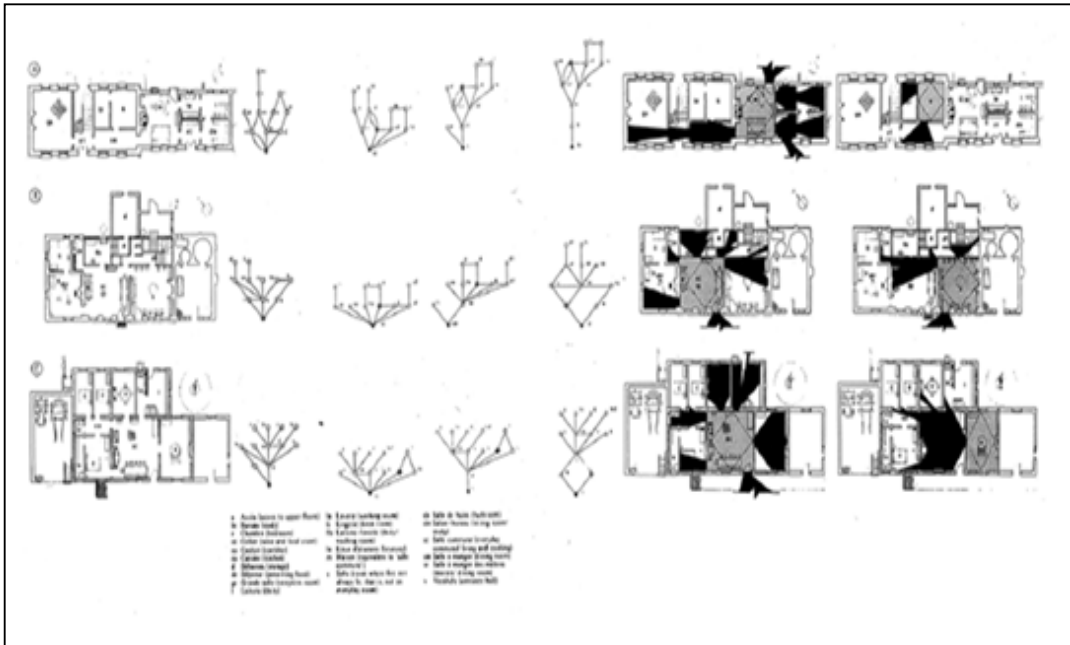
2.3.2 Geleneksel Fransız Konutları

Şekil 2.24’te Hillier’in, Geleneksel Fransız Konutları’nı konu alan, aynı topluma ait farklı plan tipindeki üç ev üzerinden gerçekleştirilmiş olan çalışması yer almaktadır. Erişim ve görünürlük grafiklerine bakarak görebiliriz ki konutlar arasında geometrik farklılıklar bulunmasına rağmen mekânsal dizimde güçlü benzerlikler bulunmaktadır. Bu en çok, günlük temel yaşam alanı olan yemek pişirme ve misafirlerin kabul edildiği

mekânda görülmektedir. Bu mekân doğrudan dış mekâna bağlıdır ve yaşam alanları ile ev işlerinin yürütüldüğü mekânlar arasında bir bağlantı kurar [6].

Dinlenme odasının aynı zamanda daha temel bir özelliği de sistem içerisinde diğer mekânlardan daha az derinliğe sahip olması yani daha bütünleşik bir yapı göstermesidir. Bu ölçmenin şekline entegrasyon adı verilir ve herhangi bir boşluğa uygulanabilir; bir yapının bütününde daha az derinlik olması daha fazla mekânın entegre edilmesine olanak sağlar. Bu, üç yapıdaki her mekâna bir entegrasyon değeri atanabileceği anlamına gelir [6].

Eğer üç evin tüm mekânları, en fazla entegre edilenden başlanarak sıralanırsa, bunu soldan sağa doğru şu şekilde okuyabiliriz: dinlenme odası koridora göre daha fazla entegre edilmiştir (diğer tüm alanlardan daha az derinliğe sahiptir), koridor da aynı şekilde dış mekânlardan daha fazla entegre edilmiştir [6].

Şekil 2.24 Farklı yapılanmalara sahip üç Fransız Konutu'na ait mekânsal analizler [6].

Mekânlarda, görülebilirlik ilişkilerine baktığımızda, her durumda dinlenme odası diğer odalardan çok daha güçlü bir görsel alana sahiptir. Diğer bir deyişle, evlerde geçirgenlik analizi boyunca elde ettiğimiz, alanlar arasındaki boyutsal ve işlevsel farklılıklar aynı zamanda görsellik analizlerinde de kendini gösterir [6].

2.3.3. Geleneksel Fransız Çiftlik Evi

Kültürel farklılıkların bir evin odalarının planı ile nasıl ifade edildiğini göstermek için şekil 2.25'teki Fransız çiftlik evi ele alınırsa, günlük yaşam ve resmi olmayan konuklar için kullanılan oda en bütünleşmiş iç mekân, dışarıdan gelen ziyaretçilerin kullandığı oda ise erkek kullanıcıya ait çalışma odası ile beraber az kullanılan bir mekân olduğu görülmektedir.

Günlük yaşam odası, sirkulasyon dairesinin ortasındadır bu nedenle ortamdan çıkarıldığında plan görsel olarak tek bir mekân dizini haline dönüşür. Bu durum günlük yaşama odalı (salle commune) Fransız evlerinde her zaman söz konusu bir durum değildir. Bazen koridor gibi bir geçiş mekânı en bütünleşmiş mekândır ve bu şekildeki bir planda günlük yaşama odası, baskın mekânsal rolünü kaybeder.

Fig. 3. The layout of a house looks more, or less, integrated from different points of view.

Şekil 2.25 Fransız Çiftlik Evi'ne ait erişim grafiği [6].

Çalışmalar gösterir ki bu durum bütünleşmiş bir yaşama odası, kadın aktiviteleri için kullanılan ve dominant bir mekân olmasından dolayı cinsiyet rolü ile ilişkilidir. Bu mekânsal yapılanmanın kültür tarafından şekillendirildiğine bir örnektir.

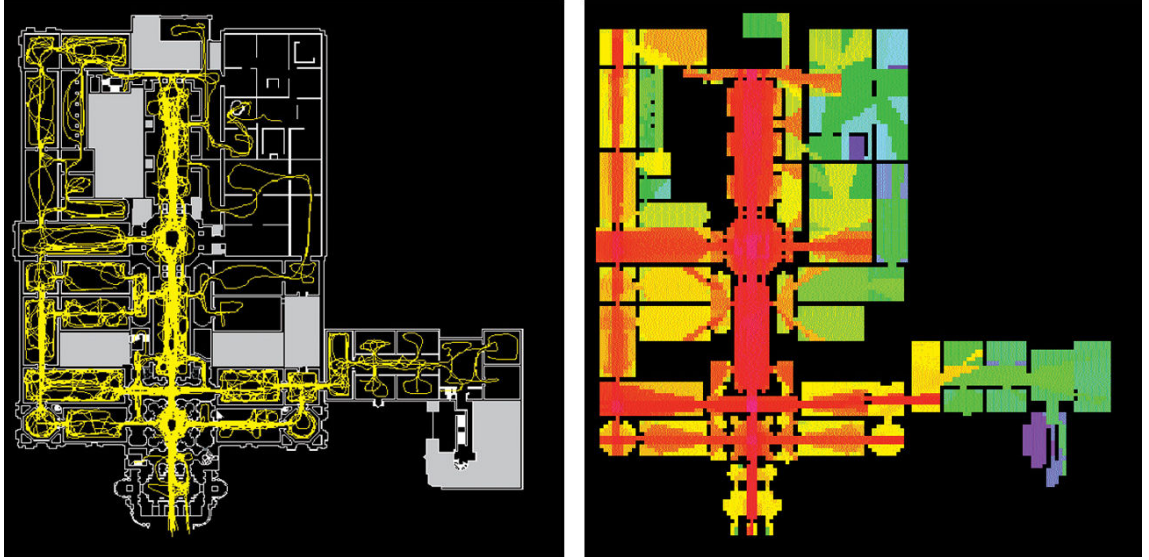
Genel olarak evin içyapısına farklı aktivitelerin, aynı ya da farklı düzenler için kullanılan farklı mekânlarındaki bütünleşme değerleri açısından bakıldığında kültürel benzeşme ve farklılıkların tek bir örnek üzerindeki kanıtlarını görülür [6].

2.3.4 Tate Galeri'nin Görsel Alan Analizi

Şekil 3.12'de, 100 kişilik bir grubun, Londra'da ki Tate Galeri'ye girdiği ve 10 dakika kadar dolaştıklarını gösterilmektedir. Sağda ise analizin daha karmaşık bir versiyonu olarak Tate planındaki her bir noktadan bir görsel bütünleşme analizini gösterilmektedir [6].

Tespit edilen hareketler ile görsel bütünleşme değerleri ilişkilendirilerek, odalardaki hareketlilik sayısı değişikliğinin % 68'inin görsel alan yapısıyla ilgili olduğu bulunur, yani insanlar onları galeri içinde yönlendiren sergilemenin dikkat çekici gücünden ziyade galerinin mekân yapısını kullandıkları söylenebilir [6].

Bu mekân diziliminin nasıl işlediğini gösterir. Mekânı bu şekilde derinliğine analiz ederek ve insan aktivitesini dikkatli bir şekilde izleyerek mekân ve toplumsal aktivitenin iki şekilde ilişkilendiği görülür [6].

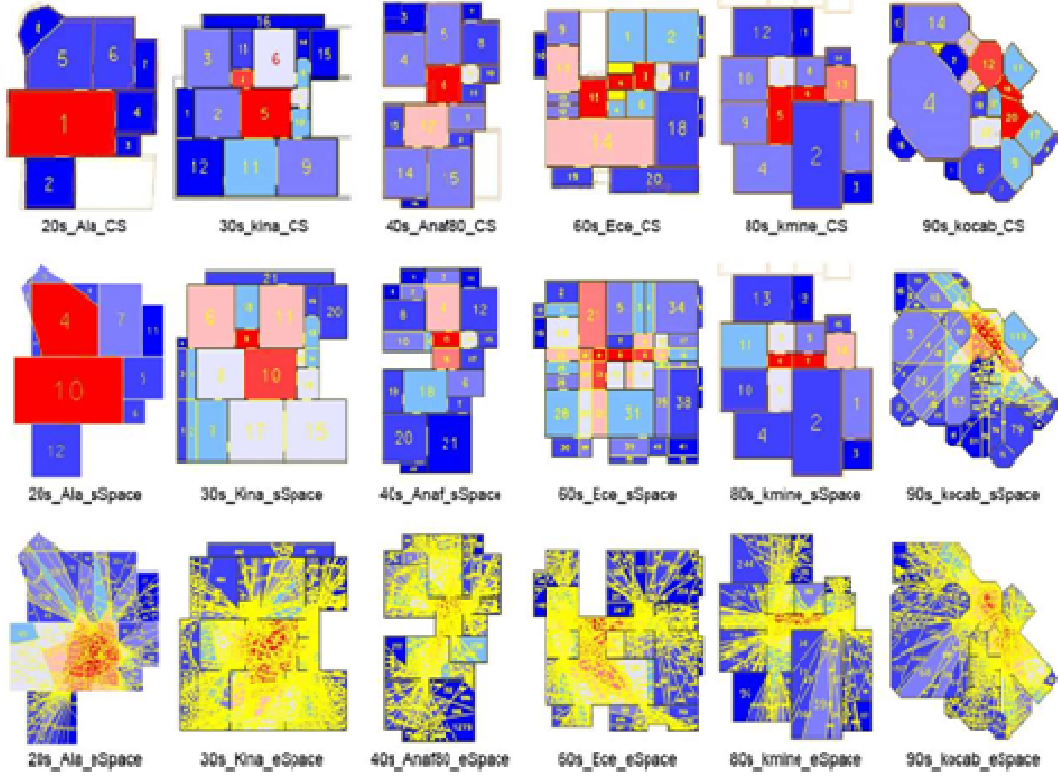

Şekil 2.26 Tate Galeri'ye ait görünür alan analiz grafiği [6].

Bir mekân planı, mekânın kültürel yapı ile modellenerek kurgulandığı ve bu şekilde üretildiği Fransız Evi örneğinde de olduğu gibi bir toplumsal modeli içinde bulundurabilir ve yansıtabilir. Mekân potansiyel olarak bir toplumsal modeli hareketlilik çalışmasında da görüldüğü gibi şekillendirebilir, çünkü mekân aynı zamanda mekân içerisinde bir doğal gerçeklik yaratır. Başka bir deyişle mekân, yapıya korunaklı bir tarz vermekte ve toplumsal yapı ve ilişkileri genellikle onu bölümleyerek ve ona bütünleşme yoluyla gerçeklik kazandırarak yeni baştan yaratır [6].

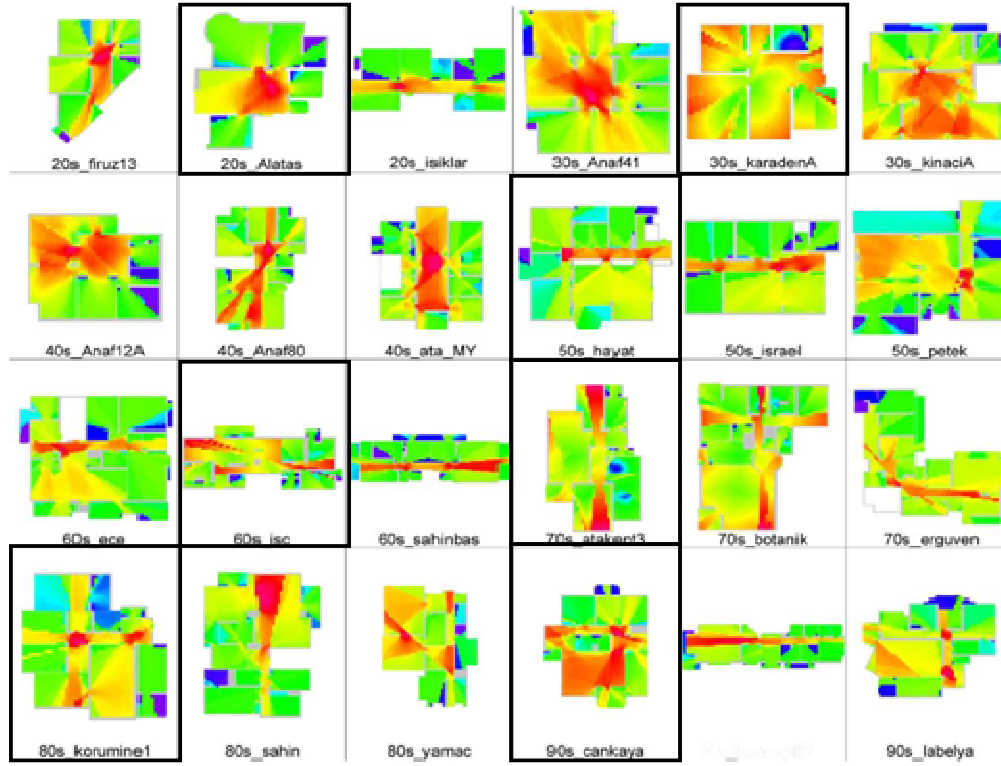
2.3.5 Türk Geleneksel Mekânlarında Görünür Alan Analizi

Mekânsal ve görsel alan analizi çalışmalarına ilişkin olarak, Yasemin Güney'in 20.yüzyılda Türk Konutlarının dönüşümünü incelemek için yapmış olduğu çalışma örnek olarak gösterilebilir [12].

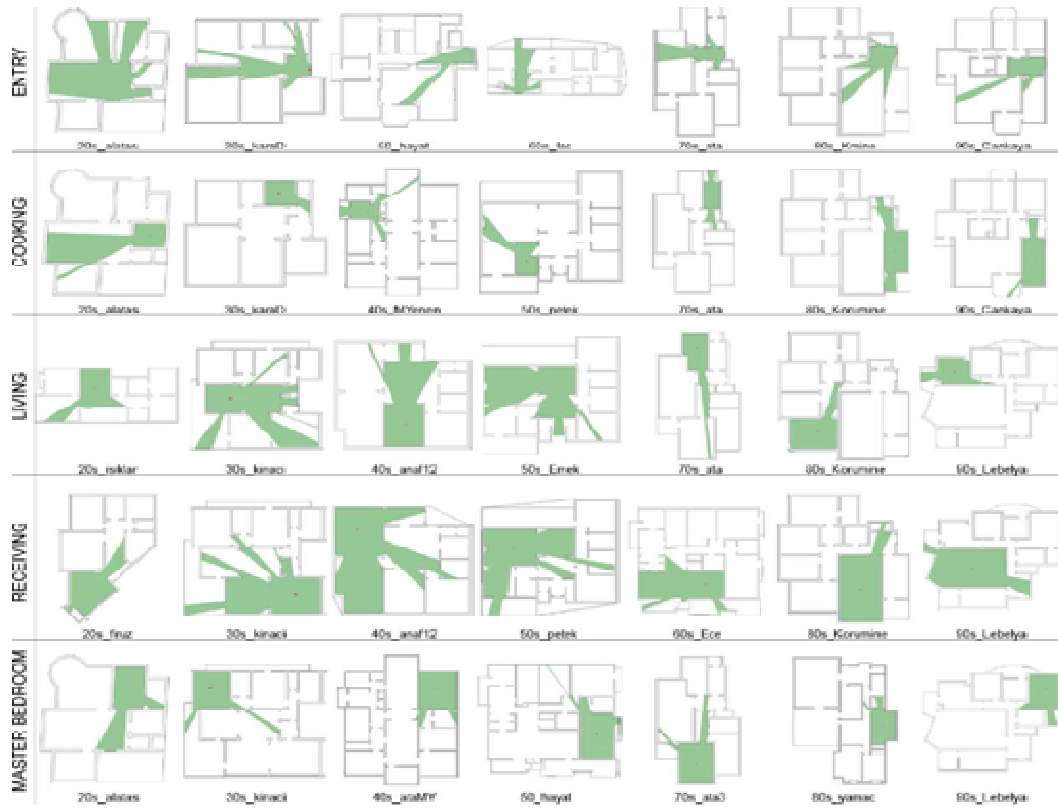

Şekil 2.27 1920'ler ve 1990'ları kapsayan apartman kat planlarına ait mekânsal ve görünür alan analizleri [12].

Geçirgenlik analizine dayanılarak, analizleri yapılan mekân modelleri üç genotipe ayrılır; mekân farklılaşması olmayan, tek girişe sahip 1920, mekân farklılaşması olan çoklu girişe sahip 1930-1960, mekân farklılaşması olan ve tekli girişe sahip 1970-1990 konutları [12].

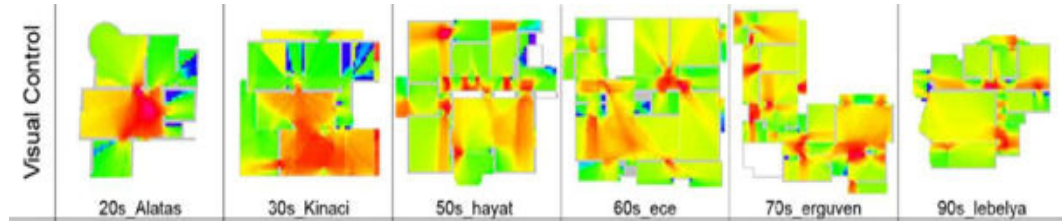
Şekil 2.28 Görünür alan bütünleşmesinde renklendirilen konut planları [12].

Şekil 2.29 Yedi adet konutun mekânlarının merkezlerinden oluşturulan isovistler [12].

Yapılan analizler sonucu; ilk ve ikinci grup konutlarda mekânsal ve görsel olarak en fazla bütünleşmiş mekânların, günlük aktivitelerin gerçekleştiği hol olarak adlandırılan merkezi alanlardır. Misafir ve yatak odaları ilk grupta boyutsal ve görsel açıdan benzerlik gösterir. Sonraki gruplarda, yatak odaları daha ayrışik iken misafir odaları daha entegre durumdadır. Birinci ve ikinci grupta boyutsal ve görsel olarak ayrılan mutfak, üçüncü grupta daha bütünleşiktir [12].

Görünürlük bakımından, 30'lar ve 40'lara ait konutlarda, kendisini çevreleyen konutun büyük kısmına doğrudan erişimi sağlayan bir merkezi alanın oluşturduğu planda, alan sınırları açılan veya kapanan kapılarla kontrol altına alınmaya ihtiyaç duyar. 30'lar ve 40'lara ait konutlar, tüm analizler içinde en simetrik ve en yüksek bütünleşmeye sahip olanlardır [12].

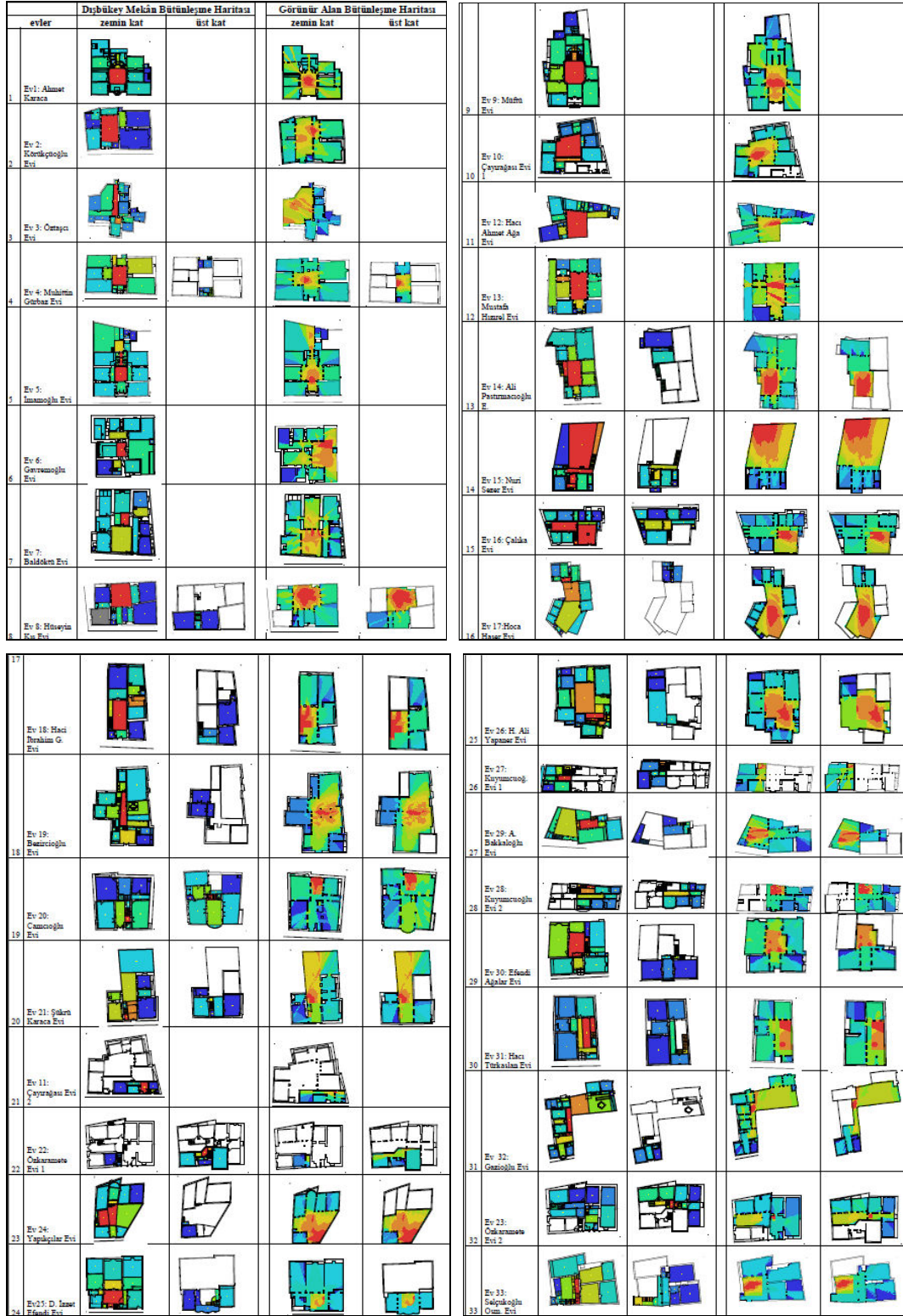
Şekil 2.30 Yedi adet konutun kontrol edilebilirlik değerlerine göre renklendirilmiş planları [12].

Kontrol edilebilirlik açısından bakıldığında, her bir işlevsel alan ayrı olarak incelendiğinde, mutfaklar 30'lar ve 40'larda diğer yıllara kıyasla kontrolü en zor olduğu zamanlardadır. Ayrıca, ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında oturma odaları daha az kontrol edilebilir hale gelirken, misafir odaları ve yatak odaları daha fazla kontrol edilebilir hale gelmiştir [12].

2.3.6 Geleneksel Kayseri Evlerinde Mekansal ve Görünür Alan Analizi

Geleneksel Kayseri Evleri üzerine Özlem Atak (2009), tarafından yapılmış olan mekânsal ve görünür alan çalışmasından da bahsedilebilir. Dış bükey mekân bütünleşme haritaları ve görünürlük bütünleşme haritaları birbirini destekler bir grafik yapı sergiler. Mekânsal ve görsel olarak en entegrasyonlu mekânlar, günlük aktivitelerin geçtiği avlu, merkezi hol, köşk ve sofa gibi mekânlardır. Ancak görünür alan analizinin daha hassas sonuçlara ulaştırdığı grafikler karşılaştırıldığında da görülür, örneğin iki analizin sonucu aynı mekân yüksek bütünleşme eğilimi gösteriyor olmasına rağmen,

görünürlük analizi o mekânın kendi içindeki en bütünleşik ve en ayrışık bölgelerini de belirler [15].

Şekil 2.31 Geleneksel Kayseri Evleri'nin mekânsal ve görsel analizleri [15].

2.4 Depthmap Yazılımı

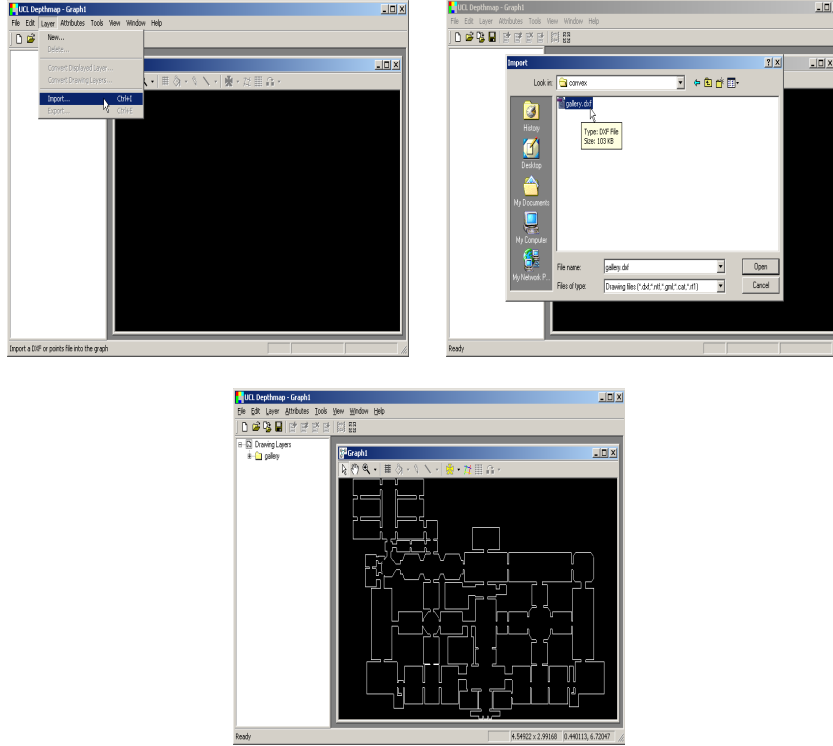
DepthMap yazılımı, iki düşünce üzerinden geliştirilmiştir. Birisi görünür alan analizi (Benedikt, 1979), diğeri ise mekânsal dizim kuramıdır (Hillier ve Hanson, 1984). Benedikt binaların planları içerisindeki noktalarda görsel alanların özelliklerinin haritasını yaratarak eşit görsel alanların konturlarını çizer ve ortaya çıkan haritaları ‘görünür alan’ olarak tanımlar. Benedikt, bu haritaların, insanların binada nasıl dolaşacakları hakkında öngörü sağlayacağına inanıyordu [16].

Bundan bağımsız olarak, Hillier ve Hanson mekânsal dizim kuramını geliştirdiler. Boşluk bileşenleri için çeşitli gösterimler yaratırlar ve sonra bu bileşenlerin haritalarını daha da önemlisi bu bileşenlerin birbirleri ile ilişkilerini ortaya koyarlar. Mekânsal dizim kuramını içerisinde, en çok kullanılan gösterim eksensel (axial) haritadır. Eksensel haritanın temeli, planın açık mekânları boyunca bir takım çizgileri çizmeyi içermektedir. Aksiyal çizgileri düğüm noktası olarak kullanarak bir grafik yaratırlar, bu sayede her çizgi kesiştiği diğeri çizgiler ile bağılı olarak nitelendirilmiştir. Bu grafikten, her çizginin grafikteki diğeri çizgilere göre ne kadar iyi ‘bütünleştiğini’, yani eksensel harita içinde bir çizgiden herhangi diğeriine ortalama kaç adımda ulaşıldığının ölçüsünü hesaplarlar [16].

Benedikt görünür alanların insanların hareket örüntüleri ile uyumlu olduğunu kuramlaştırdığı ve Hiller ise mekân boyunca çizgiler arasındaki ilişkinin mekân içerisindeki hareket örüntüleri ile uyumlu olduğunu gösterdiği için, görünür alanların bir ortam planı içerisinde nasıl bütünleşebildiklerinin ölçümünü sağlamak için görünür alanlar ile mekânsal dizim analizlerinde birleştirilmesine karar verildi. Bu yöntem, daha sonra görünürlük grafiği analizi olarak daha basitçe biçimlendirilmiştir [16].

2.4.1 Bir Planı Analiz Etmeye Hazırlık Süreci

Başlamak için önce DepthMap grafik dosyası yaratmak gerekmektedir. Bunu yapmak için ‘File’ menüsünden veya araç çubuğundan ‘New’ komutu daha sonra ‘Import’ komutu seçilerek plan, grafik dosyasının içe aktarılır. İçeriye alınan çizim dosyası AutoDesk’in iki boyutlu DXF formatıdır. Çizim dosyasını aktarıldıktan sonra araç çubuğunda birçok seçenek kullanılabilir hale gelir; el simgesi planı sürüklemeyi, mercek ise plan üzerinde yakınlaştırma ve uzaklaştırma yapılmasını sağlar.

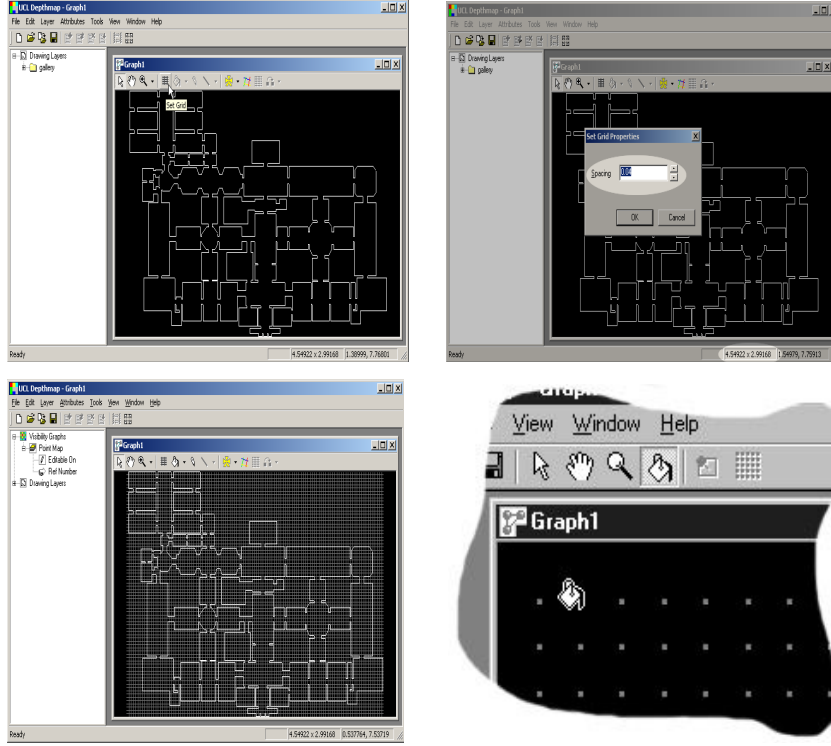

Şekil 2.32 Depthmap yazılımında grafik dosyası oluşturma aşamaları [16].

DepthMap grafik dosyasına ilişkin bazı ekstra bilgiler de eklenebilir. Örneğin, planın coğrafi konum gibi. Bunu yapabilmek için, 'File' menüsünden 'Özellikler' komutu seçilir, başlık, konum ve kısa tanım bilgisi ayarlayabilir [16].

2.4.2. Görünür Alan Analizi Aşamaları

Görünürlük analizinin ilk aşaması analiz için nokta konumlarının gridini yapmaktır. Bunu yapmak için, 'Tools' menüsünden veya araç çubuğundan 'Visibility' ve 'Set Grid' seçeneğini seçilir. Bu işlem, analiz için bir grid aralığı ayarlama olanağı verir. Görünürlük, her zaman grid karesinin merkezinden değerlendirilir. Daha sonra planda açık alanları doldurmak için araç menüsünden 'Fill' komutu veya 'Pencil' komutu seçilir. 'Pencil' komutu kullanılarak plan üzerinde noktalar teker teker doldurulur veya boşaltılabilir. İşlem her bir grid karesi kadar ilerler. 'Fill' komutu ile plan üzerinde alanlar tek aşamada doldurulur. Bu işlemin eksiksiz tamamlanabilmesi için alan çizgilerinin kapalı olması gerekmektedir [16].

Şekil 2.33 Görünürlük analizi için elde edilmiş grid düzeni ve mekanların doldurulma aşaması [16] [17].

Grid sistemi tamamlandıktan sonra, ‘Tools’ menüsünden ilk olarak ‘Visibility’ ardından ‘Make Visibility Graph’ komutu seçilir. Bu işlem, plandaki her bir nokta konumunu görebildiği tüm nokta konumları ile bağlar. Her bir noktanın görünürlük değeri belirlenmiştir.

Analizde, her değere farklı bir renk atanmıştır. Düşük değerler, mavi, açık mavi, yeşil, sarı, turuncu, kırmızı ve yüksek değerler, kullanılan mavi ve magenta arası spektral renkler ile renklendirilir. Ayrıca ‘View’ menüsünden, düşük değerlerin siyah, yüksek değerlerin ise beyaz ile renklendirildiği gri ölçek kullanılır.

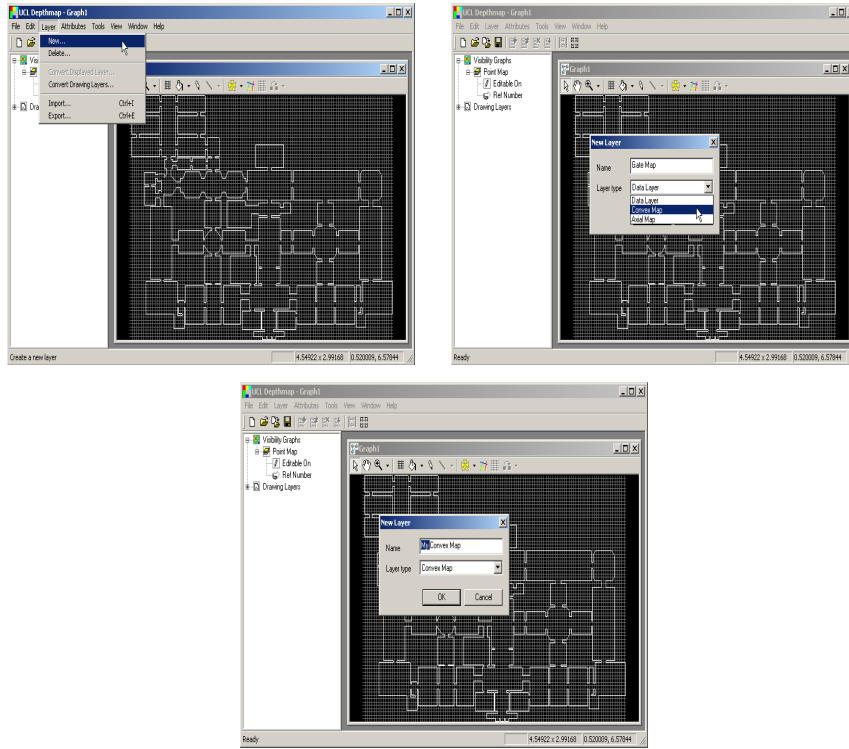
Sonraki aşamada, adım derinliği hesaplanacak konum belirlenerek, Tools menüsünden Step Depth komutu seçilir ve adım derinliği hesaplanır. Belirlenen konum noktasının değeri 0’dır. Başlangıç noktasından doğrudan görülebilen konumların değeri 1, bu noktalardan görülebilenler ise 2 değerindedir. Bu planın her nokta konumunda aynıdır. Buna her bir noktanın görsel derinliği olarak ifade edilebilir.

Grafiğin ölçüm aşamasında gelindiğinde, ‘Tools’ menüsünden ‘Run Visibility Graph Analysis’ komutu seçilir. Grafik ölçümler kendi aralarında dört gruba ayrılır. Bunlar, hazır ölçümler, global ölçümler, lokal ölçümler ve metrik ölçümlerdir.

Hazır ölçümler; bağlanma, uzak mesafe, toplam mesafe, ortalama mesafedir. Lokal ölçümler ise katsayı kümelenmesi ve kontrol değeridir. Global ölçümler; bütünleşme, ortalama derinlik, rölatif asimetri, gerçek rölatif asimetri, grafik büyüklüğü, entropi ve rölatif entropidir.

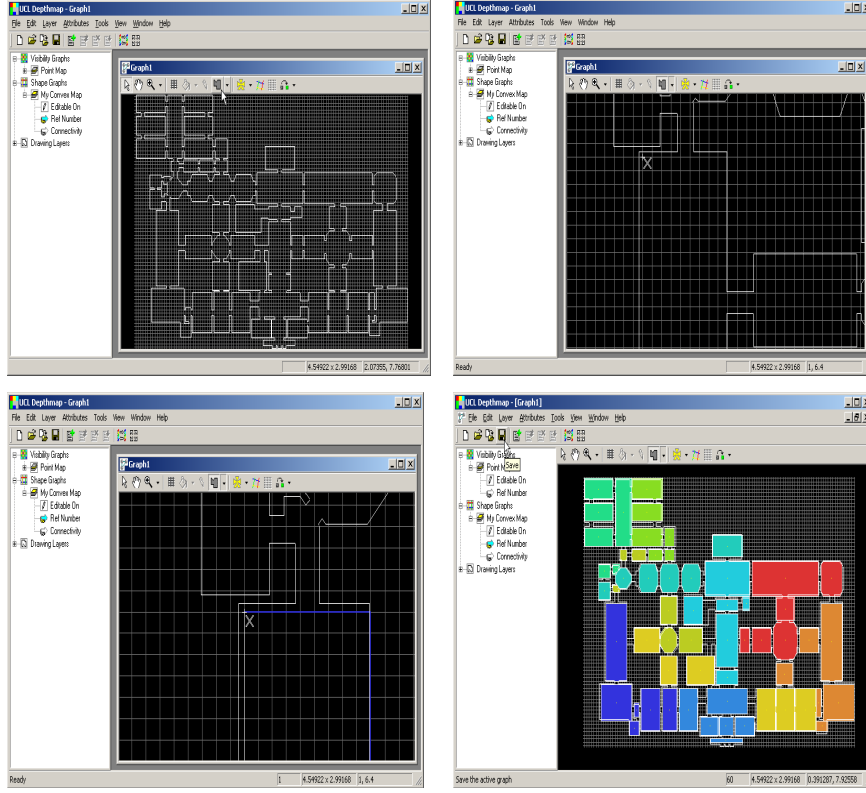
2.4.3 Dış Bükey Mekân Analizi Aşamaları

Dış bükey mekân analizinin ilk aşamasında, grid grafiği tamamlandıktan sonra görünürlük analizinde olduğu gibi ‘Tools’ menüsünden veya araç çubuğundan ‘Set Grid’ komutu seçilir. Daha sonra ‘Layer’ menüsünden ‘New’, ardından da ‘Convex Map’ seçilerek analiz için uygun katman oluşturulur. Bu katman çalışmaya göre isimlendirilir.

Şekil 2.34 Plan üzerinde convex map katmanının oluşturulması [17].

Sonraki aşamada, ‘Polygon Drawing Tool’ komutu seçilerek, plan üzerinde her dışbükey mekânı temsil eden poligonlar çizilir. Her çizilen mekânın içi farklı bir renkte görünür. Poligon oluşturulurken herhangi bir hata olursa ‘Edit’ menüsünden ‘Undo’ komutu seçilerek geri dönülebilir ya da poligon seçilerek ‘Delete’ komutuyla silinebilir. Oluşturulması istenen dışbükey mekânlar tamamlandıktan sonra ekranın solunda yer alan pencereden ‘Connectivity’ seçilir.

Şekil 2.35 Dış bükey mekânlarda poligonların çizilmesi [17].

Bu işlemde bütün mekânlar yeşil renkte ve değersiz olarak görünür, daha sonra araç çubuğundan ‘Link’ komutu seçilerek her aralarında ilişkili mekânlar birbirine bağlanır. Eğer iki mekânı bağlarken bir hata oluşursa araç çubuğundan ‘Unlink’ komutu seçilerek önce mekânlardan biri ardından diğeri seçilerek aralarındaki hatalı bağlantı düzeltilir.

Bu aşamada tamamlandıktan sonra analiz gerçekleştirilebilir. Araç çubuğundan ‘Select’ komutu seçilir. Ardından ‘Tools’ menüsünden önce ‘Point / Axial / Convex’ ve ‘Run Graph Analysis’ seçilerek plan üzerinde yapılmak istenen ölçümler gerçekleştirilir.

Bir sonraki bölüm, mekân dizim ve görünür alan yöntemini temel alarak, araştırma konusu olarak seçilen geleneksel Buca konutlarının analizlerini yaparak, sergiledikleri ortak mekânsal özellikleri ortaya koyacak ve mekân organizasyonunun, mekân kullanım biçimlerine olan etkisini açıklamaya çalışacaktır.

BUCA KONUTLARININ MEKÂN DİZİM VE GÖRÜNÜR ALAN YÖNTEMİ İLE ANALİZİ

3.1 Çalışma Alanının Tarihsel Gelişimi

İzmir'in 9 km güney-doğusundaki banliyösü iken bugün genişleyen metropoliten alan içinde kalmış olan Buca, Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde, çoğunluğunu Rumların oluşturduğu Hristiyan yerli azınlıklarla Levanten diye anılan yabancı uyruklu zengin iş adamları ve ailelerinin yaşadıkları bir yerleşme olagelmıştır [18].

Erpi (1987), bu yerleşmenin ne zaman ve kimin tarafından kurulduğu hakkında elimizdeki bilgilerin yetersiz olduğunu, fakat Roma ve Bizans çağlarında mevcut olduğuna dair kayıtlara rastlanıldığını ifade etmiştir. Bunlar; Kangölü, Kozağacı civarında tuğla, işlenmiş mermer parçaları, kırılmış sütunlar, üzerinde Bizans haçı kabartmaları bulunan sütun başlıkları, Antik Artemis mabedine ait olduğu sanılan mermer yer döşemeleri, yine Kangölü vadisindeki mağaralarda Bizans dönemine ait mermer masa ve oturma yerleri, insan kemikleriyle dolu testiler, Forbes köşkü civarında Bizans sikkeleri ortaya çıkarılmıştır [18].

17. yüzyılda güçlenmeye başlayan sömürgecilik akımı, 18. yüzyıl ortalarından sonra hızlanmıştır. İngiltere anayurdu, endüstri devriminin başlamasıyla bir ekonomik ve sosyal bunalım içersindedir. Böylece yaşamının güçleştiği İngiltere halkı için sömürge ya da yarı-sömürge ülkelerine göç ederek orada iş tutmak, 19. yüzyılda artık bir gelenek haline gelmiştir. Bir yüzyıl önceki sürgün politikası artık yerini, hükümetlerce desteklenen bir göç politikasına bırakmıştır. Buca'daki Rum nüfusunun belli zamanlarda ve bazı olayların etkisiyle dalga dalga geliştiği görülmektedir. 1770 ten sonra Mora'daki Orlof isyanından kaçarak Mora'dan ve Ege adalarından Anadolu'ya

göçen 60.000 kadar nüfus İzmir yöresindeki köylerde ve bu arada Hacılar ve Buca'da yerleşmiştir. Benzer türde bir ikinci göç olayı 1826-1827'de İbrahim Paşa'nın Mora'daki isyanı bastırmasını izleyen tarihlerde tekrarlanmıştır. 1821'de Yunanlıların başlattığı, Balkan ülkelerinin Osmanlı İmparatorluğundan kopma hareketi ile birlikte, bu yöreden Anadolu'ya göçlerin başladığını biliyoruz. 1877-1878'de Bulgarlar tarafından Bulgaristan'daki Türklere karşı girişilen şiddet eylemleriyle birlikte bu göçler kitle göçüne dönüşmüştür. 1912-1913 Balkan Savaşı'nda bu hareket daha da hızlanmıştır. Bu dönemlerde Rumeli göçmenlerinden küçük bir grubun Buca'ya gelerek Tıngırtepe eteklerinde yerleştikleri sanılmaktadır [18].

Cumhuriyet döneminde 1950'li yıllara kadar Buca eski kentsel yapısını ve ölçeğini korumuş, Aşağı Mahalle daha çok memur, iş adamı aileleri, Yukarı Mahalle ise genellikle tarımla uğraşan göçmen kesimin yerleşme alanları olarak yaşamını sürdürmüştür.

Buca'nın Türk kesiminin hakkındaki bilgiler yeterli olmaktan çok uzaktır. Müslüman Türklerin Yukarı Mahallede Tıngır Tepe eteklerinde oturdukları bilinmektedir. Slaars 1868'de Buca'da Müslüman Mezarlığı ve camiden söz etmektedir [18].

Buca tarihinde yaşadığı en önemli değişim demiryolu hattı ile kente bağlanmasıdır. 1860 yılında İngiliz Aydın Demiryolu Şirketi tarafından, Türkiye'nin iki demir yolu bağlantısından biri olan İzmir-Aydın tren yolunun Buca'ya uzatılmasıdır. Bundan sonra bu şirketin üst düzey yöneticilerinin Buca'ya yerleşmesiyle banliyönün yaşantısı daha da canlanmıştır [18].

3.2 Geleneksel Buca Konutları

Tarihsel süreç içerisinde toplumların kırılma noktasını oluşturan savaş sonrası göçler, endüstri devrimi gibi siyasi ve ekonomik olaylar Buca yerleşiminin oluşumunu etkilemiştir. Buca'nın toplumsal yapısı değişik ırk ve mezheplere ait birçok etnik grubu barındırır. Bu toplumsal yapı içinde Türk, Rum, Ermeni ve Musevilerin yaşam tarzlarının birbirine yakın olduğu, Avrupalı tüccarların oluşturduğu Levantenlerin ise, bu gruptan daha farklı, Avrupalı bir yaşam tarzına sahip oldukları konut yapılarındaki farklılıklardan anlaşılmıştır.

Yerleşimin fiziksel gelişimine ilişkin Erpi (1987), 'kuzeyden güneye gelişim göstermektedir' tanımlamasını yapmaktadır. Tarihsel yerleşimin geneline bakıldığında,

güney alanlarda gerek mimari kurguları, gerekse sistem ve malzeme tercihleri (yığma sistem ve kâgir malzeme) ile Batılı bir mimari yaklaşım gözlenmektedir. Güneyde konumlanmış Levantenler ile Rum, Musevi ve Ermeni azınlığın birlikte oluşturdukları bu mimari doku günümüzde de hissedilir niteliktedir. Yerleşimin kuzey yönünde yer aldığı bilinen Türk yaşama alanlarına ait ahşap yapılardan oluşan mimari dokunun ise süreç içinde yok olduğu gözlemlenmiştir. Erpi (1987), bu durumun Türk-Müslüman toplumunun içine kapanık küçük topluluklar halinde gerek Anadolu gerekse Batı ile kopuk bir yaşantı sürdürmelerinden kaynaklandığını ifade etmiştir.

Buca konutları iki gruba ayrılabilir: Birinci grupta, çoğunluğunu Rum, Musevi ve Ermeni azınlığın oluşturduğu, başta Sakız üslubundakiler olmak üzere yerli halka ait konutlar yer almaktadır [18]. Bu konutları da taşıdıkları mimari ifadeleri kapsamında Erpi (1987), Buca evi, cumbalı tür, iki katlı cumbasız tür, tek katlı tür, bir buçuk katlı yaygın cepheli tür, çarpık planlı köşe yapıları, hiçbir türe girmeyen yapılar olmak üzere sınıflandırmaktadır.

İkinci grupta ise yabancı uyruklu olup İzmir’de yerleşmiş Levanten aileleri tarafından yaptırılan malikâneler yer almaktadır [18].

Yerli halka (Rum, Musevi, Ermeni) ait konutlar

Buca’nın kentsel dokusunu büyük çoğunlukla Sakız üslubundaki bu birinci grup evler oluşturmaktadır. Evlerin bazılarında yapım tarihleri belirtilmiştir. Diğer bazıları hakkında bilgi hayatta bulunan eski Bucalılardan alınmıştır. Ancak bu bulgular Buca’nın tarih içindeki gelişimine pek aydınlık getirmemektedir. Çünkü saptanabilen en eski bina tarihi 1838’dir. En yenisi ise 1934’tür. Aralarındaki yaş farkına rağmen her iki bina da farklı fakat üst düzeyde mimari değer yansıtmaktadır. Bundan da XIX. yüzyıl başlarında Buca’da gelişmiş bir kentsel ortamın var olduğu anlaşılmaktadır [18].

Yapılar, yerleşmiş bir üslup çerçevesi içinde, her birinin kuralları, oranları belirli tiplerin çeşitlenmelerinden ibarettir. Mimarın kişisel yorumu, genel üslubu etkilemeyecek ölçüde, ayrıntılarla kısıtlıdır [18].

Buca’da ki konutlar kategorik özellikler içermektedir.

1. Kat planları kareye yakın, belirgin bir geometrik düzen göstermektedir. Aynı geometrik düzen cephede de görülmektedir. Konut girişleri genellikle merdivenlerle

yükseltilerek niş içine alınmıştır. Giriş merdiveni genellikle konut cephesine paralel konumda veya bazı örneklerde giriş merdiveni cephenin sınırlarını geçmiş konumdadır, girişi merdivenin iç mekânda gizlenmiş olduğu örneklerde ise giriş kapısı cepheye paralel konumdadır.

Zemin katın yükseldiği örneklerde giriş, sahanlık ve merdiven ile bahçeli örnekler de ise giriş, bahçe yoluyla sağlanmaktadır. Bazı örneklerde ön cepheden ve bahçeden olmak üzere iki giriş görülmektedir. Giriş cephesinde üçgen alınlık kullanıldığı örnekler de mevcuttur. Sokak boyunca cephenin devam ettiği, ikiden fazla pencereye sahip geniş cepheler ise bir katlı konutlarda görülmektedir.

2. Giriş kapıları genellikle çift kanatlıdır ve taş söve ile çevrelenmiştir. Malzeme olarak demir ve cam kullanılmıştır. Kapıların camlı kısmında dekoratif süslemeler yer almaktadır. Bahçe kapılarında ise sadece demir malzeme kullanılmıştır.

Şekil 3.1 Cumbasız, girişin tek tarafta yer aldığı, niş içine yerleştirildiği, yükseltilmiş bodrum katlı konut örneği, Şekil 3.2 Girişin ortada yer aldığı, niş içine yerleştirildiği, tam gömülü bodrum katlı konut örneği, Şekil 3.3 Yükseltilmiş bodrum katlı, sahanlık girişli konut örneği, Şekil 3.4 Geniş cepheli bir katlı konut örneği.

3. Plan tipolojilerinde sofa ortada veya tek tarafta yer almaktadır. Diğer mekânlara ulaşım sofadan sağlanmaktadır. Girişin ortada yer aldığı konutlar orta sofa, girişin tek tarafta yer aldığı konutlar ise dış veya yan sofa özelliği göstermektedir.

4. Pencere geniş, yüksek ve kareye yakın formdadır. Bodrum kat pencere oranları ise daha dardır. Genellikle içe doğru açılan çift kanattan oluşmakta ve kesme taş sövelidir.

Zemin kat pencereleri sokaktaki dönemin sosyal yaşantısına yakın olabilmek amacıyla düşük kottadır. Pencereleri kapatmak için malzeme olarak sac kepenk, ahşap panjur veya demir parmaklık kullanılmıştır. Erpi (1987), pancur ve kepenk kullanılmasında iklimin ve emniyet sorununun zorlayıcı iki etken olduğunu ifade etmiştir.

Ayrıca pencere sövelerinde, denizliklerin alt kısımlarında ve demir parmaklık kullanılan bodrum kat pencerelerinde dekoratif süsleme detaylarına da rastlamak mümkündür.

5. Cumbasız konutlar 1, 1,5 ve 2 kattan oluşmaktadır. Genellikle toprağa tam ve yarı gömülü bodrum katı veya yaşama mekânı olarak kullanılan yükseltilmiş bir bodrum katı bulunmaktadır.

6. Cumbalı konutlarda cumba, konut cephelerini hareketlendirerek sokak ile olan görsel ilişkiyi kolaylaştırmıştır. Genellikle ahşap konstrüksiyonlu, dikdörtgen formdadır. Dekoratif motifli dökme demir konsollar, ahşap ve cam malzeme kullanılmıştır. Taş konsolların kullanıldığı örnekler de mevcuttur. Çatısı çinko malzeme ile kaplanmıştır. Cumbanın konut içinde bir ya da iki oda tarafından kullanıldığı görülmüştür

7. Cumbalı konutlar tam 2 kattan oluşur. Cumba üst katta yer alır. Toprağa tam gömülü bir bodrum katı vardır. Fakat bu kat yaşama mekânı olarak kullanılmaz, genellikle depolama işlevi görür ve toprağın üstündeki kısım 1m'yi geçmez. Cephedeki pencere akslarına yerleştirilmiş küçük açıklıklar havalandırmayı sağlar [6]. Ayrıca zemin katın işyeri olarak planlandığı iki konut örneğini de görmek mümkündür.

Şekil 3.5 Cumbasız ve yan bahçe girişli konut örneği, 3.6, 3.7 ve 3.8 Cumbalı, ön cephe ve yan bahçe girişli konut örnekleri.

Levanten (Fransız, İngiliz, İtalyan, Alman, Avusturyalı, Macar) malikâneleri

Başta İngilizler olmak üzere, yabancı uyruklu, büyük iş sahibi Levanten ailelerine ait malikâneler de Buca'nın konut mimarisinde önemli bir yer tutmaktadır. Önem sözcüğü burada sayısal çoğunluk değil fakat bu yapıların mimarisi anlamında kullanılmıştır. Sakız türü konutların aksine, Levanten konutlarında bir ortak üsluptan söz etmek mümkün değildir. Mutlaka bir üslup belirtmek gerekirse bu, örneklerinin her biri başka türde 'derleme' biçim ve form kompozisyonu gösteren bir Eklektisizm olarak tanımlanır [18].

Bu konutlar;

1. Çevresine egemen yapılardır. Cephe formları, oranları, mimari üsluplarıyla geleneksel Buca konut dokusundan ayrılmaktadır. Yüksek duvarlı bahçeler içinde yer

almaları sosyal yaşantıda yerel toplumdan uzak, kapalı bir toplum olarak yaşadıklarının bir göstergesidir.

2. Bahçe tasarımında genellikle Anglo-Sakson yaklaşımı görülmektedir. Bazı örneklerde bahçelerde girişin önünde dairesel barok tarzı bir havuz yer almaktadır.

3. Giriş kapıları büyük açıklıklı ve çift kanatlıdır. Girişler yerden yükseltilmiş, mermer kolon veya üçgen alınlık kullanılarak anıtsal bir ifade oluşturulmuştur. Zemin katta genellikle teras ya da veranda bulunmaktadır.

Şekil 3.9 Levanten malikaneleri [19].

Şekil 3.10 Levanten malikâneleri [20].

4. Cephelerde genellikle balkon çıkma görülmektedir. Çıkmalar, diğer yapılardan farklı olarak dökme demir konsollar yerine taş konsollarla desteklenir.

5. Sınıfsal ayırım mekânlara yansımıştır. Hizmetlilere ait mekânlar ya yapı içerisinde hizmetli odaları olarak tasarlanmış ya da bahçe içerisinde ayrı bir yapı olarak yer almaktadır.

Müslümanlara ait konutlar

Buca'da az sayıda da olsa bir Müslüman toplum yaşamıştır. Fakat bu kesime ait belirgin bir mimarinin varlığını saptayamıyoruz. Müslüman mahalleleri, düzeni pek belli olmayan, 'organik' sözcüğü ile ifade edilebilecek bir kent dokusuna sahiptir. Buca'nın Müslüman kesimi, kentin geçmişine kıyasla daha geç dönemde oluşmaya başlamıştır [18].

Erpi (1987), Balkan devletlerinden 1820'lerden sonra hızlanıp gelişen ulusal hareketlerle dışlanıp içine kapanık küçük topluluklar halinde yaşantılarını sürdüren ve Rumelili olarak tanınan bu grupların gerek Anadolu gerekse Batı ile olan kopuklukları nedeniyle gelenek ve göreneklerinin de kısıtlı olacağını belirtmiştir. Ayrıca tarım ve hayvancılıkla uğraşan bu kesimin Hristiyan toplumun dışında izole edilerek Anadolu yerleşmelerinde gördüğümüz keskin çizgili Türk kültürü ve mimarisine paralel düzeyde bir ürün koyamamış olmalarının doğal karşılanabileceğini ifade etmektedir.

3.3 Çalışma Alanının Günümüz Mekânsal Özellikleri

Buca eski kent yerleşimi, geleneksel mimari dokusu içinde modern yaşantıyı barındırmaya çalışan bir yerleşimdir.

Şekil 3.11 Buca kent merkezi hali hazır haritası.

Korunabilmiş eski eser niteliğindeki yapılar, genellikle özgün mimarisinde konut olarak tasarlanmış olup günümüzün şartları gereği işlevlerinde bir takım değişikliklere

uğrayarak yurt, pansiyon, kafe v.b. gibi yeni şehirselle işlevlere tahsis edilmiştir. Örneğin; kent merkezinde özellikle ana caddelerde yer alan büyük bahçeli yapıların yeme-içme mekânları olarak, bahçesiz yapıların ise ticari işlevde kullanıldığı, ara sokaklarda ise bahçeli yapıların yurt işlevinde diğer yapıların ise konut işlevinde kullanıldığı görülmektedir. Dini yapıların ise kullanımını devam ettirmektedir. Tarihselliğin ve kültürlerin bölgedeki izleri bölgeyi özgün kılar. Buca kent merkezi, İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 25.01.2007 gün ve 2015 sayılı kararı ile belirlenen kentsel sit alanında yer almaktadır.

Sit alanında yer alan eski eser yapıların büyük bir kısmı günümüze kadar korunabilmiş, bir kısmı ise korunamamaya kent gelişimi süreci ile birlikte fiziksel değişimlere maruz kalmıştır. Yerleşimde geleneksel doku ile birlikte yeni yapılaşmaların varlığından da söz etmek mümkündür.

Şekil 3.12 Kafe bahçesi kullanımına yönelik geleneksel konut bahçesi örneği,
3.13 İşyeri kullanımına yönelik geleneksel konut örnekleri.

Korunamamış yapılar, fiziksel müdahalelerle özgün cephe mimarilerini büyük ölçüde kaybetmiş olan, ticari veya konut fonksiyonunda kullanılan yapılardır. Yeni yapılaşmalar ise genelde konum açısından geleneksel dokuya yakın, mimari açıdan uzaktır. Örneklerden de anlaşılacağı üzere; Buca kentinde sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan değişimin etkileri kent mimarisine de yansımış ve bunun sonucunda geleneksel doku içerisinde yer yer mimari kimlikten uzak yapılar görülmektedir.

Şekil 3.14 Özgün cephe mimarisini kaybetmiş bir geleneksel konut örneği, 3.15 İşyeri kullanımına yönelik, özgün cephe mimarisini kaybetmiş bir geleneksel konut örneği.

3.4 Alan Çalışmasının Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

3.4.1 Alan Çalışmasının Amacı

Mekân dizim yöntemi önceki bölümde de açıklandığı gibi mekânın sadece fiziksel yapısını değil, kentsel alan içindeki konumunu, kullanıcı ve diğer mekânlar ile olan ilişkilerini araştırmakta, sosyal davranışların mekân organizasyonu ile olan ilişkisini sorgulamaktadır.

Konut, insanların günlük yaşamlarını ve sosyal eylemlerini içinde geçirdikleri mekânsal bir modeldir. Her fonksiyon, günlük yaşamın bir ihtiyacını karşılamak üzere tasarlanmıştır. Yaşanılan mekândan o konut içinde yaşayan kullanıcıların yaşam şekilleri okunabilmektedir. Mekân dizim yöntemi de böyle bir okumaya olanak tanımaktadır. Konut yaşantısı içinde mekân ve kullanıcı ilişkilerinin tanımlanabilmesi; kullanıcı hareketlerine dayalı görsel alanların ve görsel algıya dayalı görünür alanların belirlenmesiyle mümkündür. Bu alanların dağılımı ile kullanıcıların kendi içinde ve konuta gelen misafirlerle olan ilişkileri ayrıca, konutun dış mekan ile kurduğu ilişkiler belirlenmektedir.

Çalışmada mekânsal ilişkiler, Buca kenti özelinde geleneksel konutlar üzerinden ele alınacaktır. Buca'da aynı dönemde yaşayan etnik grupların kültürel ve sosyal yaşam biçimleri, konutlarda mekân kullanım seçimlerini etkilemiştir. Bu doğrultuda; çalışmanın ana amacı; geleneksel Buca konutlarının mekân-dizim yöntemi ile analizlerini yaparak, sosyal ve kültürel unsurların mekânsal organizasyonuna yansımalarını incelemektir. Çalışma alanında seçilen plan tipolojileri üzerinden yapılan

analizler sonucu elde edilen mekânsal ilişki ve görünür analiz verilerinin konut içi mekânsal ilişkileri nasıl örgütlediği ve etkilediği açıklanmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda; fiziksel yapının ortaya koyduğu biçimlenmenin, mekânsal organizasyonda ne gibi sonuçlar yarattığına dair bilgiler elde edilecektir.

3.4.2 Alan Çalışmasının Kapsamı

Çalışma kapsamında Cem Bilginperk'in uzmanlık tezinde (1999) yer alan geleneksel Buca evi olarak adlandırılan ve günümüzde kentsel sit alanında kalmakta olan, 8 adet konut ele alınmıştır.

Geçmişte tüm Buca halkının yaşamını sürdürdüğü geleneksel konutlar kullanıcının ekonomik, kültürel ve sosyal durumuna göre biçimlenmiş; kentin ileri gelenleri daha büyük köşklere oturmuş, diğerleri daha mütevazı olan konutlarında yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Günümüzde bu yapılar; büyük bir çoğunluğu asıl sahiplerinin terk ettikleri ya da sattıkları geleneksel konutlardır.

Çalışmada ele alınan konutlar geleneksel Buca konut tipolojisinin bir ve iki katlı konut örnekleri ile yükseltilmiş bodrum katlı konut örnekleridir. Konutlar genelde bir hol etrafında simetrik veya asimetrik olarak düzenlenmiş, içe dönük veya dışa dönük bir yapı sergilerler. Birden fazla holün bulunduğu konut örnekleri de vardır. Sofa ya da hol konut yaşantısı içersinde ana çekim noktasını oluşturmaktadır. Hol etrafında yaşama mekânı, mutfak, banyo... v.b. gibi işlevlere sahip mekanlar bulunmaktadır. Konutların bir kısmı arka veya yan cepheye yönelmiş bahçe alanına sahiptir. Bahçeye zemin kattan veya bodrum kattan bir veya iki girişin verildiği de görülmektedir.

Çalışma kapsamında, incelenen konut örneklerinin mekân dizim analizlerinin yapılmasıyla, ortaya çıkan görsel ve görünür alan yapılarının sergiledikleri ortak özellikler değerlendirilebilecektir.

Çalışma kapsamında; ayrıca Buca geleneksel konutlarının güncel kullanıma karşı göstermiş olduğu fiziksel, sosyal değişim ve bozulmalardan da bahsedilecektir. Tüm bu çalışmaların sonucunda, günümüz ihtiyaçları doğrultusunda 12 adet öğrencinin yaşayabileceği, bir pansiyon grubu projesi önerilmiştir. Öneri proje ile geleneksel konutların karşılaştırmalı analizlerinde çıkan sonuçlar çalışma kapsamında ortaya konmak istenmektedir.

3.4.3 Alan Çalışmasının Yöntemi

Seçilen konutların mekân dizim analizi yöntemi üzerinden incelemeye alınması tercih edilmiştir. Mekân kullanımına yönelik stratejileri belirlemek; yöntemin tercih edilmesinde en önemli nedeni oluşturmaktadır. Kullanılan analiz tekniklerinin mekânsal modelleri somut bir şekilde formüle etmede, mekânsal ilişkilerin sayısal, görsel olarak analiz edilmesi ve değerlendirilmesinde önemli katkıları bulunmaktadır.

Çalışmada ilk olarak eski Buca kentinin tarihi, mimari, sosyal, ekonomik özellikleri hakkında bilgiler toplanacaktır. İkinci aşamada, yerinde tespitler, fotoğraflar ve anket çalışmaları ile kente ilişkin güncel bilgiler elde edilecektir.

Analiz edilecek konutlar, Cem Bilginperk'in uzmanlık tezinde (1999) yer alan rölöve çizimleri üzerinden ele alınacaktır. Konutlara ilişkin mekânsal parçaların birbirleriyle ve bütünüle ilişkisini, fonksiyonel ve yapısal özelliklerini, sayısal ve görsel verilere dayalı olarak ortaya koyan mekân dizim analizi yöntemi için geliştirilen Depthmap yazılımı çalışmada ele alınan her konut planı üzerinde kullanılarak konuta ait mekânsal bilgiler elde edilecektir.

Konut planlarının depthmap yazılımı doğrultusunda dış bükey mekân ve görünür alan haritaları oluşturulup, elde edilen sonuçlara göre konut içi mekânların bütünleşme düzeyleri belirlenmiştir. Birinci analizde, konut içi her mekânın sınırları belirlendikten sonra mekânlar arasında geçiş ilişkilerine bağlı olarak analiz gerçekleştirilir. Aralarında geçiş ilişkileri sağlanan her mekânın yazılım tarafından ölçümleri yapılır ve haritalar hazırlanır. Bütün bu aşamalar sonucunda, konut içi bütünleşmiş ve ayrılmış mekânlar, ortalama derinlik, kontrol edilebilirlik değerleri gibi veriler elde edilir. Analiz haritalarında her mekân kırmızıdan maviye doğru bir renk skalası içerisinde yer alır. En bütünleşik mekânlar kırmızı renkte olup ayrışik mekâna doğru koyu maviye dönüşmektedir.

Bu çalışmada iki farklı dış bükey mekân analizi ölçümleri yapılacaktır. Birinci analizde konut içi mekânsal ilişkiler belirlenmiştir. İkinci analizde ise konut içi mekânların dış mekân ile olan ilişkisi belirlenir ve sonuçta kendi iç mekân değerlerinde meydana gelen değişimler değerlendirilir.

İkinci analizde, kullanıcıların konut içi görsel algısına dayanarak yapılan analizlerdir. Plan üzerinde belirli bir nokta belirlenerek ölçümler yapılır ve haritalar hazırlanır.

Bunun sonucunda, mekânın görsel bütünleşme, görsel ortalama derinlik, görsel kontrol edilebilirlik değerleri gibi veriler elde edilir. Analiz haritalarında her nokta kırmızıdan maviye doğru bir renk skalası içerisinde yer alır. En bütünleşik noktalar kırmızı renkte, en ayrışık noktalar ise koyu mavi renge dönüşmektedir.

Yapılan her iki analiz çalışması da bütün mekânlar için ayrı ayrı hesaplanmış, elde edilen ölçümler ve haritalar karşılaştırılmıştır. Böylece her konut için günlük yaşantı içerisinde kullanıcılar tarafından en sık kullanılan bütünleşik mekânlar ve en az kullanılan ayrışık mekânlar saptanabilmekte; kullanıcı ve mekân ilişkileri rahat bir şekilde okunabilmektedir.

3.5 Buca Konutları'nın Dış Bükey Mekan ve Görünür Alan Analizleri

Çalışmada sekiz adet konut incelenmiştir. İncelenen konutlarda yer alan holün, yaşama mekanlarının, bahçenin, cumbanın konumları ve boyutları her konut örneğinde farklılık göstermekte ve bu farklılıklar yapılan analiz haritalarına yansımaktadır.

Çizelge 3.1 İncelenen geleneksel Buca Konutları'nın kat sayısı ve plan özellikleri.

konut no	kat sayısı	orta-yan-dış hollü	giriş sayısı	cumba	bahçe
1	zemin	orta	1	-	-
2	zemin	orta	1	-	-
3	zemin	orta	2	-	var
4	zemin	yan	2	-	var
	üst	orta	-	var	-
5	zemin	yan	2	-	var
	üst	orta	-	var	-
6	zemin	yan	1	-	var

	üst	orta	-	var	-
7	zemin	yan	1	-	-
	bodrum	yan	2	-	var
8	zemin	orta	1	-	-
	bodrum	orta	2	-	var

Çizelge 3.2 ve 3.3'te çalışmada incelenen konutlara ilişkin önemli mekânsal özellikler gösterilmektedir.

İncelenen konut örneklerinin üç tanesinin sadece zemin katı, üç tanesinin de zemin ve üst katı analize dahil edilmiştir. Bu konutlarda bodrum katlar ile ilgili herhangi bir plan bilgisi bulunamamıştır. Fakat bodrum katlarının tam veya yarım gömülü oldukları ve yaşama mekânı olarak kullanılmadıkları düşünülmektedir. Diğer iki örneğin bodrum katları yükseltilmiş olması ve yaşama mekânı olarak kullanılmasından dolayı analiz çalışmasına dahil edilmiştir.

Ele alınan konut örneklerinde plan özellikleri orta veya yan hol özelliği göstermektedir. Bütün katlarda mekanlara ulaşım genellikle holden sağlanmaktadır. Sokağa giriş çıkışlar da doğrudan holden gerçekleşir. Tek katlı örneklerde orta hol mevcuttur. İki katlı, cumbalı konut örneklerinin zemin katları yan hollü üst katları ise orta hol özelliği göstermekte, üst kata ulaşım orta holde yer alan merdivenden sağlanmaktadır. Bodrum katlı konutlarda zemin kat ve bodrum kat aynı hol özelliğini göstermektedir. Bodrum kata ulaşım bir örnekte holde ayrı bir mekan içinde yer alan merdivenden, bir örnekte ise zemin kattan bağımsız olarak bahçeden sağlanmaktadır.

Bahçe bulunan konutlarda genelde iki adet giriş vardır. Bunlardan birisi sokakta birisi de bahçeden verilen girişlerdir. Bodrum katlı örneklerde arka veya yan cephe bahçeden olmak üzere iki ayrı giriş verilmektedir.

İki katlı konutların hepsinde cumba bulunmaktadır. İki örnekte cumbaya tek odadan giriş verilmiş, diğer örnekte ise iki odadan giriş verilmiştir.

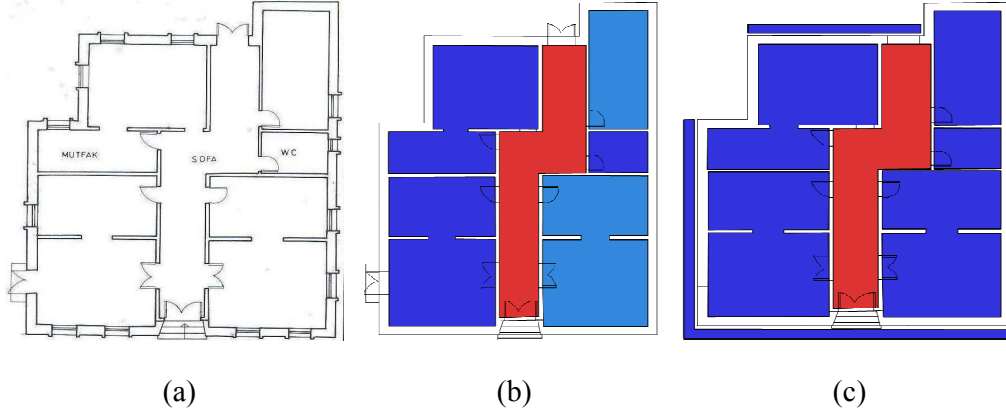
Çizelge 3.2 İncelenen Buca Konutlarının Örnek Planları

Konut No	1	2	3	4	5	6	7	8
Bodrum Kat								
Zemin Kat								
Üst Kat								

Çizelge 3.3 İncelenen Buca Konutlarının Örnek Plan Tipolojileri

Konut No	1	2	3	4	5	6	7	8
Bodrum Kat								
Zemin Kat								
Üst Kat								

Konut 1 Dış Bükey Mekân Analizi

Şekil 3.16 Konut 1, (a) zemin kat planı, (b) dış mekân dahil edilmeden elde edilmiş dışbükey mekân bütünleşme haritası, (c) dış mekân dahil edilerek elde edilmiş dış bükey mekân bütünleşme haritası.

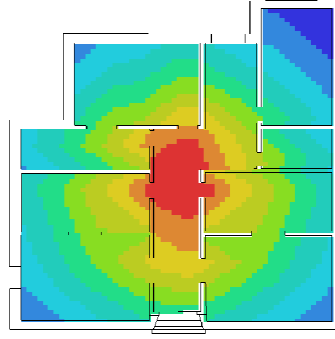
Konut 1, tek katlı, plan organizasyonu açısından simetrik bir düzene sahiptir. Ön cepheden, arka cephe bahçeden ve yan cepheden olmak üzere üç ayrı giriş bulunmaktadır. Konutun ana girişi ön cepheden sağlanmaktadır. Hol, dar bir aks üzerinde, ana girişten doğrusal bir şekilde başlar, orta alanda sağa doğru kırılarak, ikinci girişte sonlanır. Ön cepheye yönelmiş olan odalarda, hole açılan iki giriş bulunmaktadır.

Dış mekân dahil edilmeden, konut bütününde gerçekleştirilen dışbükey mekân analizi sonucu elde edilen ortalama bütünleşme (integration HH) değeri 1,37'dir. Konut içinde en bütünleşik mekân 3,49 bütünleşme değeri ile kırmızı renkte görülen hol, en ayrışık mekân ise 0,69 bütünleşme değeri ile koyu mavi renkte görülen WC'dir (Şekil 3.16).

Konutun ortalama derinlik değeri 1,66, kontrol edilebilirlik değeri 0,24 ve gerçek rölatif asimetri değeri (RRA) 0,95'dir.

Dış mekân dahil edilerek gerçekleştirilen dış bükey mekân analizinde konutun ortalama bütünleşme değeri 1,83, en bütünleşik mekan 6,89 bütünleşme değeri ile hol ve en ayrışık mekan da 0,76 bütünleşme değeri ile WC'dir.

Konut 1 Görünür Alan Analizi

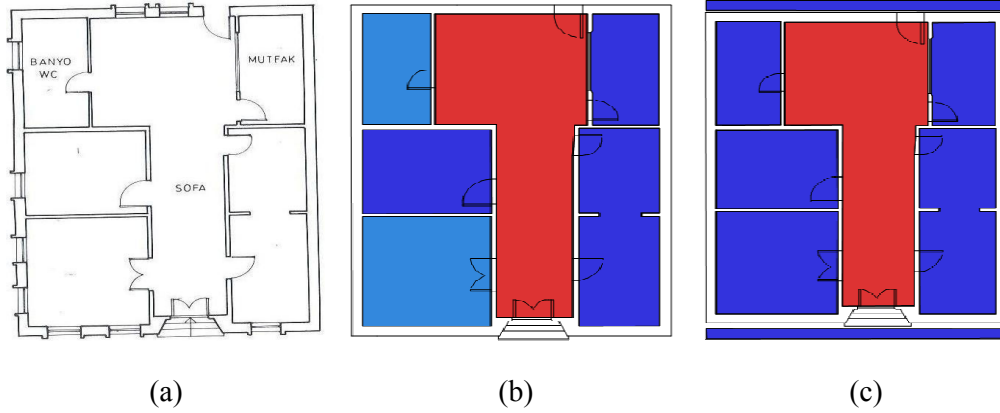
(d)

Şekil 3.17 Konut 1, (d) görünür alan bütünleşme haritası.

Konut 1'in görünür alan bütünleşme haritasına bakıldığında, ortalama görünür alan bütünleşme değeri 0,21'dir. Görünürlük açısından en bütünleşik noktası 0,31 bütünleşme değeri ile kırmızı renkte görülen, holün kırılma noktasını oluşturan alanın, orta bölümünde, en ayrışik noktası ise 0,12 bütünleşme değeri ile arka cepheye bakan odanın köşesinde yer alır (Şekil 3.17).

Konutun ortalama görsel derinlik değeri 45,34 ve görsel kontrol edilebilirlik değeri 0,46'dır.

Konut 2 Dış Bükey Mekân Analizi

(a)

(b)

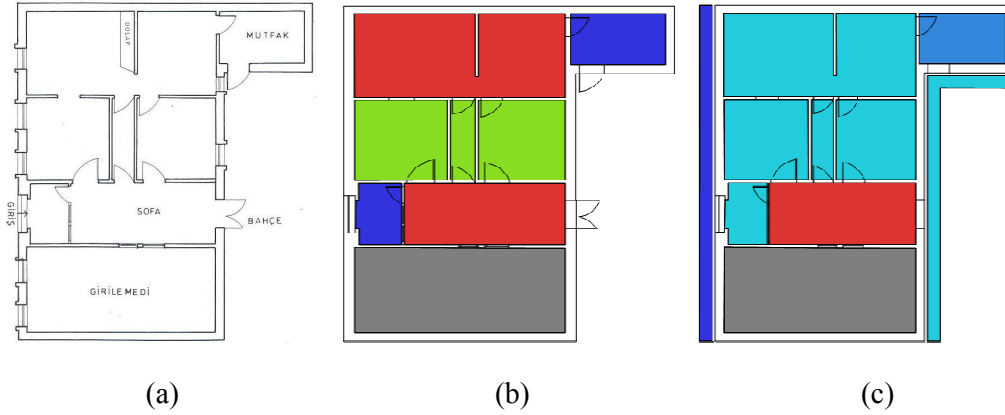
(c)

Şekil 3.18 Konut 2, (a) zemin kat planı, (b) dış mekân dahil edilemeden elde edilmiş dışbükey mekân bütünleşme haritası, (c) dış mekân dahil edilerek elde edilmiş dış bükey mekan bütünleşme haritası.

Konut 2, tek katlı olup simetrik bir yapı sergilemektedir. Ön cephe ve arka cephe bahçeden olmak üzere iki ayrı kapı girişi bulunmaktadır. Odalar genelde ön cepheye,

Konutun ortalama görsel derinlik değeri 37,98 ve görsel kontrol edilebilirlik değeri ise 0,46'dır.

Konut 3 Dış Bükey Mekân Analizi

Şekil 3.20 Konut 3, (a) zemin kat planı, (b) dış mekân dahil edilemeden elde edilmiş dışbükey mekân bütünleşme haritası, (c) dış mekân dahil edilerek elde edilmiş dış bükey mekân bütünleşme haritası.

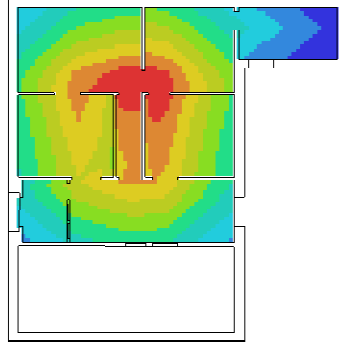
Konut 3, tek katlı olup diğer konutlara oranla plan organizasyonu daha kompleksdir. Sokaktan ve bahçeden olmak üzere iki ayrı kapı girişine sahiptir. Zemin katta, merkezi bir hol, ana giriş kısmından hole geçişi sağlayan, rüzgarlık olarak kullanılan camlı bir alan ve holden arka cephedeki mekânlarla ilişkisini sağlayan ufak bir geçiş holü ile yaşama mekanları bulunmaktadır. Bahçeye çıkış hem holden hem de mutfaktan sağlanmaktadır.

Dış mekân dahil edilmeden konut bütününde gerçekleştirilen dışbükey mekân analizi sonucu elde edilen ortalama bütünleşme (integration HH) değeri 1,21'dir. Konut bütününde en bütünleşik mekan 1,69 bütünleşme değeri ile kırmızı renkte görülen hol ve arka cepheye yönelmiş olan oda, en ayrışik mekan koyu mavi renkte görülen 0,63 bütünleşme değeri ana girişin önünde yer alan mekân ve mutfaktır (Şekil 3.20). Gri renkte gösterilen odaya ise girilemediği için herhangi bir değer gösterilmemiştir.

Konutun ortalama derinlik değeri 1,8, kontrol edilebilirlik değeri 0,28, gerçek rölatif asimetri değeri (RRA) ise 0,95'dir.

Dış mekân dahil edilerek gerçekleştirilen dış bükey mekân analizinde konutun ortalama bütünleşme değeri 1,33, en bütünleşik mekan 2,95 bütünleşme değeri ile hol, en ayrışik mekan da 0,59 bütünleşme değeri ile ana girişe girilen dış mekandır (Şekil 3.20).

Konut 3 Görünür Alan Analizi

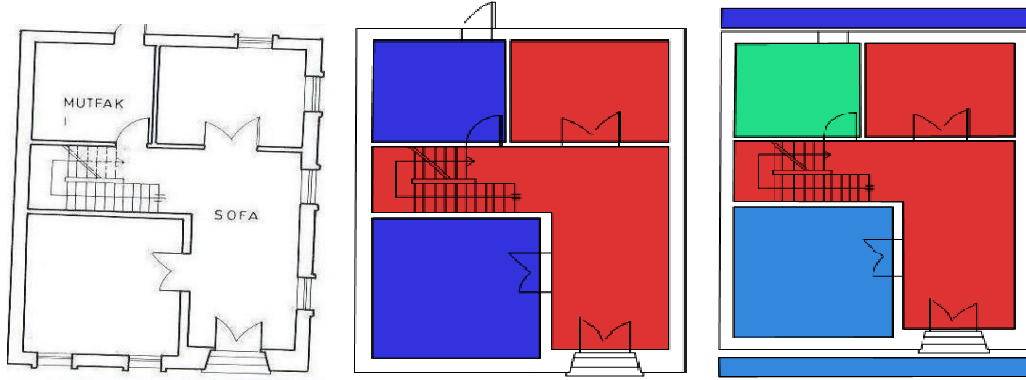
(d)

Şekil 3.21 Konut 3, (d) görünür alan bütünleşme haritası.

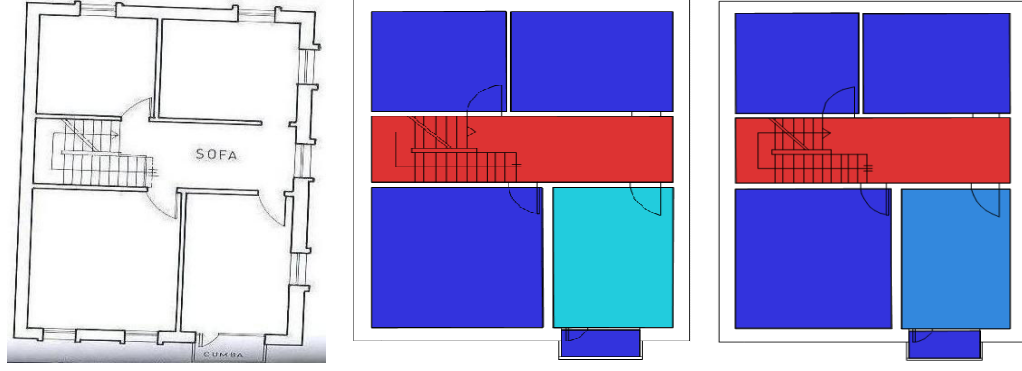
Konut 3'ün ortalama görünür alan bütünleşme değeri 0,2'dir. Görünürlük açısından en bütünleşik nokta 0,28 bütünleşme değeri ile kırmızı renkte görülen ufak geçiş holünün bittiği ve odalara açıldığı alanın orta kısmında yoğunlaşmaktadır. En ayırık noktası ise 0,11 bütünleşme değeri ile koyu mavi renkte görülen mutfağın sağ cephede sonlandığı kısımda yer almaktadır (Şekil 3.21).

Görsel ortalama görsel derinlik değeri 46,76 ve görsel kontrol edilebilirlik değeri 0,46'dır.

Konut 4 Dış Bükey Mekân Analizi

Zemin kat

Üst kat

(a)

(b)

(c)

Şekil 3.22 Konut 4, (a) zemin kat ve üst kat planı, (b) zemin kat ve üst kat dış mekân dahil edilmeden elde edilmiş dışbükey mekân bütünleşme haritası, (c) zemin kat ve üst kat dış mekân dahil edilerek elde edilmiş dış bükey mekân bütünleşme haritası.

Konut 4, iki katlı, ana giriş ve bahçe girişi olmak üzere iki ayrı girişli, simetrik bir yapılanmaya sahiptir. Hol ana girişten başlar ve sola doğru bir kırılma geçirek merdivenle sonlanır. Katlar içinde odalara dağılım holden sağlanmaktadır. Sol arka cepheye bakan odadan bahçeye çıkış vardır.

Dış mekân dahil edilmeden konut bütününde gerçekleştirilen dışbükey mekân analizi sonucu elde edilen ortalama bütünleşme (integration HH) değeri 0,66'dır. En bütünleşik mekân zemin katta 1 bütünleşme değeri ile kırmızı renkte görülen hol ve holün kırıldığı noktada, mutfağın yanında yer alan oda, en ayrışik mekân 0,33 bütünleşme değeri ile koyu mavi renkte görülen girişte, sol ön cepheye bakan oda ile mutfaktır (Şekil 3.22).

Zemin katın ortalama derinlik değeri 1,66, kontrol edilebilirlik değeri 0,58, gerçek rölatif asimetri değeri (RRA) ise 2'dir.

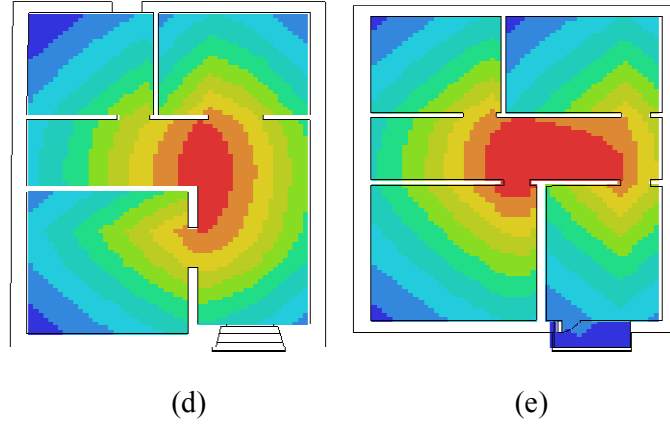
Dış mekân dahil edilerek gerçekleştirilen analizlerde konutun zemin kat ortalama bütünleşme değeri 0,73, en bütünleşik mekan 1,16 bütünleşme değeri ile hol ve mutfağın yanında yer alan oda, en ayrışik mekan ise 0,38 bütünleşme değeri ile arka cephe dış mekanıdır (Şekil 3.22).

Üst katta dış mekân dahil edilmeden gerçekleştirilen dış bükey mekan analizi sonuçlarına bakıldığında ortalama bütünleşme (integration HH) değeri 1,2, en bütünleşik mekan 3,49 bütünleşme değeri ile hol, en ayrışik mekan 0,49 bütünleşme değeri ile cumbadır. Cumbaya geçişi sağlayan odanın 1,16 değeri ile bütünleşme değeri yüksek ikinci mekân olduğu görülmektedir (Şekil 3.22).

Üst katın ortalama derinlik değeri 1,86, kontrol edilebilirlik değeri 0,33, gerçek rölatif asimetri değeri (RRA) ise 1,24' tür.

Üst katta dış mekân dahil edilerek gerçekleştirilen dış bükey mekan analizi sonucu ortalama bütünleşme değeri 1,72, en bütünleşik mekan 6,89 bütünleşme değeri ile hol, en ayrışık mekan 0,62 bütünleşme değeri ile cumbadır (Şekil 3.22).

Konut 4 Görünür Alan Analizi

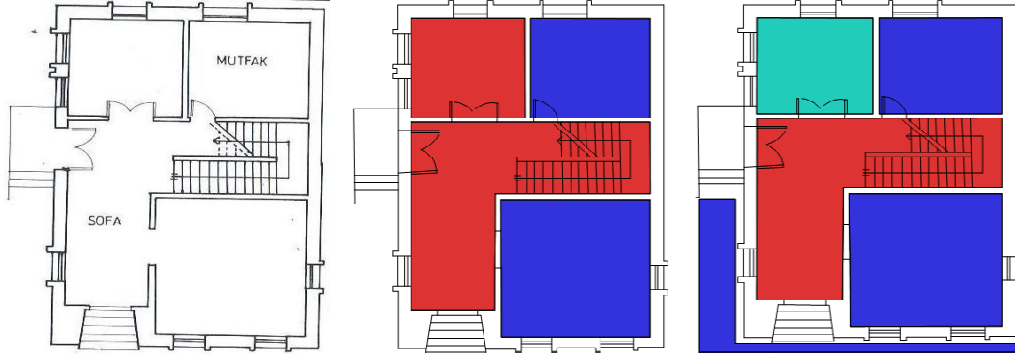
Şekil 3.23 Konut 4, (d) zemin kat görünür alan bütünleşme haritası, (e) üst kat görünür alan bütünleşme haritası

Konut 4, zemin katın görünür alan ortalama bütünleşme değeri 0,19'dur. Görünürlük açısından en bütünleşik nokta 0,27 bütünleşme değeri ile kırmızı renkte görülen holün kırıldığı alanın orta bölümünde, en ayrışık nokta 0,11 bütünleşme değeri ile mutfağın sol arka köşesinde yer almaktadır (Şekil 3.23). Zemin katın görsel ortalama derinlik değeri 51,23 ve görsel kontrol edilebilirlik değeri ise 0,45'dir.

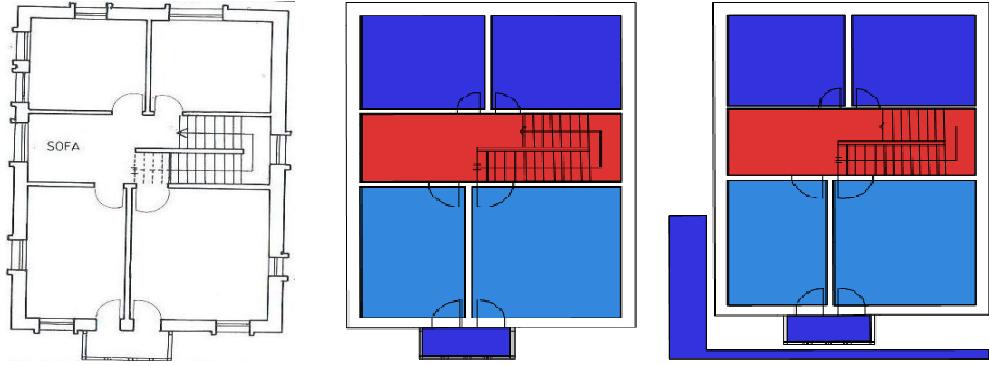
Üst katın görünür alan ortalama bütünleşme değeri 0,17'dir. Görünürlük açısından en bütünleşik nokta 0,24 bütünleşme değeri ile holün orta bölümünde ve en ayrışık nokta 0,1 bütünleşme değeri ile cumbada yer almaktadır (Şekil 3.23).

Üst katın ortalama görsel derinlik değeri 57,55 ve görsel kontrol edilebilirlik değeri 0,46'dır.

Konut 5 Dış Bükey Mekân Analizi

Zemin kat

Üst kat

(a)

(b)

(c)

Şekil 3.24 Konut 5, (a) zemin kat ve üst kat planı, (b) zemin kat ve üst kat dış mekân dahil edilmeden elde edilmiş dışbükey mekân bütünleşme haritası, (c) zemin kat ve üst kat dış mekân dahil edilerek elde edilmiş dış bükey mekân bütünleşme haritası.

Konut 5, iki katlı, zemin kat planında görüldüğü gibi iki ayrı girişe sahip olan başka bir konut örneğidir. Odalar, holün etrafında düzenlenmiştir. Hol ana girişten doğrusal bir şekilde başlar, orta kısımda sağa doğru kırılarak merdivenle sonlanır. Zemin katta iki oda ve mutfak, üst katında dört oda yer almaktadır.

Zemin katta dış mekân dahil edilmeden gerçekleştirilen dışbükey mekân analizi sonucu elde edilen ortalama bütünleşme (integration HH) değeri 0,66, en bütünleşik mekan 1 bütünleşme değeri ile kırmızı renkte görülen hol ve holün kırıldığı noktada, mutfakın yanında yer alan oda, en ayrışik mekan koyu mavi renkte görülen 0,33 bütünleşme değeri ile sağ ön cephede, girişin yanında yer alan oda ve mutfaktır (Şekil 3.24).

Zemin katın ortalama derinlik değeri 1,66, kontrol edilebilirlik değeri 0,25, gerçek rölatif asimetri değeri (RRA) ise 2'dir.

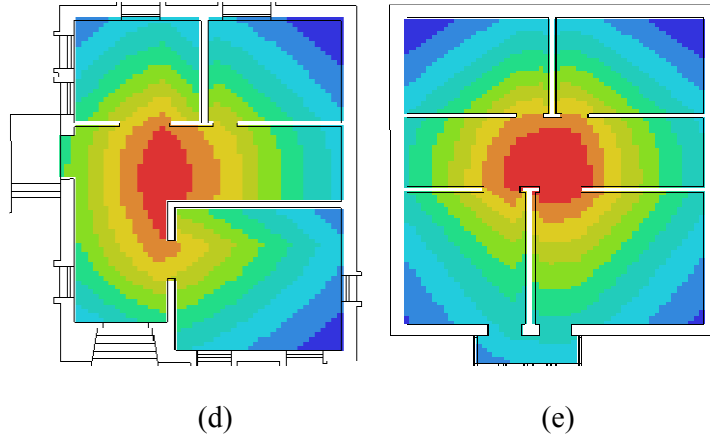
Zemin katta dış mekân dahil edilerek gerçekleştirilen analizlerde zemin kat ortalama bütünleşme değeri 0,92, en bütünleşik mekan 2,11 bütünleşme değeri ile hol, en ayrışik mekan 0,42 bütünleşme değeri ile mutfaktır (Şekil 3.24).

Üst katta dış mekân dahil edilmeden gerçekleştirilen dış bükey mekan analizi sonuçlarına bakıldığında ortalama bütünleşme (integration HH) değeri 1,31, en bütünleşik mekan 3,49 bütünleşme değeri ile hol, en ayrışik mekan 0,69 bütünleşme değeri ile cumba ve sol arka cepheye bakan odalardır (Şekil 3.24).

Üst katın ortalama derinlik değeri 1,73, kontrol edilebilirlik değeri 0,46, gerçek rölatif asimetri değeri (RRA) ise 1,05'dir.

Dış mekân dahil edilerek gerçekleştirilen analizlerde ortalama bütünleşme değeri 1,55, en bütünleşik mekan 5,09 bütünleşme değeri ile hol, en ayrışik mekan 0,72 bütünleşme değeri ile cumbadır (Şekil 3.24).

Konut 5 Görünür Alan Analizi

Şekil 3.25 Konut 5, (d) zemin kat görünür alan bütünleşme haritası, (e) üst kat görünür alan bütünleşme haritası.

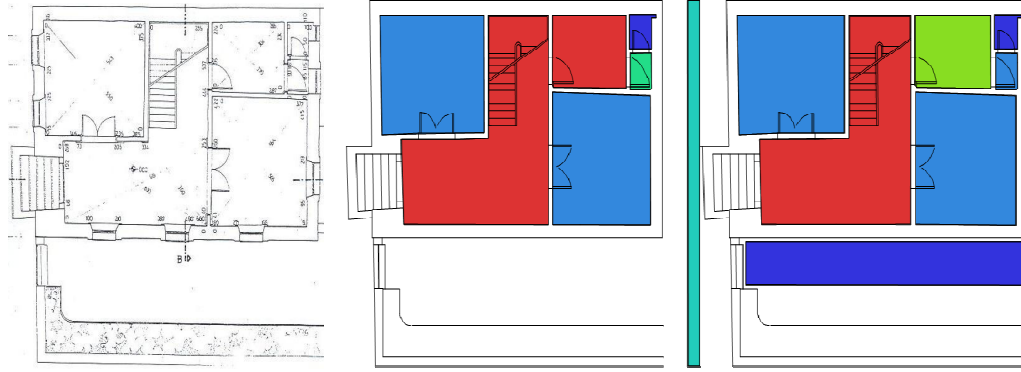
Konut 5, zemin katın görünür alan ortalama bütünleşme değeri 0,2'dir. Görünürlük açısından en bütünleşik nokta 0,29 bütünleşme değeri ile holde kırmızı renkte görülen alanın orta bölümünde, en ayrışik nokta 0,12 bütünleşme değeri ile mutfağın sağ köşesinde yer almaktadır (Şekil 3.25).

Görsel ortalama derinlik değeri ve görsel kontrol edilebilirlik değeri sırayla 46,79 ve 0,46'dır.

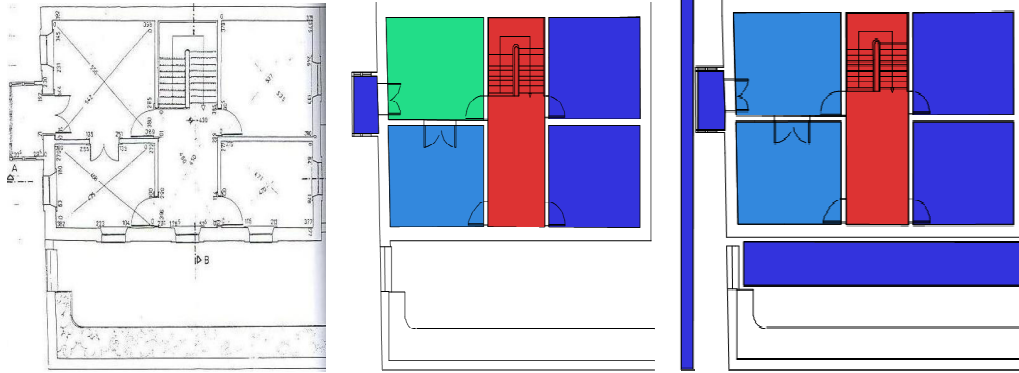
Üst katın görünür alan bütünleşme değeri 0,19, görünürlük açısından en bütünleşik nokta 0,28 bütünleşme değeri ile holde kırmızı renkte görülen alanın orta bölümünde, en ayrışik nokta ise 0,12 bütünleşme değeri ile sağ arka cepheye bakan odanın köşesinde yer almaktadır (Şekil 3.25).

Görsel ortalama görsel derinlik değeri ve görsel kontrol edilebilirlik değeri sırayla 50,14 ve 0,45'dir.

Konut 6 Dış Bükey Mekân Analizi

Zemin kat

Üst kat

(a)

(b)

(c)

Şekil 3.26 Konut 6, (a) zemin kat ve üst kat planı, (b) zemin kat ve üst kat dış mekân dahil edilmeden elde edilmiş dışbükey mekân bütünleşme haritası, (c) zemin kat ve üst kat dış mekân dahil edilerek elde edilmiş dış bükey mekân bütünleşme haritası.

Konut 6, cumbalı ve iki katlı olup merkezi bir holün etrafında odaların düzenlenmesiyle oluşmuş bir yapıya sahiptir. Bodrum kat ve bahçe girişine ilişkin bir plan bilgisi bulunamamıştır. Konut odalarına ulaşım diğer konut örneklerinde de olduğu gibi holden sağlanmaktadır. Hol ana girişten doğrusal bir şekilde başlar, orta kısımda sağa doğru

kırılma geçirerek merdivenle sonlanır. Banyo ve WC mekânlarına girişin, sağ arka cepheye bakan odanın içinden sağlandığı düşünülmektedir.

Zemin katta dış mekân dahil edilmeden gerçekleştirilen dış bükey analizleri sonucu elde edilen ortalama bütünleşme (integration HH) değeri 0,73, en bütünleşik mekân 1,16 bütünleşme değeri ile kırmızı renkte görülen hol ve merdiven altından girilen mekan, en ayrışik mekan ise 0,38 bütünleşme değeri ile koyu mavi renkte görülen merdivenin yanında bulunan odanın içinden geçişi sağlanan WC olduğu düşünülen mekana aittir (Şekil 3.26).

Zemin katın ortalama derinlik değeri 2,13, kontrol edilebilirlik değeri 0,27 ve gerçek rölatif asimetri değeri (RRA) ise 1,62'dir.

Zemin katta dış mekân dahil edilerek gerçekleştirilen dış bükey mekân analizleri sonucu elde edilen ortalama bütünleşme değeri 0,99, en bütünleşik mekan 3,49 bütünleşme değeri ile hol, en ayrışik mekan ise 0,45 bütünleşme değeri ile merdivenin yanında bulunan odanın içinden geçişi sağlanan WC olduğu düşünülen mekana aittir (Şekil 3.26).

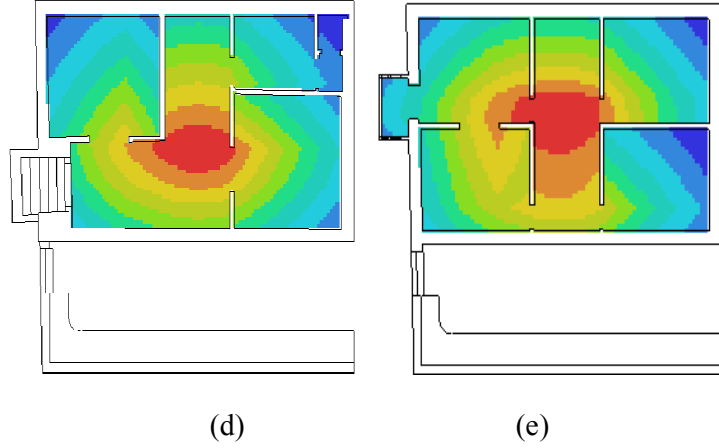
Konut 6, üst katta dış mekan dahil edilmeden gerçekleştirilen dışbükey mekan analizleri sonucu elde edilen ortalama bütünleşme (integration HH) değeri 1,39, en bütünleşik mekan 3,49 bütünleşme değeri ile hol, en ayrışik mekan 0,58 bütünleşme değeri ile cumbadır (Şekil 3.26).

Üst katın ortalama derinlik değeri 1,73, kontrol edilebilirlik değeri 0,33, gerçek rölatif asimetri değeri (RRA) ise 1,05'dir.

Üst katta dış mekan dahil edilerek gerçekleştirilen dış bükey mekan analizleri sonucu elde edilen ortalama bütünleşme değeri 1,82'ye çıkmıştır.

En bütünleşik mekân 6,89 bütünleşme değeri ile holdür. En ayrışik mekânlar ise 0,68 bütünleşme değeri ile cumbadır (Şekil 3.26).

Konut 6 Görünür Alan Analizi

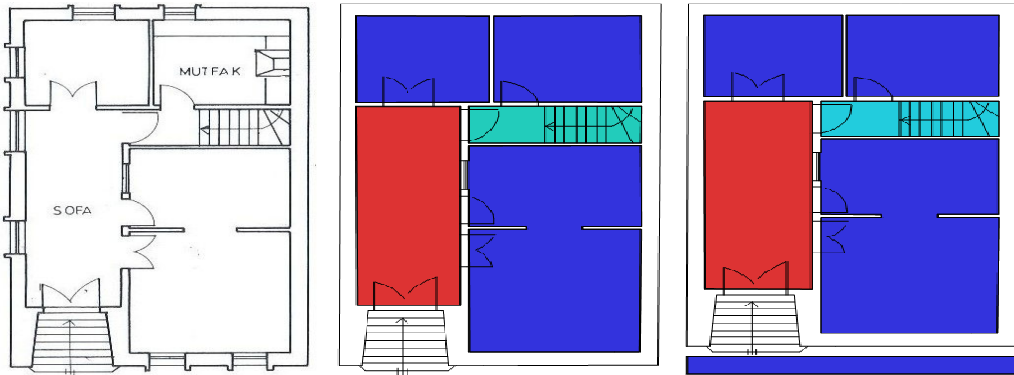
Şekil 3.27 Konut 6, (d) zemin kat görünür alan bütünleşme haritası, (e) üst kat görünür alan bütünleşme haritası.

Konut 6, zemin katın görünür alan ortalama bütünleşme değeri 0,17'dir. Görünürlük açısından en bütünleşik nokta 0,25 değeri ile holün kırmızı renkte görülen kısmında, en ayrışık nokta 0,1 değeri ile koyu mavi renkte, WC olduğu düşünülen mekânda yer almaktadır. Zemin katın ortalama görsel derinlik değeri 58,31 ve görsel kontrol edilebilirlik değeri ise 0,45'dir.

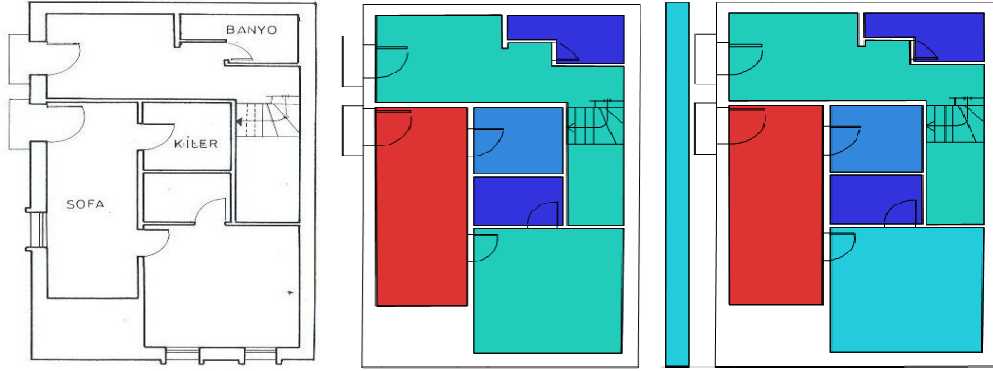
Üst katın görünür alan ortalama bütünleşme değeri 0,19 ve görünürlük açısından en bütünleşik nokta 0,27 bütünleşme değeri ile holün kırmızı renkte görülen bölümde, en ayrışık nokta ise 0,11 bütünleşme değeri ile bahçeye bakan odanın köşesinde yer almaktadır (Şekil 3.27).

Üst katın görsel ortalama derinlik değeri 49,78 ve görsel kontrol edilebilirlik değeri 0,45'tir.

Konut 7 Dış Bükey Mekân Analizi

Zemin kat

Bodrum kat

(a)

(b)

(c)

Şekil 3.28 Konut 7, (a) zemin kat ve bodrum kat planı, (b) zemin kat ve bodrum kat dış mekân dahil edilmeden elde edilmiş dışbükey mekân bütünleşme haritası, (c) zemin kat ve bodrum dış mekân dahil edilerek elde edilmiş dış bükey mekân bütünleşme haritası.

Konut 7, iki katlı olup bütün konut örneklerinde olduğu gibi zemin katta merkezi bir hol ve holü etrafında düzenlenmiş odalardan oluşmakta, bodrum kat ise hol, üç adet oda, kiler ve banyodan oluşmaktadır.

Zemin katta bütün mekânlara ulaşım holden sağlanmaktadır. Hol dar bir aks üzerinde, ana girişten doğrusal bir şekilde başlar ve aynı şekilde sonlanır. Üst kata ulaşımı sağlayan merdivenin bulunduğu alan diğer örneklerin aksine gizlenmiş, ayrı bir mekân içinde yer almaktadır.

Zemin katta dış mekân dahil edilmeden gerçekleştirilen dış bükey mekân analizi sonucu elde edilen ortalama bütünleşme (integration HH) değeri 0,92, en bütünleşik mekân 2,11 bütünleşme değeri ile hol, en ayrışik mekân da 0,42 bütünleşme değeri ile mutfaktır (Şekil 3.28).

Zemin katın ortalama derinliği değeri 1,8, ortalama kontrol edilebilirlik değeri 0,3 ve gerçek rölatif asimetri değeri (RRA) ise 1,51'dir.

Dış mekân dahil edilerek gerçekleştirilen dış bükey mekân analizi sonucu elde edilen ortalama bütünleşme değeri 1,2, en bütünleşik mekân 3,49 bütünleşme değeri olarak hol, en ayrışik mekân 0,49 bütünleşme değeri olarak mutfaktır.

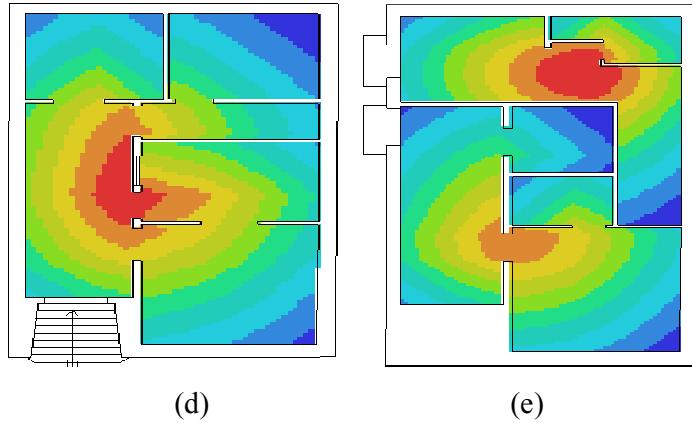
Konut 7, bodrum kata zemin kattan merdivenle inilebildiği gibi bahçeden iki ayrı giriş daha bulunmaktadır. Bodrum katta dış mekân dahil edilmeden gerçekleştirilen analizler sonucu elde edilen ortalama bütünleşme (integration HH) değeri 0,82, en bütünleşik

mekan 1,74 bütünleşme değeri olarak hol, en ayrışık mekân da 0,43 bütünleşme değeri olarak banyo ve kilerin yanında yer alan mekândır (Şekil 3.28).

Bodrum katın ortalama derinlik değeri 2,06, ortalama kontrol edilebilirlik değeri 0,24, gerçek rölatif asimetri değeri (RRA) ise 1,52'dir.

Dış mekân dahil edilerek gerçekleştirilen dış bükey mekân analizi sonucu elde edilen ortalama bütünleşme değeri 1,09, en bütünleşik mekan 2,54 bütünleşme değeri olarak hol, en ayrışık mekan ise 0,5 bütünleşme değeri olarak kilerin yanında yer alan mekândır (Şekil 3.28).

Konut 7 Görünür Alan Analizi

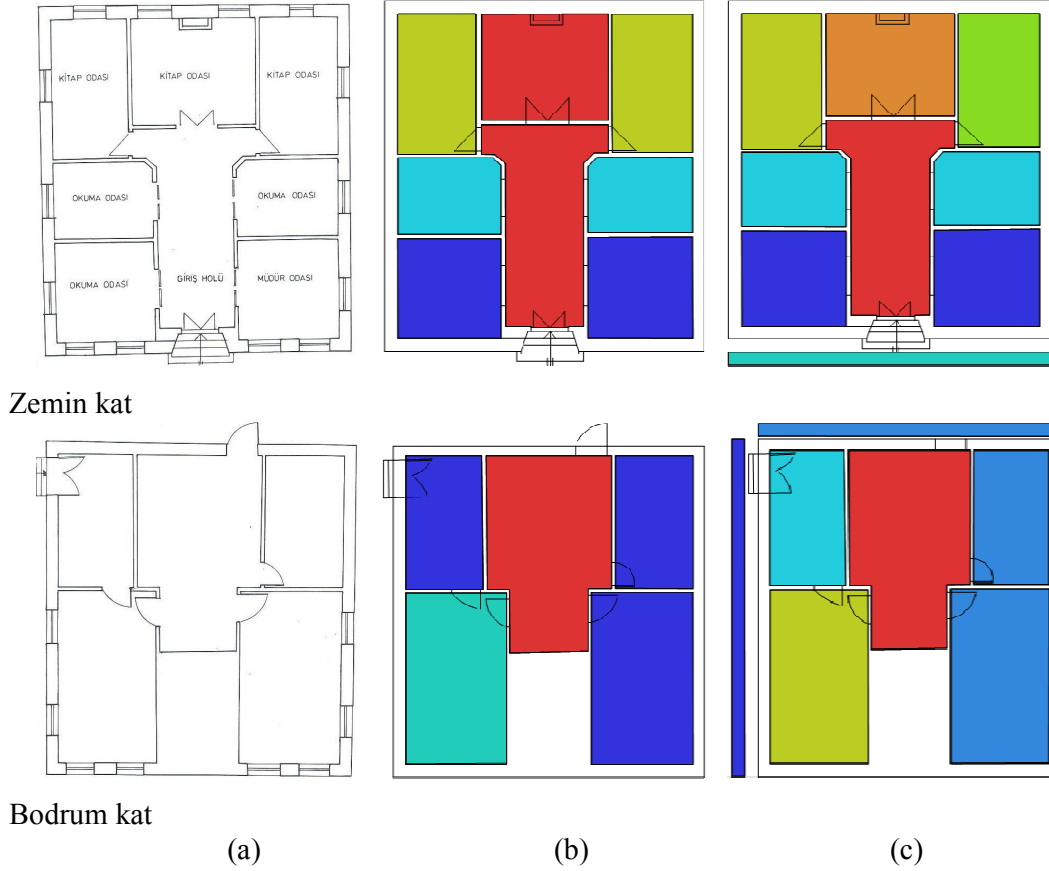
Şekil 3.29 Konut 7, (d), zemin kat görünür alan bütünleşme haritası, (e) bodrum kat görünür alan bütünleşme haritası.

Konut 7'de, görünür alan analizleri sonucu, zemin katın görünür alan ortalama bütünleşme değeri 0,18'dir. En bütünleşik nokta 0,25 bütünleşme değeri olarak holün kırmızı renkte görülen alanda, en ayrışık nokta ise 0,1 bütünleşme değeri olarak koyu mavi renkte görülen, dış bükey mekân analizi haritasında da bütünleşme değeri en az olan mutfağın sağ köşesinde yer almaktadır (Şekil 3.29). Zemin katın görsel ortalama derinlik değeri 55,82 ve görsel kontrol edilebilirlik değeri 0,45'dir.

Konut 7, bodrum katın ortalama görünür alan bütünleşme değeri 0,18, görünürlük açısından en bütünleşik nokta 0,26 bütünleşme değeri olarak arka cepheye bakan mekânın kırmızı renkte görülen kısmında, en ayrışık noktası ise 0,1 bütünleşme değeri olarak birinci girişten girilen kilerin sol köşesinde bulunmaktadır.

Bodrum katın görsel ortalama derinlik değeri 54,41 ve görsel kontrol edilebilirlik değeri 0,45'dir.

Konut 8 Dış Bükey Mekân Analizi

Şekil 3.30 Konut 8, (a) zemin kat ve bodrum kat planı, (b) zemin kat ve bodrum kat dış mekân dahil edilmeden elde edilmiş dışbükey mekân bütünleşme haritası, (c) zemin kat ve bodrum kat dış mekân dahil edilerek elde edilmiş dış bükey mekân bütünleşme haritası.

Konut 8, iki katlı olup halk kütüphanesi olarak kullanılmaktadır. Zemin kat bir hol, yedi adet odadan oluşmakta, bodrum kat ise bir hol ve üç adet odadan oluşmaktadır. Ayrıca bodrum katta zemin kattan farklı Konut 7 örneğine benzer olarak ayrı iki giriş bulunmaktadır.

Zemin katta bütün mekânlara ulaşım merkezi holden sağlanmaktadır. Hol dar bir aks üzerinde, ana girişten doğrusal bir şekilde başlar ve arka cepheye bakan odada sonlanır.

Zemin katta dış mekân dahil edilmeden gerçekleştirilen dış bükey mekan analizi sonucu elde edilen ortalama bütünleşme (integration HH) değeri 0,54, en bütünleşik mekan 0,76 bütünleşme değeri ile hol ve arka cepheye bakan oda, en ayrışik mekanlar 0,32 eş bütünleşme değeri ile girişin her iki tarafında bulunan odalardır (Şekil 3.30).

Zemin katın ortalama derinlik değeri 3, kontrol edilebilirlik değeri 0,21, gerçek rölatif asimetri değeri (RRA) ise 2,03' dur.

Zemin katta dış mekân dahil edilerek gerçekleştirilen dış bükey analizi sonucu elde edilen ortalama bütünleşme değeri 0,62, en bütünleşik mekan 0,98 bütünleşme değeri ile hol, en ayrışık mekanlar ise 0,35 bütünleşme değeri ile giriş sol cephede bulunan odadır.

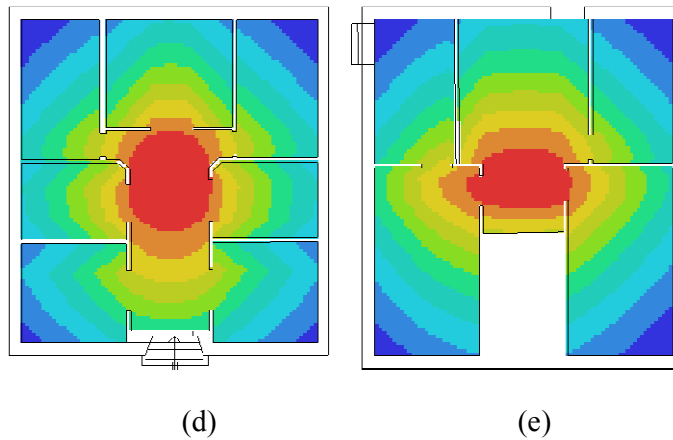
Konut 8, bodrum kata ulaşım dışarıdan iki ayrı girişle sağlanmaktadır. İ mekândan herhangi bir merdiven girişi bulunmamaktadır.

Bodrum katta, dış mekân dahil edilmeden gerçekleştirilen dışbükey mekan analizi sonucu elde edilen ortalama bütünleşme (integration HH) değeri 0,92, en bütünleşik mekan 2,11 bütünleşme ile hol, en ayrışık mekan koyu mavi renkte görülen 0,42 bütünleşme değeri ile sol arka cepheye bakan, bahçeye açılan odadır (şekil 3.30).

Bodrum katın ortalama derinlik değeri 1,8, ortalama kontrol edilebilirlik değeri 0,3, gerçek rölatif asimetri değeri (RRA) ise 1,51'tir.

Bodrum katta dış mekân dahil edilerek gerçekleştirilen dış bükey analizi sonucu elde edilen ortalama bütünleşme değeri 0,86, en bütünleşik mekan 1,69 bütünleşme değeri ile hol, en ayrışık mekan 0,42 bütünleşme değeri ile sol arka cephe girişinin dış mekanıdır (şekil 3.30).

Konut 8 Görünür Alan Analizi

şekil 3.31 Konut 8, (d) zemin kat görünür alan bütünleşme haritası, (e) bodrum kat görünür alan bütünleşme haritası

Konut 8’de, zemin katın görünür alan ortalama bütünleşme değeri 0,15’dir. Görünürlük açısından en bütünleşik nokta 0,23 bütünleşme değeri ile holün kırmızı renkte görülen kısmında, en ayrışık nokta 0,09 bütünleşme değeri ile koyu mavi renkte görülen, sol arka cephede bulunan odanın köşesinde yer almaktadır (Şekil 3.31).

Zemin katın görsel ortalama derinlik değeri 68,25 ve görsel kontrol edilebilirlik değeri ise 0,45’tir.

Bodrum katın görünür alan bütünleşme değeri 0,15 ve görünürlük açısından en bütünleşik nokta 0,22 bütünleşme değeri olarak arka cepheden girilebilen odanın kırmızı renkte görülen kısmında, en ayrışık nokta ise 0,09 bütünleşme değeri olarak dış bükey mekân analizinde olduğu gibi sağ ön cephede bulunan odanın köşesinde yer almaktadır (Şekil 3.31). Bodrum katın görsel ortalama derinlik değeri 69,33 ve görsel kontrol edilebilirlik değeri 0,45’dir.

3.6 Buca Konutlarının Dış Bükey Mekan Analizi Sonuçları

Çizelge 3.4 İncelenen geleneksel Buca Konutları’nın dış mekan hariç dış bükey mekân analizi sonucu elde edilen ortalama bütünleşme değerleri (dış mekan hariç bütünleşme, ortalama derinlik, kontrol edilebilirlik, rölatif asimetri değerleri)

Konut No	Kat Sayısı	Dış Mekân Hariç Bütünleşme (İntegration HH)			Ortalama Derinlik	Kontrol Edilebilirlik	Rölatif Asimetri Değ. (RRA)
		min.	ort.	max.			
1	1	0,69	1,37	3,49	1,66	0,24	0,95
2	1	0,69	1,37	3,49	1,66	0,24	0,95
3	1	0,63	1,21	1,69	1,8	0,28	0,95
6	2	0,38	1,06	3,49	1,93	0,3	1,33
5	2	0,33	0,98	3,49	1,69	0,35	1,52
4	2	0,33	0,93	3,49	1,76	0,45	1,62
7	2	0,42	0,87	2,11	1,93	0,27	1,51
8	2	0,32	0,73	2,11	2,4	0,25	1,77

Çizelge 3.5 İncelenen geleneksel Buca Konutlarının dış mekan dahil dış bükey mekan analizi sonucu elde edilen ortalama bütünleşme değerleri (dış mekan dahil bütünleşme, ortalama derinlik, kontrol edilebilirlik, rölatif asimetri değerleri)

Konut No	Kat Sayısı	Dış Mekân Dahil Bütünleşme (İntegration HH)			Ortalama Derinlik	Kontrol Edilebilirlik	Rölatif Asimetri Değ. (RRA)
		min.	ort.	max.			
1	1	0,76	1,83	6,89	1,82	0,23	0,83
2	1	0,76	1,83	6,89	1,82	0,23	0,83
6	2	0,45	1,4	6,89	2,03	0,35	1,05
3	1	0,59	1,33	2,95	1,97	0,2	0,87
5	2	0,42	1,23	5,09	1,8	0,34	1,23
4	2	0,5	1,22	4,02	2	0,39	1,28
7	2	0,49	1,14	3,49	1,93	0,3	1,2
8	2	0,35	0,74	1,69	2,59	0,25	1,6

Çizelge 3.4'te konutların dış mekân hariç edilerek gerçekleştirilen analizler sonucu elde edilen değerler büyüklüklerine göre renk skalası ile gösterilmektedir. Çizelge 3.5'te konutların dış mekân dahil edilerek gerçekleştirilen analizler sonucu elde edilen bütünleşme haritaları gösterilmektedir.

Çizelge 3.6'da konutların dış mekân hariç ve dış mekân dahil edilerek gerçekleştirilen analizler sonucu elde edilen bütünleşme haritaları gösterilmektedir.

Dış mekân dahil edilmeden gerçekleşen analizlerde, Tablo 4.1'e bakıldığında, en yüksek bütünleşme değerlerine 1,37 değeri ile Konut 1 ve 2 sahiptir. En bütünleşik ikinci konut örneği ise 1,21 bütünleşme değeri ile Konut 3'tür.

Çizelge 3.6'da yer alan dış bükey mekan haritalarını incelediğinde, Konut 1 ve 2'nin orta hol çevresinde odaların düzenlendiği mekansal yapılanmaya sahip olduğu görülmektedir. En bütünleşik mekânlar orta giriş holü, en ayrışık mekânlarda Konut 1'de WC, Konut 2'de ise orta giriş holüne açılan yaşama odasıdır.

Her iki konut örneğinde de giriş holü ayrışik mekânları bir araya getiren ortak mekândır. Konut 3, bu örneklerden farklı olarak parçalı mekânsal yapılanma özelliği göstermektedir. Dolayısıyla bu çeşit yapılanmanın giriş holündeki bütünleşme değerini büyük ölçüde düşürdüğü söylenebilir. Orta hol ile mutfığa açılan yaşama odası en bütünleşik mekânlar, mutfak ile girişin önünde yer alan rüzgarlık olarak tanımlayabileceğimiz alan ise en ayrışik mekanlardır.

Bu üç konutu, 1,06, 0,98 ve 0,93 ortalama bütünleşme değerleri ile iki katlı konut örneklerinden Konut 6, Konut 5 ve Konut 4 izlemektedir. Sahip olduğu bütünleşme değeri açısından Konut 6 bütünleşik, Konut 5 ve 4 ise daha ayrışik yapı sergilemektedir.

Her iki konutun da, çizelge 3.6'da yer alan haritalarına bakıldığında benzer mekansal özellikler belirlenir. Üst katlarda bir cumba da yer almaktadır. Üç konutta da en bütünleşik mekân üst kat holüdür. Holün bütünleşme eğiliminin Konut 1 ve 2 ile aynı değerde olması, konut yaşantısı içerisinde üst kat holünün yoğun olarak kullanıldığını göstermektedir. Konut 4 ve 5'te diğer örnekten farklı olarak zemin katta bahçeye çıkışın yer alması, holün ve mekânların kullanım yoğunluğunu azaltmaktadır.

En ayrışik mekânlar ise Konut 6'da zemin katta WC olduğu düşünülen mekân, Konut 4 ve 5'te zemin katta giriş yanında hole açılan yaşama odası ve mutfaktır. Konut 6'da zemin katta mekân geçişlerinin daha fazla yer alması, hem bütünleşik ve ayrışik mekânların değişmesini, hem de zemin katın konut içi kullanım yoğunluğunu arttırmıştır.

Ayrıca ayrışma eğilimi gösteren mekânlar arasında cumba da yer almaktadır. Konut 4 ve 5'te üst katta cumbaya her iki odadan da giriş sağlanabildiği halde konut yaşantısının yoğunlaşmadığı görülmektedir. Özellikle Konut 6'da cumbaya geçilen oda yüksek bütünleşme eğilimi gösterdiği halde cumba düşük bütünleşme eğilimine sahip mekânlardan biri olma özelliğini korumaktadır.

Diğer konutlar ise sahip oldukları bütünleşme değerlerinden dolayı daha ayrışik bir yapı sergilemektedirler. Konut 7 ve Konut 8, 0,87 ve 0,73 bütünleşme değerleri ile yükseltilmiş bodrum katlı örneklerdir. Aynı bütünleşme değerlerine sahip olan mekânlar, Konut 7'de zemin katta yer alan hol iken Konut 8'de bodrum katta yer alan holdür. Konut 8'in en ayrışik konut olmasının; zemin katın bodrum kattan tamamen bağımsız çalışmasından kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca arka cepheye bakan yaşama odasındaki yoğun bütünleşme, Konut 8'de zemin kat holündeki bütünleşme eğilimini

azaltmaktadır. Konut 7’de en ayrışik mekân mutfak, Konut 8’de ise girişin her iki tarafında bulunan yaşama odalarıdır. Çizelge 3.6’ya bakıldığında, Konut 7’de diğer örneklerden farklı olarak mutfak girişinin merdivenin bulunduğu ayrı bir holde gizlenmiş olduğu görülmektedir.

En bütünleşik mekân üst kat holü diğer iki katlı örneklerinde olduğu gibi en yüksek bütünleşme değerine sahiptir. En fazla ayrışma eğilimi gösteren mekânlar da girişin yanında hole açılan oda ve mutfaktır. Ayrıca cumba da diğer iki katlı konut örneklerinde olduğu gibi ayrışma eğilimi gösteren mekânlardan biridir.

Dış mekan dahil edilerek yapılan analizlerde, konutların bütünleşme değerlerinde çeşitli farklılıklar meydana gelmiştir. Çizelge 3.4’te görüleceği üzere, bütünleşik bir yapıya sahip olan Konut 1, 2, 3 ve 6 ile ayrışik bir yapıya sahip olan Konut 4, 5, 7 ve 8’in bütünleşme değerleri artmaktadır. İki analiz arasındaki en büyük artış Konut 1 ve 2’ye, en düşük artış ise Konut 8’e aittir. Bu durum da dış mekânın, Konut 1 ve 2 yaşantısını diğer örneklere oranla daha fazla, Konut 8 yaşantısını ise daha az etkilediğini söylemek mümkündür.

Analiz bütününü ele aldığımızda, dört adet konutun (Konut 1, 2, 3 ve 6) bütünleşik ve içe dönük bir yapı sergilediği, dört adet konutun ise (Konut 4, 5, 7 ve 8) ayrışik ve dışa dönük bir yapı sergilediği görülmektedir. Ortalama bütünleşme değeri en yüksek mekân Konut 1, 2, 4 ve 5 ve 6’da, en düşük mekân ise Konut 8’de yer almaktadır. Dış mekanın dahil edilmesiyle bütün konutların bütünleşme değeri artmakta ve daha dışa dönük bir yapıya dönüşmektedirler.

Kontrol edilebilirlik ölçümlerinde, yapı içinde giriş ile birlikte mekânların ve mekânlar arası geçiş ilişkilerinin kullanıcı tarafından okunabilmesi önemlidir. Konut bütününde mekânların kullanım biçimi kontrol edilebilirliğin sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Çizelge 3.4’te kontrol edilebilirlik değerlerine bakıldığında, konutlar arasında büyük farkların olmadığı görülmektedir. En yüksek kontrol edilebilirlik değeri 0,45 değeri ile Konut 4’e, en düşük kontrol edilebilirlik değeri ise 0,24 değeri ile Konut 1 ve 2’ye aittir. Ayrışik bir yapıya sahip olan Konut 4’te, iç ve dış mekânlar arası geçiş ilişkilerinin az olması kullanıcıların, girişten itibaren konut içi mekânsal düzeni kolayca kontrol edebildiklerini göstermektedir. En bütünleşik konutlardan Konut 1 ve 2’de ise, doğrusal bir aks üzerinde yer alan hol üzerinden çok sayıda iç mekâna ve bahçeye

geçişlerin olması bütünleşme eğilimi ile birlikte mekânlar arası erişebilirliğin de azalmasını sağlamakta, kontrol edilebilirliği düşürmektedir.

Yapılan analizler sonucunda; en yüksek bütünleşme değerlerine tek katlı konutların sahip olduğu, üst kat kullanımı veya bodrum kat kullanımının konut bütününde bütünleşmeyi büyük ölçüde düşürdüğü görülmektedir.

Bütün konut türlerinde, en bütünleşik mekânın, plandaki konumuna göre orta veya yan giriş holü, katlardaki konumuna göre üst kat holü olduğu görülmektedir. Bunun sebebi, mekânsal yapılanmanın genellikle bir hol etrafında düzenlenmiş olmasıdır. Tek katlı ve bodrum katlı konut örneklerinde hole açılan, bodrum katta veya zemin katta bulunan yaşama odaları ile iki katlı konut örneklerinde üst kat yaşama odaları bütünleşme eğilimi gösteren mekânlardır. Bu durum merdivenin konut yaşantısı içerisinde önemli olduğunu göstermektedir. Konut içinde ayrışma eğilimi gösteren mekânların çeşitli işlevlerde kullanıldığı görülmektedir. En ayrışık mekânlar aldıkları bütünleşme değerlerine göre sırayla, yaşama odası, mutfak, wc, dış mekân, rüzgarlık ve cumbadır. Ayrışık yaşama odası girişe yakın konumda olan ve hole açılan odadır. Mutfak ve cumba genellikle dış mekân ile ilişkili bir konumda olduğundan ayrışma eğilimi göstermektedir. Rüzgarlık kullanımı ise sadece plan organizasyonu açısından farklı olan Konut 3'e aittir. Dış mekanın dahil edilmesiyle yapılan analizlerde; hol en bütünleşik mekan olma özelliğini korumaktadır.

Bütün konut türlerinde genel olarak çıkan sonuç holün; mekânsal ilişkileri yöneten, kullanıcıların kullanım biçimlerini belirleyen bir mekân olarak konut yaşantısı içerisinde önemli bir yere sahip olduğudur. Bütünleşme eğilimi; basit ve pratik mekânsal organizasyonlara sahip, mekânsal ilişkileri kullanıcılar tarafından kolay algılanabilen ve kontrol edilebilen konutlarda karşımıza çıkmaktadır.

Çizelge 3.6 İncelenen Buca Konutları'nın Dış Mekan Hariç Tutularak ve Dahil Edilerek Gerçekleştirilen Dış Bükey Mekan Analiz Haritaları

Konut No	Dış Mekan Hariç Bütünlüğe Haritaları			Dış Mekan Dahil Bütünlüğe Haritaları			Not
	Bodrum Kat	Zemin Kat	Üst Kat	Bodrum Kat	Zemin Kat	Üst Kat	
1							Dış mekân dahil edilmeden, elde edilen ortalama bütünlüğe (integration HH) değeri 1,37'dir. En bütünlüğe mekân 3,49 bütünlüğe değeri ile kırmızı renkte görülen hol, en aydınlık mekân ise bütünlüğe değeri ile kırmızı renkte görülen hol, en aydınlık mekân ise 0,69 bütünlüğe değeri ile koyu mavimsi renkte görülen WC'dir. Dış mekân dahil edilerek, elde edilen ortalama bütünlüğe değeri 1,83, en bütünlüğe mekân 6,89 bütünlüğe değeri ile hol ve en aydınlık mekân da 0,76 bütünlüğe değeri ile WC'dir.
2							Dış mekân dahil edilmeden, elde edilen ortalama bütünlüğe (integration HH) değeri 1,37'dir. En bütünlüğe mekân 3,49 bütünlüğe değeri ile kırmızı renkte görülen hol, en aydınlık mekân ise 0,69 bütünlüğe değeri ile koyu mavimsi renkte görülen ana girişin yanında yer alan ikinci odadır. Dış mekân dahil edilerek, elde edilen ortalama bütünlüğe değeri 1,83, en bütünlüğe mekân 6,89 bütünlüğe değeri ile hol ve en aydınlık mekân da 0,76 bütünlüğe değeri ile ana girişin yanında yer alan ikinci odadır.
3							Dış mekân dahil edilmeden, elde edilen ortalama bütünlüğe (integration HH) değeri 1,21'dir. En bütünlüğe mekân 1,69 bütünlüğe değeri ile kırmızı renkte görülen hol ve arka cepheye bakan oda ve mutfaktır. En aydınlık mekân ise 0,63 bütünlüğe değeri ile koyu mavimsi renkte görülen ana girişin yanında yer alan mekân ve mutfaktır. Dış mekân dahil edilerek, elde edilen ortalama bütünlüğe değeri 1,33, en bütünlüğe mekân 2,95 bütünlüğe değeri ile hol ve en aydınlık mekân da 0,59 bütünlüğe değeri ile ana girişin yanında yer alan odadır.
4							Zemin katta dış mekân dahil edilmeden, elde edilen ortalama bütünlüğe (integration HH) değeri 0,66'dır. En bütünlüğe mekân 1 bütünlüğe değeri ile kırmızı renkte görülen hol ve holun karşılığında mutfaktır. En aydınlık mekân ise 0,33 bütünlüğe değeri ile sol ön cepheye bakan oda ve mutfaktır. Zemin katta dış mekân dahil edilerek, elde edilen ortalama bütünlüğe değeri 0,73, en bütünlüğe mekân 1,36 bütünlüğe değeri ile hol ve mutfaktır. En aydınlık mekân da 0,38 bütünlüğe değeri ile arka cepheye bakan odadır. Üst katta dış mekân dahil edilmeden, elde edilen ortalama bütünlüğe (integration HH) değeri 1,2, en bütünlüğe mekân 3,49 bütünlüğe değeri ile hol, en aydınlık mekân 0,49 bütünlüğe değeri ile cumbazdır. Üst katta dış mekân dahil edilerek, elde edilen ortalama bütünlüğe değeri 1,72, en bütünlüğe mekân 6,89 bütünlüğe değeri ile hol, en aydınlık mekân 0,62 bütünlüğe değeri ile cumbazdır.
5							Zemin katta dış mekân dahil edilmeden, elde edilen ortalama bütünlüğe (integration HH) değeri 0,66'dır. En bütünlüğe mekân 1 bütünlüğe değeri ile kırmızı renkte görülen hol ve holun karşılığında mutfaktır. En aydınlık mekân ise 0,33 bütünlüğe değeri ile sol ön cepheye bakan oda ve mutfaktır. Zemin katta dış mekân dahil edilerek, elde edilen ortalama bütünlüğe değeri 0,92, en bütünlüğe mekân 2,11 bütünlüğe değeri ile hol, en aydınlık mekân da 0,42 bütünlüğe değeri ile mutfaktır. Üst katta dış mekân dahil edilmeden, elde edilen ortalama bütünlüğe (integration HH) değeri 1,31, en bütünlüğe mekân 3,49 bütünlüğe değeri ile hol, en aydınlık mekân 0,69 bütünlüğe değeri ile cumba ve sol arka cepheye bakan odadır. Üst katta dış mekân dahil edilerek, elde edilen ortalama bütünlüğe değeri 1,55, en bütünlüğe mekân 5,09 bütünlüğe değeri ile hol, en aydınlık mekân 0,72 bütünlüğe değeri ile cumbazdır.
6							Zemin katta dış mekân dahil edilmeden, elde edilen ortalama bütünlüğe (integration HH) değeri 0,73'tür. En bütünlüğe mekân 1,16 bütünlüğe değeri ile kırmızı renkte görülen hol ve merdiven altından girilen mekândır. En aydınlık mekân ise 0,38 bütünlüğe değeri ile merdivenin yanındaki odanın içinden geçiş sağlanan WC'dir. Zemin katta dış mekân dahil edilerek, elde edilen ortalama bütünlüğe değeri 0,99, en bütünlüğe mekân 3,49 bütünlüğe değeri ile hol, en aydınlık mekân da 0,45 bütünlüğe değeri ile merdivenin yanındaki odanın içinden geçiş sağlanan WC'dir. Üst katta dış mekân dahil edilmeden, elde edilen ortalama bütünlüğe (integration HH) değeri 1,39, en bütünlüğe mekân 3,49 bütünlüğe değeri ile hol, en aydınlık mekân 0,69 bütünlüğe değeri ile cumbazdır. Üst katta dış mekân dahil edilerek, elde edilen ortalama bütünlüğe değeri 1,82, en bütünlüğe mekân 6,89 bütünlüğe değeri ile hol, en aydınlık mekân 0,68 bütünlüğe değeri ile cumbazdır.
7							Zemin katta dış mekân dahil edilmeden, elde edilen ortalama bütünlüğe (integration HH) değeri 0,92'dir. En bütünlüğe mekân 2,11 bütünlüğe değeri ile kırmızı renkte görülen hol'dür. En aydınlık mekân ise 0,43 bütünlüğe değeri ile mutfaktır. Zemin katta dış mekân dahil edilerek, elde edilen ortalama bütünlüğe değeri 1,2'dir. En bütünlüğe mekân 3,49 bütünlüğe değeri ile hol, en aydınlık mekân da 0,49 bütünlüğe değeri ile mutfaktır. Bodrum katta dış mekân dahil edilmeden, elde edilen ortalama bütünlüğe (integration HH) değeri 0,82'dir. En bütünlüğe mekân 1,74 bütünlüğe değeri ile hol, en aydınlık mekân 0,43 bütünlüğe değeri ile banyo ve klozetin yanında yer alan mekândır. Bodrum katta dış mekân dahil edilerek, elde edilen ortalama bütünlüğe değeri 1,09'dur. En bütünlüğe mekân 2,54 bütünlüğe değeri ile hol, en aydınlık mekân 0,5 bütünlüğe değeri ile klozetin yanında yer alan odadır.
8							Zemin katta dış mekân dahil edilmeden, elde edilen ortalama bütünlüğe (integration HH) değeri 0,54'tür. En bütünlüğe mekân 0,76 bütünlüğe değeri ile kırmızı renkte görülen hol ve arka cepheye bakan odadır. En aydınlık mekân ise 0,31 bütünlüğe değeri ile girişin her iki tarafından bulunan odadır. Zemin katta dış mekân dahil edilerek, elde edilen ortalama bütünlüğe değeri 0,62'dir. En bütünlüğe mekân 0,98 bütünlüğe değeri ile hol, en aydınlık mekân da 0,35 bütünlüğe değeri ile giriş sol cepheye bakan odadır. Bodrum katta dış mekân dahil edilmeden, elde edilen ortalama bütünlüğe (integration HH) değeri 0,92'dir. En bütünlüğe mekân 2,11 bütünlüğe değeri ile hol'dür. En aydınlık mekân 0,42 bütünlüğe değeri ile sol arka cepheye bakan, bahçeye açılan odadır. Bodrum katta dış mekân dahil edilerek, elde edilen ortalama bütünlüğe değeri 0,86'dır. En bütünlüğe mekân 1,69 bütünlüğe değeri ile hol, en aydınlık mekân 0,42 bütünlüğe değeri ile sol arka cepheye bakan odadır.

3.7 Geleneksel Buca Konutları'nın Görünür Alan Analiz Sonuçları

Çizelge 3.7 İncelenen geleneksel Buca Konutları'nın görünür alan analizi sonucu elde edilen ölçüm değerleri (görünür alan, görsel ortalama derinlik, görsel kontrol edilebilirlik).

Konut No	Kat Sayısı	Görsel Bütünleşme (İntegration HH)			Görsel Ortalama Derinlik	Görsel Kontrol Edilebilirlik
		min.	ort.	max.		
2	1	0,15	0,23	0,33	37,98	0,46
1	1	0,12	0,21	0,31	45,34	0,46
3	1	0,11	0,2	0,28	46,76	0,46
5	2	0,12	0,19	0,29	48,46	0,45
4	2	0,1	0,18	0,27	54,39	0,45
6	2	0,1	0,18	0,27	54,04	0,45
7	2	0,1	0,18	0,26	55,11	0,45
8	2	0,09	0,15	0,23	68,79	0,45

Çizelge 3.7'de konutların görünür alan analizleri sonucu elde edilen değerler büyüklüklerine göre renk skalası ile gösterilmektedir.

Çizelge 3.8'de konutların görünür alan analizleri sonucu elde edilen bütünleşme haritaları gösterilmektedir. Tabloda görsel açıdan en bütünleşik noktalar kırmızı renk, en ayırışık noktalarda koyu mavi renk almaktadır.

Görünür alan analizinde dış bükey mekân analizinden farklı olarak konut içinde kapı, pencere açıklıkları ve ölçüleri, mekânlar arası geçişler dikkate alınması gereken hususlardır. Görsel açıdan en bütünleşik konut örnekleri, hol ile mekânlar arası görsel ilişkinin sağlanabildiği örneklerdir.

Bu doğrultuda Çizelge 3.7'ye bakıldığında konutların görsel bütünleşme eğilimlerinin birbirine yakın değerlerde olduğu görülmektedir. Konutlar arası görsel açıdan en

bütünleşik konut 0,23 bütünleşme değeri ile Konut 2'dir. Sıralamayı Konut 1 ve Konut 3, 0,21 ve 0,2 bütünleşme değerleri takip etmektedir.

Konut 2 ve 1'de görsel açıdan en bütünleşik mekân hol, en ayrışık mekânlar Konut 2'de banyo ve Konut 1'de arka cephede, hole açılan yaşama odasıdır. Her iki konut örneğinde de hol üzerinde mekân girişlerine izin veren çok sayıda açıklığın bulunması konut bütününde mekânlar arası görsel ilişkiyi artırmaktadır. Mekânsal özellikleriyle farklı bir yapıya sahip olan Konut 3'te ise giriş holünün konut içi görsel bütünleşmede fazla etkili olmadığı görülmektedir. Hol ile arka cephe arasında yer alan geçişler, holdeki yaşantının yoğunluğunu azaltmakta ve bütünleşik noktaların arka cephede yer alan odaya kaymasına sebep olmaktadır. En ayrışık mekânın da giriş konumundan dolayı konutun diğer bölümlerinden ayrışmış olan mutfak olduğu görülmektedir.

Görsel açıdan diğer bütünleşik konutlar 0,19 bütünleşme değeri ile Konut 5, 0,18 bütünleşme değeri ile Konut 4, 6 ve 7'dir. Birbirine benzer mekânsal özelliklere sahip olan örneklerden Konut 4 ve 5'te görsel açıdan en bütünleşik mekân zemin kat holü, Konut 6'da üst kat holüdür. Bu durum yaşantının; Konut 4 ve 5'te, zemin katta daha çok giriş holünün kırılma noktasında ve oda girişlerinde, Konut 6'da ise üst kat holünde yoğunlaştığını göstermektedir.

Çizelge 3.8'de yer alan görünürlük analizi haritalarında ayrışık mekanlara bakıldığında; Konut 5'te zemin katta yer alan mutfak ile üst katta sağ arka cepheye bakan odanın görsel açıdan aynı bütünleşme değerine sahip olduğu görülmektedir. Diğer ayrışık mekânlar ise Konut 4'te cumba ve Konut 6'da WC'dir. İncelenen 5 adet konutta ayrışık mekânlar plan üzerinde genellikle arka cephe konumunda yer almaktadır.

Yükseltilmiş bodrum katlı örneklerden Konut 7'de zemin katta mekânlar arası bağlantıların kısmen gizlenmiş olması ve bodrum kat planlamasının birbirinden ayrı çalışması konut bütününde ortalama görsel bütünleşmenin azalmasına sebep olmaktadır. Konut 7'de en bütünleşik noktalar, bodrum katta ikinci giriş holünde ve en ayrışık noktalarda Konut 5 örneğinde olduğu gibi aynı bütünleşme değerinde mutfak ve kilerde yer almaktadır. Dış bükey mekân analizinde bütünleşme sıralamasında en ayrışık olan Konut 8, görsel bütünleşme sıralamasında da en ayrışık olma özelliğini korumaktadır. Çizelge 3.8'de yer alan görünürlük analizi haritasını incelediğimizde, hol ile mekanlar arası görsel ilişkilerin mekan girişlerinde sınırlı kaldığı görülmektedir. Konut bütününde en bütünleşik noktalar zemin kat holünde, en ayrışık noktalar aynı bütünleşme

değerlerinde zemin kat sol arka cepheye bakan odada ve bodrum kat sağ ön cephede yer alan odada bulunmaktadır.

Analiz bütününe ele aldığımızda; görsel açıdan bütün konutlar ayrışik ve dışa dönük bir yapı sergilemektedir. Mekânsal yapıları farklı olmasına rağmen bütünleşme değerleri birbirine yakındır. Sahip oldukları bütünleşme değerlerine göre değerlendirdiğimizde Konut 2'nin en bütünleşik, Konut 8'in ise en ayrışik yapıda olduğu görülmektedir. En bütünleşik ve en ayrışik noktaların yer aldığı mekânlar Konut 2'de ve Konut 8'de bulunmaktadır.

Görsel kontrol edilebilirlik değerleri, kullanıcı tarafından mekânların kontrol edilebilen görünür alanlarını göstermektedir. Görünebilir bir alanın aktif olarak kullanılabilmesi, o alanın kontrol edilebilir noktalarından geçmektedir. Bu noktalar, mekânların özellikle ulaşılamayan alanlarına, pencere açıklıklarının bulunmadığı köşe noktalarına gidildikçe azalmaktadır.

Görsel kontrol edilebilirliği en yüksek olan konut, görsel bütünleşme değeri açısından yüksek değerlere sahip olan Konut 1, 2 ve 3'tür. Çizelge 3.7'ye bakıldığında, diğer konutların ortalama görsel kontrol edilebilirlik değerlerinin de aynı olduğu görülmektedir.

Yapılan görünürlük analizleri sonucunda, en yüksek bütünleşme değerine sahip olan mekân holdür. Görsel ve kontrol edilebilirlik açısından en bütünleşik noktaların, tek bir aks üzerinde yer alan hollerin kırılma noktalarında, odaların hol ile bağlantılarını sağlayan kapı girişlerinde yoğunlaştığı ve iç alanlarına doğru geçildikçe azaldığı görülmektedir. Görsel açıdan en ayrışik mekânlar ise sırayla hole açılan bir yaşama odası, cumba, WC, mutfak, banyodur. Ayrıca bahçe veya sokağa yakın olan yaşama odaları da konut içinde görsel ilişkinin kurulamadığı mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bütün konut türlerinde genel olarak çıkan sonuç; dış bükey mekân analizinde olduğu gibi görsel açıdan da holün konut yaşantısı içerisinde önemini devam ettirdiğidir. Bütünleşme eğilimi; plan üzerinde holden bütün mekânların tamamının görsel olarak algılanabildiği ve kontrol edilebildiği konutlarda karşımıza çıkmaktadır.

Çizelge 3.8 İncelenen Buca Konutları'nın Görünür Alan Analizi Haritaları

Görsel Bütünleşme Haritaları				
Konut No:	Bodrum Kat	Zemin Kat	Üst Kat	
1				Ortalama görünür alan bütünleşme değeri 0,21'dir. En bütünleşik nokta 0,31 bütünleşme değeri ile kırmızı renkte görülen, holün kırılma noktasını oluşturan alanın orta bölümünde, yer alır. En ayırışık nokta ise 0,12 bütünleşme değeri ile arka cepheye bakan odanın köşesinde yer alır.
2				Ortalama görünür alan bütünleşme değeri 0,23'tür. En bütünleşik nokta 0,33 bütünleşme değeri ile holün kırmızı renkte görülen orta bölümünde yer alır. En ayırışık nokta 0,15 bütünleşme değeri ile koyu mavi renkte görülen arka girişin sol kısmında banyo-WC olarak kullanılan mekânın sol köşesinde yer alır.
3				Ortalama görünür alan bütünleşme değeri 0,2'dir. En bütünleşik nokta 0,28 bütünleşme değeri ile kırmızı renkte görülen ufak geçiş holünün bitişi ve odalara açıldığı alanın orta kısmında yer alır. En ayırışık nokta 0,11 bütünleşme değeri ile koyu mavi renkte görülen mutfağın sağ cepheye sonlandığı kısmında yer alır.
4				Zemin katın ortalama görünür alan bütünleşme değeri 0,19'dür. En bütünleşik nokta 0,27 bütünleşme değeri ile kırmızı renkte görülen holün kırıldığı alanın orta bölümünde yer alır. En ayırışık nokta 0,11 bütünleşme değeri ile koyu mavi renkte görülen mutfağın sol arka köşesinde yer alır. Üst katın görünür alan ortalama bütünleşme değeri 0,17'dir. En bütünleşik nokta 0,24 bütünleşme değeri ile holün orta bölümünde yer alır. En ayırışık nokta 0,1 bütünleşme değeri ile cumbada yer alır.
5				Zemin katın ortalama görünür alan bütünleşme değeri 0,2'dir. En bütünleşik nokta 0,29 bütünleşme değeri ile holde kırmızı renkte görülen alanın orta bölümünde yer alır. En ayırışık nokta 0,12 bütünleşme değeri ile koyu mavi renkte görülen mutfağın sağ köşesinde yer alır. Üst katın görünür alan ortalama bütünleşme değeri 0,19'dür. En bütünleşik nokta 0,28 bütünleşme değeri ile kırmızı renkte görülen orta bölümünde yer alır. En ayırışık nokta 0,12 bütünleşme değeri ile sağ arka cepheye bakan odanın köşesinde yer alır.
6				Zemin katın ortalama görünür alan bütünleşme değeri 0,17'dir. En bütünleşik nokta 0,25 bütünleşme değeri ile holde kırmızı renkte görülen alanın orta bölümünde yer alır. En ayırışık nokta 0,12 bütünleşme değeri ile koyu mavi renkte görülen mutfağın sağ köşesinde yer alır. Üst katın görünür alan ortalama bütünleşme değeri 0,19'dür. En bütünleşik nokta 0,28 bütünleşme değeri ile kırmızı renkte görülen orta bölümünde yer alır. En ayırışık nokta 0,12 bütünleşme değeri ile sağ arka cepheye bakan odanın köşesinde yer alır.
7				Zemin katın ortalama görünür alan bütünleşme değeri 0,18'dir. En bütünleşik nokta 0,25 bütünleşme değeri ile holde kırmızı renkte görülen alanda yer alır. En ayırışık nokta 0,1 bütünleşme değeri ile koyu mavi renkte görülen mutfağın sağ köşesinde yer alır. Bodrum katın görünür alan ortalama bütünleşme değeri 0,18'dir. En bütünleşik nokta 0,26 bütünleşme değeri ile arka cepheye bakan mekânın kırmızı renkte görülen kısmında yer alır. En ayırışık nokta 0,1 bütünleşme değeri ile birinci girişten girilen kilerin sol köşesinde yer alır.
8				Zemin katın ortalama görünür alan bütünleşme değeri 0,15'dir. En bütünleşik nokta 0,23 bütünleşme değeri ile holde kırmızı renkte görülen alanda yer alır. En ayırışık nokta 0,09 bütünleşme değeri ile koyu mavi renkte görülen sol arka cepheye bakan odanın köşesinde yer alır. Bodrum katın görünür alan ortalama bütünleşme değeri 0,15'dir. En bütünleşik nokta 0,22 bütünleşme değeri ile arka cepheden girilebilen odanın kırmızı renkte görülen kısmında yer alır. En ayırışık nokta 0,09 bütünleşme değeri ile sağ ön cepheye bakan odanın köşesinde yer alır.

3.8 Geleneksel Buca Konutlarının Dış Bükey Mekân ve Görünür Alan Analizi Sonuçlarının Karşılaştırılması ve Yorumlanması

Çizelge 3.9 İncelenen geleneksel Buca Konutları'nın dış bükey mekan analizi ve görünür alan analizi sonucu elde edilen ölçüm değerleri.

Konut No	Kat No	Mekânsal Bütünleşme	Görsel Bütünleşme
1	1	1,37	0,21
2	1	1,37	0,23
3	1	1,21	0,2
6	2	1,06	0,18
5	2	0,98	0,19
4	2	0,93	0,18
7	2	0,87	0,18
8	2	0,73	0,15

Bütün konutlara ilişkin mekansal ve görünürlük arasındaki karşılıklı etkileşimi daha iyi inceleyebilmek için çizelge 3.9'da bütünleşme değerleri ve çizelge 3.10'da bütünleşme haritaları yer almaktadır.

Çizelge 3.9'da konutlar mekansal bütünleşme değerlerine göre en yüksek değerden en düşük değere göre sıralanması ile oluşturulmuştur. Tabloyu incelediğimizde mekansal bütünleşme değerleri ile görsel bütünleşme değerlerinin genellikle paralel olduğu görülmektedir. 5 adet konut (Konut 1, 2, 3 ve 6) mekansal bütünleşme açısından içe dönük bir yapı sergilerken, görsel bütünleşme açısından dışa dönük bir yapı sergilemektedir. Konut 5, 4, 7 ve 8 ise her iki analizde de dışa dönük bir yapıdadır.

Çizelge 3.10'a bakıldığında, mekansal ve görsel bütünleşme haritaları da, birbirini destekler bir grafik sergilemektedir. Genellikle bütünleşme aynı mekân sınırları içinde yoğunlaşmaktadır. Mekansal bütünleşme haritasında en bütünleşik olan mekânın görsel bütünleşme haritasında kendi içinde hem bütünleşik hem de ayrışık noktalara sahip

olduğu görülmektedir. Bunun sebebi, görünür alan analizinde daha hassas ölçümler yapılması ve mekansal analizde göz önünde bulundurulmayan açıklıkların görünür alan analizine dahil edilmesidir. Örneğin; mekânsal analizde konut içi bütün açıklıklar kapatılarak mekânlar kendi sınırları içinde değerlendirilirken görünür alan analizinde kapı, pencere açıklıkları ve boyutları da hesaba katılarak, mekânlar konut sınırları içinde değerlendirilmektedir.

Her iki analizde de en bütünleşik mekân, mekânlar arası, katlara, sokağa veya bahçeye geçiş alanı olarak kullanılan, sirkülasyonun en yoğun olduğu holdür. Diğer bütünleşik mekânlar oturma veya yatma olarak kullanılan yaşama odalarıdır. Ayrışma eğilimi ise farklı işlevlerde kullanılan mekânlarda karşımıza çıkmaktadır. Dış bükey mekân analizinde ayrışık olan mekânlar görsel bütünleşmede daha ayrışık bir yapı sergilemektedir. En fazla ayrışma eğilimi gösteren mekânlar, konut genelinde girişe yakın konumdaki yaşama odası, mutfak, WC veya banyo ile WC işlevinin birlikte kullanıldığı mekânlardır. Ayrıca iki katlı konutlarda yer alan cumba da ayrışık olma özelliği taşıyan mekânlardan biridir

Çizelge 3.10 İncelenen Buca Konutları'nın Dış Bükey Mekan ve Görünür Alan Analizi Haritaları

Konut No:	Dış Mekan Harici Bütünlük Haritaları			Görünür Alan Bütünlük Haritaları			Not:
	Bodrum Kat	Zemin Kat	Üst Kat	Bodrum Kat	Zemin Kat	Üst Kat	
1							Her iki analizde de en bütünlük mekân holüdür. Dış bükey mekan analizinde en ayırsık mekân WC'dir. Görünür alan analizinde en ayırsık noktalar arka cephede, giriş holüne açılan yaşama odasında yer alır.
2							Her iki analizde de en bütünlük mekân holüdür. Dış bükey mekan analizinde en ayırsık mekân ana girişin solunda yer alan ikinci odadır. Görünür alan analizinde en ayırsık noktalar banyoda yer alır.
3							Dış bükey mekan analizinde en bütünlük mekân hol ve arka cepheye yönelmiş odadır. Görünür alan analizinde en bütünlük noktalar hol ile arka cephede yer alan odaya arasında kalan kısımda yer alır. Her iki analizde de en ayırsık mekân mutfaktır.
4							Dış bükey mekan analizinde en bütünlük mekân, üst kat holüdür. Görünür alan analizinde en bütünlük noktalar zemin kat holünde yer alır. Dış bükey mekan analizinde en ayırsık mekân, sol ön cepheye bakan oda ve mutfaktır. Görünür alan analizinde en ayırsık noktalar cumbada yer alır.
5							Dış bükey mekan analizinde en bütünlük mekân, üst kat holüdür. Görünür alan analizinde en bütünlük noktalar zemin kat holünde yer alır. Dış bükey mekan analizinde en ayırsık mekân, sol ön cepheye bakan oda ve mutfaktır. Görünür alan analizinde en ayırsık noktalar arka cephe komandında bulunan mekânlarda yer alır.
6							Dış bükey mekan analizinde en bütünlük mekân, üst kat holüdür. Görünür alan analizinde en bütünlük noktalar üst kat holünde yer alır. Dış bükey mekan analizinde en ayırsık mekân, merdivenin yanındaki odanın içinden geçişi sağlanan WC'dir. Görünür alan analizinde en ayırsık noktalar WC'de yer alır.
7							Dış bükey mekan analizinde en bütünlük mekân, zemin kat holüdür. Görünür alan analizinde en bütünlük noktalar bodrum katta ikinci giriş holünde yer alır. Dış bükey mekan analizinde en ayırsık mekân, mutfaktır. Görünür alan analizinde en ayırsık noktalar mutfak ve kilerde yer alır.
8							Dış bükey mekan analizinde en bütünlük mekân, bodrum kat holüdür. Görünür alan analizinde en bütünlük noktalar zemin kat holünde yer alır. Dış bükey mekan analizinde en ayırsık mekânlar, girişin her iki tarafından bulunan odalardır. Görünür alan analizinde en ayırsık noktalar zemin kat sol arka cepheye bakan odada ve bodrum kat sağ ön cephedeki odada yer alır.

3.9 Değerlendirme

Çizelge 3.11 İncelenen geleneksel Buca Konut içi mekânlarda dış bükey mekân analizi sonucu elde edilen bütünleşme değerleri

Konut No	Hol	Yaşama odası	Banyo +WC	(Yaşama) Misafir odası	Cumba	Mutfak
1	3,49(orta)	1,16	0,69	0,87	-	0,87
2	3,49(orta)	1,16	1,16	0,69	-	0,87
3	1,69(orta)	1,69	-	1,27	-	0,63
4	3,49(üst-orta)	1,16(üst)	-	0,33	0,49	0,33
5	3,49(üst-orta)	1,16(üst)	-	0,33	0,69	0,33
6	3,49(üst-orta)	1,74(üst)	0,38	0,49	0,58	0,49
7	2,11(yan)	0,87 (bodrum)	0,43	0,52	-	0,42
8	2,11(bodrum-orta)	1,05 (bodrum)	0,52	0,32	-	0,76
Ortalama	2,92	1,24	0,63	0,6	0,58	0,58

Çizelge 3.11’de konut mekânlarına ilişkin mekânsal analize dayanan ortalama bütünleşme değerleri gösterilmektedir.

Çizelgede yer alan mekânların büyük bir kısmı mevcut planlarda belirtildiği şekilde ele alınmıştır. Bir kısmı ise genel mekânsal özellikler doğrultusunda plan üzerindeki konumları öngörülerek tabloya eklenmiştir. Değerlendirme aşamasında; konut kullanıcıları tarafından kullanılan yatma ve oturma işlevli yaşama odalarının yüksek bütünleşme değerlerine, ziyaretçiler tarafından kullanılan misafir odalarının ise düşük bütünleşme değerlerine sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca ıslak mekânlar banyo ve WC işlevi veya sadece banyo işlevi üzerinden ele alınmaktadır. Bu doğrultuda, Konut 6 ve 8’de banyo+WC olarak kullanılan mekânın ve mutfağın; benzer konut planları doğrultusunda sırayla bodrum katta ve zemin katta yer aldığı belirlenmiştir. Konut 3, 4

ve 5'te ise banyo + WC olarak kullanılan mekân belirlenemediğinden tabloya eklenmemiştir.

Konutların kullanıcı ile olan ilişkisi, konut içi mekânsal sürekliliği belirlemekte, mekânların işleyiş biçimlerini etkilemektedir. Bu bağlamda, konutlar mekânsal ve görsel açıdan değerlendirildiğinde ortak mekânsal özellikler ortaya çıkmaktadır. Mekânsal ve görsel analizlerde farklı değerlere sahip olsalar da konut içinde en yoğun ve en seyrek kullanım biçimleri genellikle aynı işlevde kullanılan mekânlarda görülmektedir. Geleneksel Buca Konutlarında mekânlar bütünleşme açısından hol > yaşama odası > banyo+WC > yaşama (misafir) odası > cumba > mutfak olarak belirlenmiştir.

Hol:

Bütün mekanları bir arada tutan, katları birbirine bağlayan, sokak ve bahçe ile ilişkinin sağlandığı, konut planını biçimlendiren önemli bir sirkülasyon alanıdır. Yaşama odaları ve diğer mekânlar hol etrafında düzenlenmiştir. Merdiven de holde yer almaktadır. Bazı örneklerde üç mekân, bazı örneklerde ise sekiz mekân ile ilişkilidir. İki katlı konut planlarında kırılarak merdiven ile sonlanmakta, diğerlerinde ise tek doğrusal bir aks üzerinde yer almaktadır. Konut yaşantısı içerisinde bütün mekânsal ve görsel ilişkiler hol üzerinden sağlanmaktadır.

Bütün konutlar hol merkezli bir plan düzenine sahiptir. Çizelge 3.11'i incelediğimizde, tek katlı konutlarda zemin kat holü, iki katlı konutlarda üst kat holü, bodrum katlı konutlarda bodrum kat veya zemin kat holünün yüksek bütünleşme eğilimi gösterdiği görülmektedir. Konumuna göre değerlendirildiğinde ise genelde orta hollü planlaşma dikkat çekmektedir.

Yaşama odası:

Konut planını biçimlendiren diğer önemli mekânlardan biridir. Bütün yaşam odaları hole açılmaktadır. Her biri kendi başına belirli fonksiyonları karşılamaktadır. Kullanıcılar tarafından yatma veya oturma işlevinde kullanılan yaşama odaları tek katlı konutlarda bahçeye yakın veya mutfak ile bağlantılı, iki katlı konutlarda üst katta, bodrum katlı konutlarda ise konumuna göre zemin katta veya bodrum katta yer almaktadır. Çizelge 3.11'e bakıldığında, katlara göre bütünleşik yaşama odalarının, Konut 7 hariç bütün konut örneklerinde hol ile paralel olduğu görülmektedir. Plan

üzerinde konum olarak, genellikle misafir odası olarak kullanılan mekândan sonra gelmektedir.

Banyo + WC:

Banyo ve WC olarak kullanılan mekânın sadece üç konut planı üzerinde mekân ismi belirtilmektedir. Diğer konutlarda benzer plan özelliklerinden yararlanılarak konumları belirlenmiştir. Banyo ve WC işlevi birlikte kullanıldığı gibi ayrı olarak ta kullanılmaktadır. Mekân organizasyonunda ıslak mekânların birbirine yakın olarak planlandığı düşünülmektedir. Genelde girişten mümkün olduğunca uzak bir konumda, arka cephede yer almaktadır. Hol ile bağlantısı zayıf olan bir mekândır. Bodrum katlı örneklerde bodrum katta, tek katlı örneklerde ise zemin katta yer almaktadır. İki katlı konut örneklerinde konumu belirlenememiştir.

Yaşama (misafir) odası:

Düşük bütünleşme değerine sahip olması ve sokak girişine yakın bir konumda yer almasından dolayı konut kullanıcıları tarafından yoğun olarak kullanılmayan, genellikle misafir ağırlama işlevinde kullanılan bir yaşama odası olarak değerlendirilmektedir. Plan üzerinde, mekânsal açıdan yaşam odaları kadar büyük mekânlardır.

Cumba:

İç mekân ile dış mekân bağlantısını sağlayan, üst katta bir veya iki yaşama odasına girişinin bulunduğu ve aynı zamanda oturma amaçlı olarak kullanılan bir mekândır. İlişkili olduğu yaşama odaları genellikle bütünleşik eğilimi göstermesine rağmen, konut yaşantı içerisinde cumba kullanımı yoğun değildir.

Mutfak:

Cumba ile arasındaki bütünleşme değeri farkı çok azdır. Konut planında genellikle girişten uzak, arka cepheye konumlandırılan en ayrışik mekândır. Konut yaşantısı içerisinde hol kadar kullanıma açık değildir. Bu mekâna giriş holünden doğrudan ulaşılabildiği gibi ayrı bir alandan veya odadan geçilerek de ulaşılabilmektedir. Bazı konut örneklerinde hem iç mekâna hem de dış mekâna hizmet verecek şekilde tasarlanmıştır. Ayrıca sadece konut 7 örneğinde görülen kiler de mutfak ile aynı bütünleşme değerine sahip olan bir mekândır. Bodrum kat serinliğinden yararlanmak amacıyla çeşitli eşyaların veya malzemelerin muhafaza edildiği bu mekân, konutların genelinde bulunmadığı için değerlendirme çalışmasında yer almamıştır.

Bir sonraki bölümde, önceki bölümlerde oluşturulan kuramsal altyapı, günümüz Buca yerleşimi koşullarında önerilen proje üzerinden değerlendirilecektir. İncelenen geleneksel Buca konut mekânlarının mekân dizim ve görünür alan analizi sonuçlarına dair oluşturulan ortak mekânsal özellikler doğrultusunda, öneri proje ile karşılaştırmalı analiz çalışması yapılacak, projeye ait mekân organizasyonunun günümüz mekân kullanım biçimlerine olan etkisi açıklanmaya çalışılacaktır.

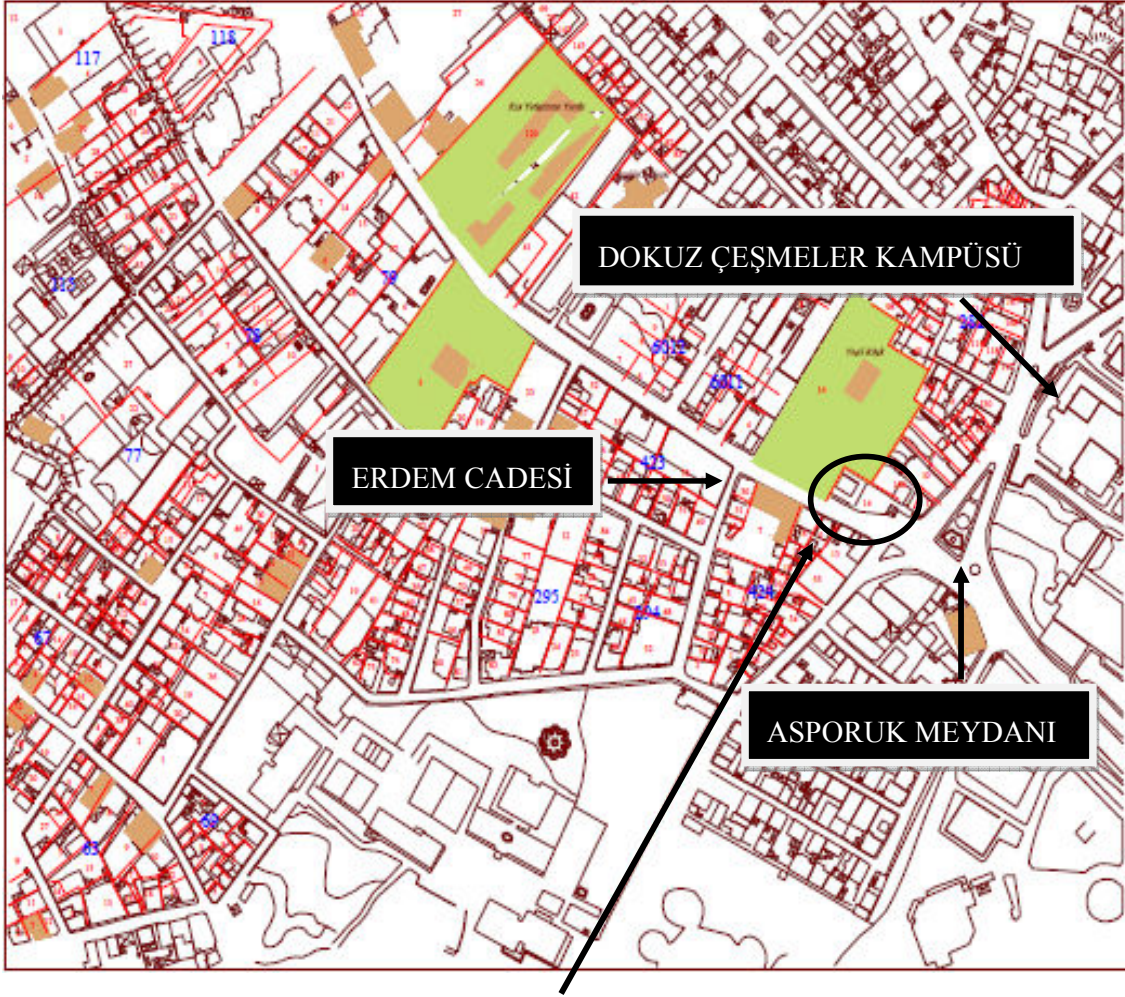
BÖLÜM 4

ÖNERİ PROJE ÇALIŞMASI

4.1 Proje Alanının Günümüz Mekânsal Özellikleri ile Alana İlişkin Yapılan Gözlemler

Tüm yerleşim alanlarının ve mekânların kullanıcıları için, içinde buldukları yerleşimdeki hareketin kaynağı olarak insanın belirleyici etkileri vardır. Hareket verileri insanların birbirleriyle ve mekânlarla olan etkileşiminden doğmaktadır. Bu bağlamda, proje alanında yer alan mekânlar ile günlük yaşantıda insanların mekânları nasıl kullandığı ve bu mekânlarda ne kadar zaman harcadığı yerinde gözlemlenmiştir.

Proje alanında sosyal yapının, daha çok öğrencilerden oluştuğu görülmüştür. Çalışmanın uygulama alanı; öğrencilerin yoğun olarak kullandığı Asporuk Meydanı ile ticari işlevlerin yoğun olduğu Erdem Caddesi kesişim aksıdır. Kesişim aksı Dokuz Çeşmeler Kampüsü ve çevresine yakın olmasına rağmen, öğrenci yaşantısı alana entegre olamamıştır. Bu durum proje alanının belirlenmesinde önemli bir etken olmuştur.

Şekil 4.1 Proje alanı.

Asporuk Meydanı, kampüsü besleyen, öğrenci sirkülasyonunun yoğun olduğu ve öğrencilerin tüm fiziki ihtiyaçlarını karşılayabildikleri bir alandır. Alanda yer alan yapılar zaman içerisinde plansız olarak fiziksel değişime maruz kalmış, özgün mimarisini kaybetmiş, sonradan yapılan müdahalelerle ticari fonksiyonlara dönüştürülmüş yapılardır.

Meydandan üst kotlara çıkarken; daha sakin bir yaşantının var olduğu görülmektedir. Bu alanda çoğunlukla konut veya yurt fonksiyonlu eski eser yapılar ile yeni yapılaşmalar bulunmaktadır.

Şekil 4.2 Asporuk Meydanı ve Dokuz Çeşmeler Kampüsü'ne genel bir bakış, 4.3 Kampüsün ve meydanın üst kotunda yer alan bir sokak.

Asporuk Meydan'ından Erdem Caddesi'ne doğru öğrencilerin kullanımına yönelik yapılar azalmaktadır. Bu aks üzerinde genellikle zemin katın işyeri olarak kullanıldığı, ticari fonksiyonlu bir yapı tipolojisi görmektedir. Konut fonksiyonlu yapılar da kısmen bulunmaktadır. Caddenin, öğrenciler tarafından sık kullanılmasına rağmen öğrencilere sosyal imkânlar sağlayamadığı ve projenin de amacını oluşturan; öğrencilerin konut ve sosyal mekân olarak kullanımına ilişkin nitelikli bir örneğe rastlanmadığı gözlemlenmiştir. Bu durum bölgeyi gelip geçilen bir yapıya dönüştürmektedir.

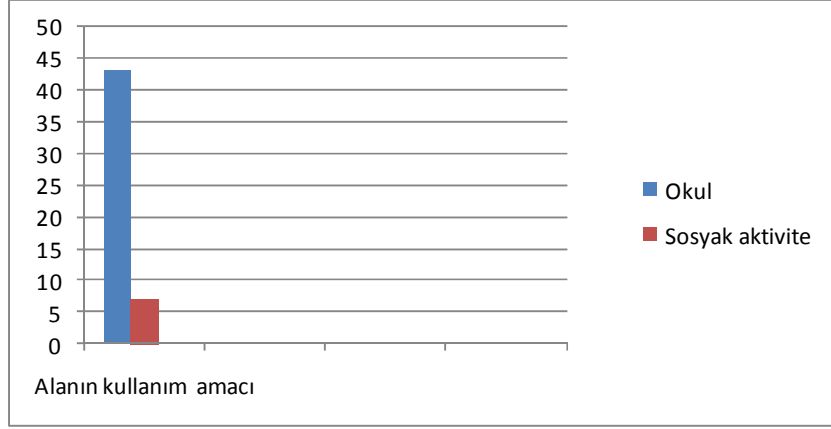
Şekil 4.4 Asporuk Meydanında işyeri olarak kullanılan yapılar, 4.5 Erdem Caddesi'ne genel bir bakış.

4.2 Proje Alanına İlişkin Yapılan Anket Çalışması

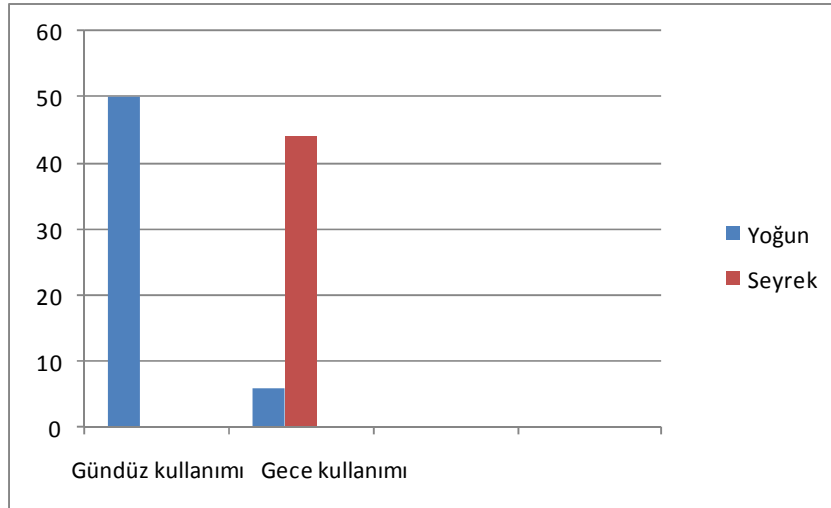
Bölgenin gelir grubunu öğrenciler oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, Asporuk Meydanı, Erdem Caddesi ve Dokuz Çeşmeler Kampüsü'nde farklı yaşlarda ve farklı cinsiyetten rastgele seçilmiş 50 adet öğrenci ile yapılan anket çalışması doğrultusunda, çalışma alanının kullanım amacı, gündüz ve gece kullanım sıklığı, alanda hangi fonksiyonun

sıklıkla kullanıldığı ve günlük yaşantı içerisinde ihtiyaç duyulan mekânlar ile ilgili veriler aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

Çizelge 4.1 Alanın kullanım amacına ilişkin anket sonuçları.

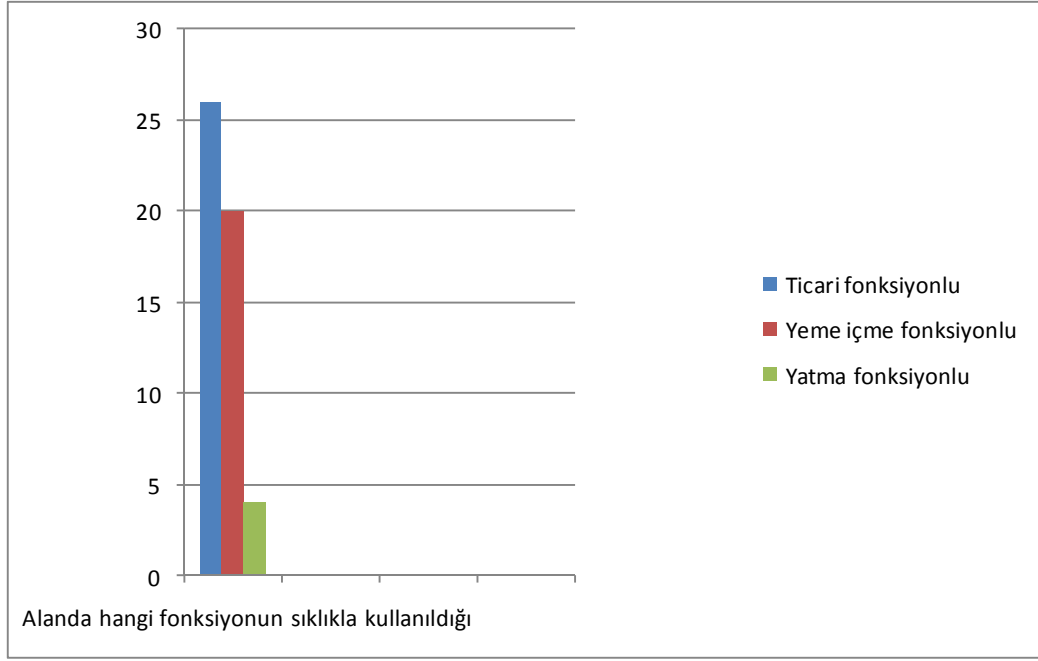

Çizelge 4.2 Alanın gündüz ve gece kullanımına ilişkin anket sonuçları.

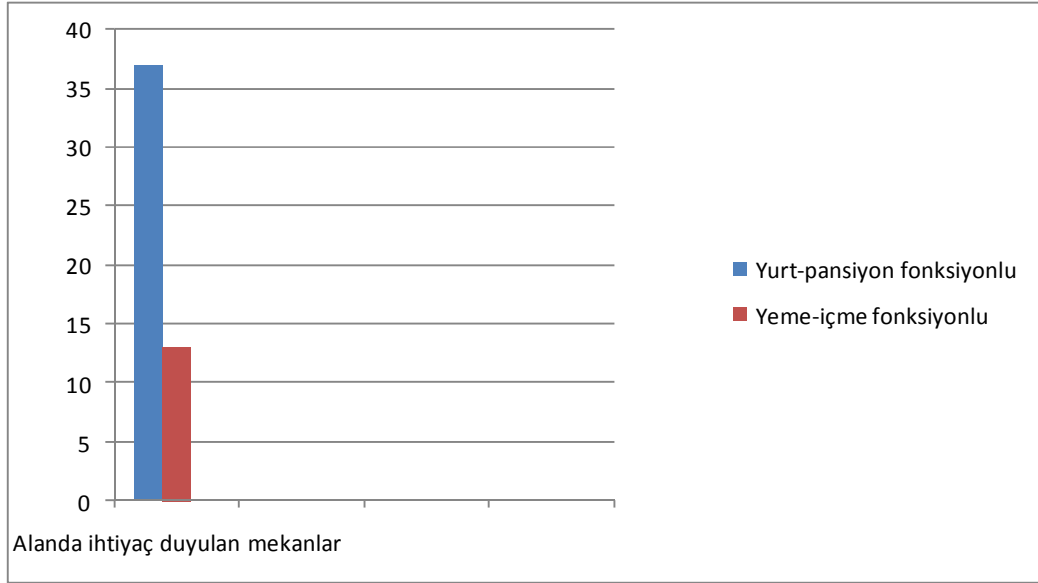

Alanın kullanım amacına ilişkin soruya; 43 kişi okul amaçlı, 7 kişi sosyal aktivite amaçlı kullanıldığını, alanın gündüz kullanımına ilişkin soruya; 50 kişi yoğun olarak kullanıldığını, alanın gece kullanımına ilişkin soruya; 6 kişi yoğun olarak kullanıldığını, 44 kişi ise seyrek kullanıldığını, alanda yer alan mekân fonksiyonlarına ilişkin soruya; 26 kişi ticari, 20 kişi yeme-içme, 4 kişi yatma amaçlı kullanıldığını, alanda ihtiyaç duyulan mekânlara ilişkin soruya 37 kişi yurt-pansiyon fonksiyonlu, 13 kişi ise yeme-içme fonksiyonlu mekânlara ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.

Çizelge 4.3 Alanda yer alan mekan fonksiyonlarına ilişkin anket sonuçları.

Çizelge 4.4 Alanda ihtiyaç duyulan mekanlara ilişkin anket sonuçları.

Proje alanında yapılan anket çalışması doğrultusunda;

- alanın kampüs bölgesine çok yakın olmasından dolayı çoğunlukla okul amaçlı kullanıldığı,
- belirli bir saatten sonra, özellikle okulun kapanma saatinden sonra alanın kullanılmadığı,

- alanda yer alan mekânlardan, yeme-içme ve ticari fonksiyonlu yapıların yoğun olduğu,

- alanı kullanan yoğun öğrenci nüfusunun, kampüse çok yakın yatma işlevli kullanabileceği bir mekâna ihtiyaç duyduğu tespit edilmiştir. Alanda yer alması muhtemel bir yurt veya öğrenci evi fonksiyonlu bir mekân ihtiyacı; yaş ve cinsiyet ayrımı olmaksızın ankete katılan tüm öğrencilerin % 74'ü tarafından ortaya konmuştur.

Gözlem ve anket sonuçlarından elde edilen verilerle; bu konudaki eksiklik Erdem Caddesi üzerinde tespit edilmiştir. Mekânın sadece fiziksel değil, sosyal verilerle de tanımlandığı üzerinden hareket ederek, Erdem Caddesi'nin sosyal ve fiziksel hareketlilik açısından kampüsün ve meydanın önemli bir aksı olması sağlanacaktır.

4.3 Öneri Proje Yapısı ve Tasarımında Etkili Olan Kriterler

Projenin karar verme aşamasında; kentsel yerleşim ölçeğinde parseller, yapılar, yapıların konumları, yol aksları, meydanlar ve yaya hareketleri dikkate alınması gereken önemli hususlardır. Bu bağlamda; proje alanında kullanıcılar ile yapılan anketin ve yerinde yapılan gözlem çalışmalarının katkısı olmuştur. Tasarım sürecinde ise Buca konut örneklerine ait yapılan analiz sonuçları ile elde edilen mekânsal özellikler yeni tasarıma girdi oluşturabilecek en önemli verileridir.

Bütün bu çalışmalar ve analizler sonucu belirlenen kriterler şu şekildedir:

-Ankete katılan elli adet kullanıcı ağırlıklı olarak, öğrencilere yönelik öğrenci evi fonksiyonlu yapıların önemini vurgulamaktadır.

-Kampüs çevresinde ve meydana var olan aktif öğrenci yaşantısı, Erdem Caddesi aksında pasifleşmektedir. Bu yüzden; yapıya giriş; Erdem Caddesi'nden sağlanmaktadır. Sokaktan giriş ve bahçeye çıkış yönlerinin konumlanmasında caddenin hareketliliği, cadde üzerinde yer alan yapıların konumları etkili olmuştur.

-Arka cephede yer alan bahçe ile yeşil alan sınırı oluşturulmuştur. Sokak girişi ve cadde ilişkisi açık, bahçe ve cadde ilişkisi ise kapalı tutulmuştur. Arka bahçe, tüm arka cepheyi çevrelemiştir. Yapıdaki mutfak ve ortak kullanım odası, bu bahçeye açılmaktadır.

- Üst katta galeri boşluğu oluşturularak, yapı bütününde katlar arası mekânsal ilişki kurulmaya çalışılmıştır.

-Zemin kat ve üst kat kullanımının yanı sıra ek olarak bodrum kat kullanımı da öneri yapıda var olacak yaşantıya dahil edilmiştir.

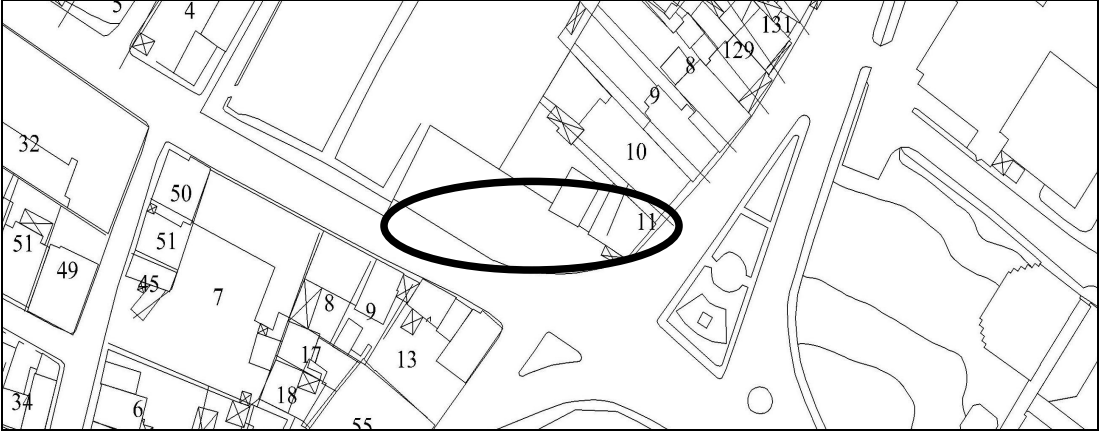
-Tasarımın mekân organizasyonunda, kullanılan mekânların bir kısmı, incelenen geleneksel Buca konutlarının genel mekânsal işlevleri doğrultusunda ele alınmış, bir kısmına da güncel ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak yeni işlevler kazandırılmıştır.

-Altı adet öğrencinin yaşayabileceği düzende kurgulanmış olan bu üç öğrenci evi yapısında, temel yaşama odaları, mutfak, banyo+WC mekânları dışında ortak kullanım odası, çalışma odası, iki adet depo ve çamaşırhane mekânları da yer almaktadır. - Yapının girişi merdivenle yükseltilerek, niş içine yerleştirilmiştir. Yapıda, ana girişin yüksek olmasından dolayı bodrum katında depolama, muhafaza ve çamaşırhane gibi fonksiyonlar kullanılabilir. Yapı içerisinde yer alan depo 1, tesisat ile ilgili bölümü oluşturan bir mekân, depo 2 ise depolama ile ilgili bölümü oluşturan bir mekân olarak düşünülmektedir.

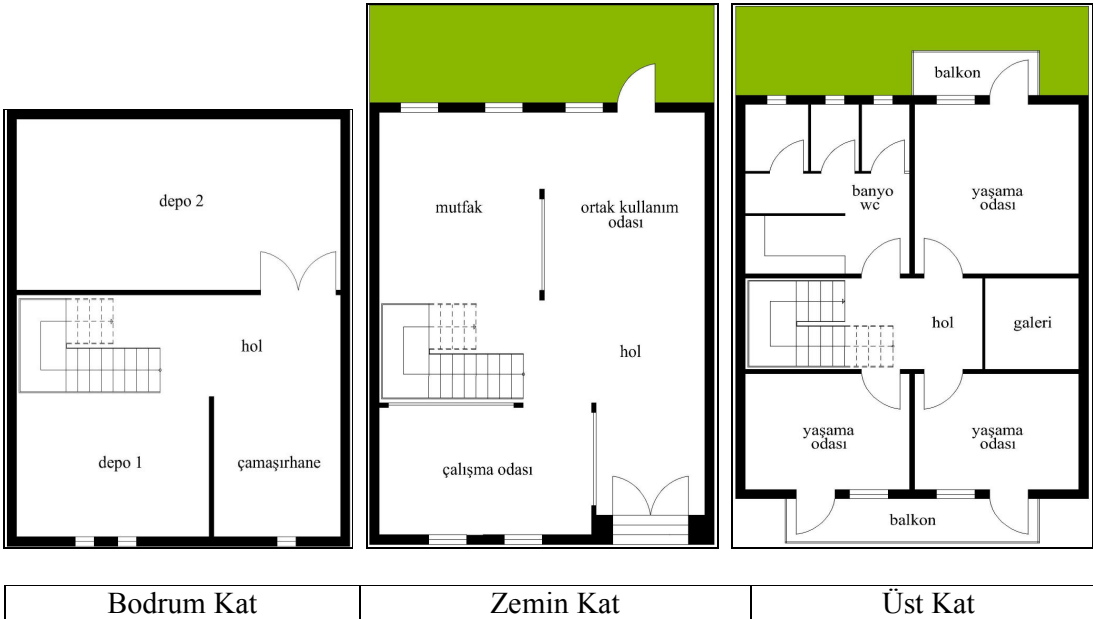
-Ayrıca iki katlı Buca konutlarının en önemli özelliklerinden biri olan cumba fonksiyonu da, tasarımda balkon olarak ön cephede kullanılmaktadır.

Çizelge 4.5 Öneri proje yapısının alanı ve kat planları

Öneri Proje Alanı

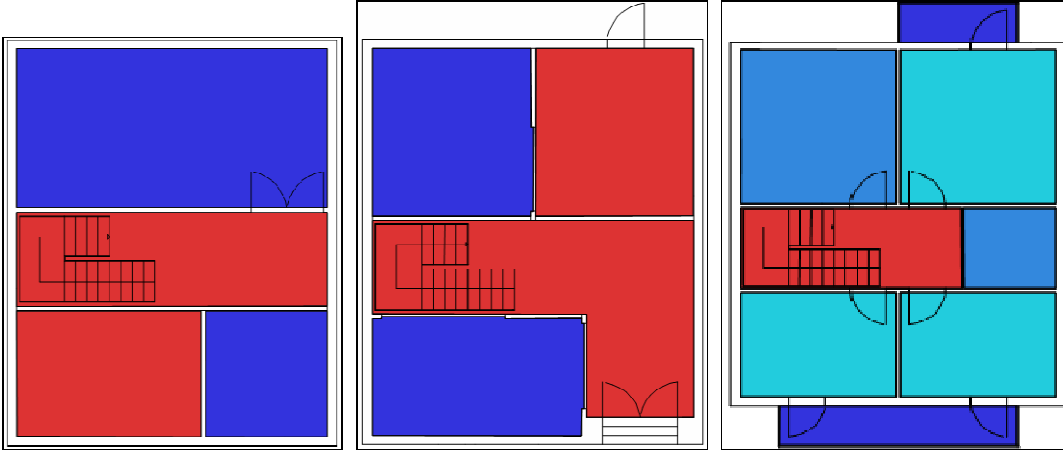

Öneri Proje Kat Planları

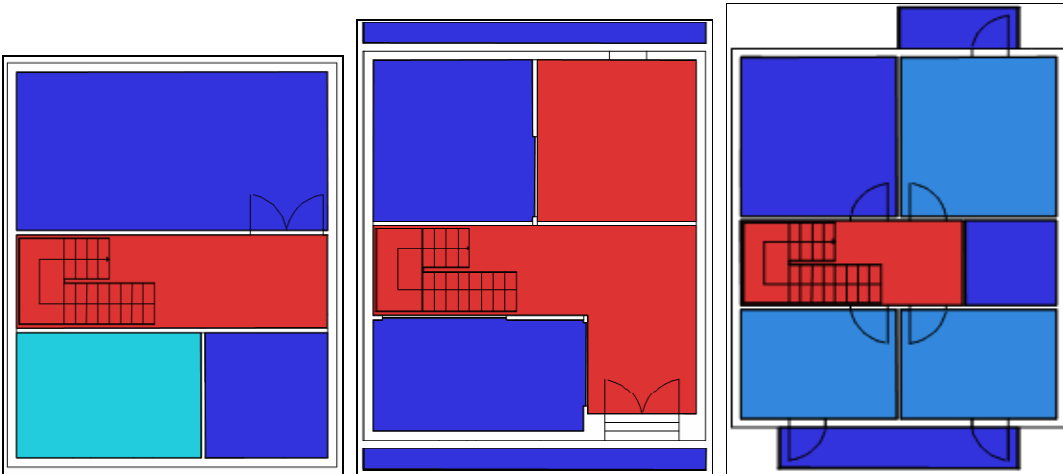

Çizelge 4.6 Öneri proje yapısının dış bükey mekân ve görünür alan analizleri

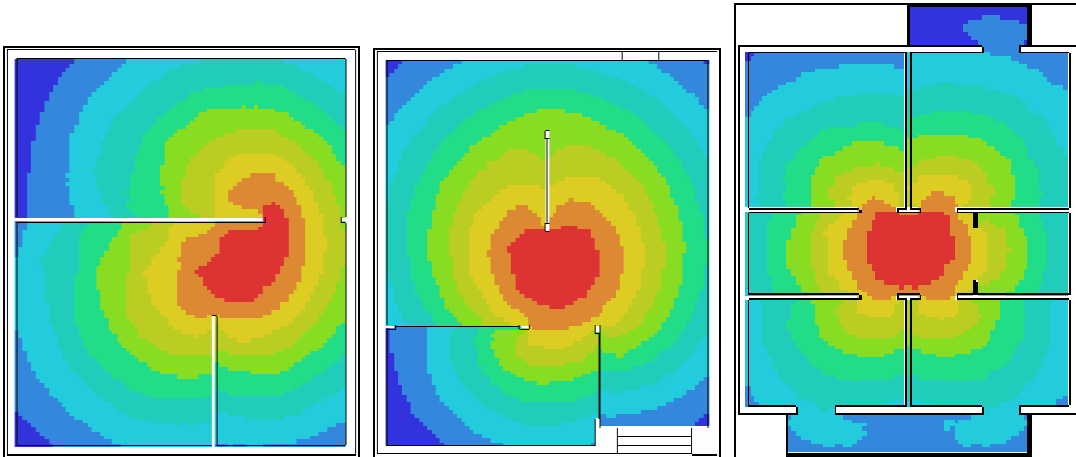
Dış mekân hariç tutularak yapılan dış bükey mekân analizleri

Dış mekân dahil edilerek yapılan dış bükey mekân analizleri

Görünür Alan Analizleri

Öneri proje yapısı, cadde cephesi boyunca üç parça olarak, oniki adet öğrencinin yaşabileceği bir düzende kurgulanmıştır. Yapı içerisinde, temel yaşama mekânlarının dışında, ortak kullanım odası, çalışma odası, çamaşırhane ve depo gibi özelleşmiş mekânlar da bulunmaktadır. Yapı, caddeden arka bahçeye doğru konumlandırılmış olup yapıya, sokak kotundan üç adet merdiven ile niş içine yerleştirilmiş bir girişten girilmektedir.

Öneri yapı içinde katların dağılımı bodrum kat, zemin kat ve üst kat şeklindedir. İncelenen geleneksel Buca konutlarının ortak mekânsal özellikleri ve günümüz ihtiyaçları doğrultusunda eklenen yeni mekânsal özellikler, bir bütün halinde öneri projenin mekân organizasyonunda yer almaktadır (Çizelge 4.5).

Öneri proje yapısında, incelenen geleneksel konut örneklerinin mekânsal organizasyonuna benzer olarak;

- bütün katlarda holden mekânlara geçişler ve mekânlar arası alternatif geçişler,
- zemin katta hol ve mutfak, üst katta hol, yaşama odaları ve banyo+WC mekânı,
- zemin katta ayrıca bahçeye çıkış noktası da yer almaktadır.

İncelenen geleneksel konut örneklerinin mekânsal organizasyonundan farklı olarak;

- zemin katta misafir odası kullanımının yerine çalışma odası, arka cephede yaşama odası kullanımının yerine oturma ve yemek yeme işlevli ortak kullanım odası,
- bodrum katta depo ve çamaşırhane işlevli mekânlar,
- üst kat holünde galeri boşluğu mekânı,
- üst kat ön ve arka cephe yaşama odalarında cumba yerine balkon yer almaktadır.
- zemin katta ve bodrum katta, kapı girişlerinin ve iç bölücü duvarların kısmen kaldırılmasıyla hol ve mekânlar arasında bütüncül bir yaşama alanı oluşturulmuştur.
- üst kat mekânları, işlevsel özelliklerinden dolayı sınırlandırılarak, ayrı bir mekân olarak tasarlanmışlardır.

Dış bükey mekân dizimi analizleri incelendiğinde; zemin katta dış mekan dahil edilmeden gerçekleştirilen dış bükey analizleri sonucu elde edilen ortalama bütünleşme (integration HH) değeri 0,66, en bütünleşik mekan 1 bütünleşme değeri ile kırmızı renkte görülen hol ve ortak kullanım odası, en ayrışık mekan ise 0,33 bütünleşme değeri

ile koyu mavi renkte görülen girişin yanında bulunan çalışma odası ve merdivenin yanında bulunan mutfağa aittir (Çizelge 4.6).

Zemin katın ortalama derinlik değeri 1,66, kontrol edilebilirlik değeri 0,25 ve gerçek rölatif asimetri değeri (RRA) ise 2'dir.

Zemin katta dış mekan dahil edilerek gerçekleştirilen dış bükey mekan analizleri sonucu elde edilen ortalama bütünleşme değeri 0,96, en bütünleşik mekan 1,74 bütünleşme değeri ile hol ve ortak kullanım odası, en ayrışik mekan ise 0,58 bütünleşme değeri ile mutfak, çalışma odası ve arka bahçe dış mekanına aittir.

Bodrum katta dış mekan dahil edilmeden gerçekleştirilen dışbükey mekan analizleri sonucu elde edilen ortalama bütünleşme (integration HH) değeri 0,66, en bütünleşik mekan bütünleşme değeri ile hol ve depo 2 mekanına, en ayrışik mekan 0,33 bütünleşme değeri ile depo 2 ve çamaşırhaneye aittir (Çizelge 4.6).

Bodrum katın ortalama derinlik değeri 1,66, kontrol edilebilirlik değeri 0,25, gerçek rölatif asimetri değeri (RRA) ise 2'dir.

Bodrum katta dış mekan dahil edilerek gerçekleştirilen dış bükey mekan analizleri sonucu elde edilen ortalama bütünleşme değeri 1,2'ye çıkmıştır. En bütünleşik mekân 3,49 bütünleşme değeri ile holdür. En ayrışik mekânlar ise 0,49 bütünleşme değeri ile çamaşırhane ve depo 2'dir.

Üst katta dış mekan dahil edilmeden gerçekleştirilen dışbükey mekan analizleri sonucu elde edilen ortalama bütünleşme (integration HH) değeri 1,23, en bütünleşik mekan 3,44 bütünleşme değeri ile holdür. En ayrışik mekânlar ise 0,57 bütünleşme değeri ile arka cephede yer alan balkon ve 0,68 bütünleşme değeri ile ön cephede yer alan balkondur. Ayrıca galeri boşluğu ve banyo-WC mekanı da 0,86 eş bütünleşme değeri ile ayrışma eğilimi gösteren mekanlardandır (Tablo 4.6).

Üst katın ortalama derinlik değeri 2, kontrol edilebilirlik değeri 0,23, gerçek rölatif asimetri değeri (RRA) ise 1,05'tir.

Üst katta dış mekan dahil edilerek gerçekleştirilen dış bükey mekan analizleri sonucu elde edilen ortalama bütünleşme değeri 1,54'e çıkmıştır. En bütünleşik mekân 5,5 bütünleşme değeri ile holdür. En ayrışik mekânlar ise 0,68 bütünleşme değeri ile arka cephede yer alan balkon ve 0,78 bütünleşme değeri ile ön cephede yer alan balkondur.

Görünür alan analizleri incelendiğinde; zemin katın görünür alan ortalama bütünleşme değeri 2,72'dir. Görünürlük açısından en bütünleşik nokta 3,96 değeri ile holün kırmızı renkte görülen kısmında, en ayrışık nokta 1,59 değeri ile koyu mavi renkte, çalışma odasının sol cepheye bakan köşesinde yer almaktadır

Zemin katın ortalama görsel derinlik değeri 4,9 ve görsel kontrol edilebilirlik değeri ise 0,3'tür.

Bodrum katın görünür alan ortalama bütünleşme değeri 2,29 ve görünürlük açısından en bütünleşik nokta 3,35 bütünleşme değeri ile holün kırmızı renkte görülen bölümde, en ayrışık nokta ise 1,37 bütünleşme değeri ile depo 2 mekanının sol cepheye bakan köşesinde yer almaktadır (Çizelge 4.6).

Bodrum katın görsel ortalama derinlik değeri 5,66 ve görsel kontrol edilebilirlik değeri 0,31'dir.

Üst katın görünür alan ortalama bütünleşme değeri 2,21 ve görünürlük açısından en bütünleşik nokta 3,46 bütünleşme değeri ile holün kırmızı renkte görülen bölümde, en ayrışık nokta ise 1,25 bütünleşme değeri ile arka cepheye bakan balkonda yer almaktadır (Çizelge 4.6)

Üst katın görsel ortalama derinlik değeri 5,77 ve görsel kontrol edilebilirlik değeri 0,33'tür.

4.4 Öneri Projenin Dış Bükey Mekân ve Görünür Analiz Sonuçlarına İlişkin

Değerlendirme

Çizelge 4.7 Öneri proje yapısının dış bükey mekan ve görünür analiz sonuçları.

Dış Mekân Hariç Bütünleşme (İntegration HH)			Ortalama Derinlik	Kontrol Edilebilirlik	Rölatif Asimetri Değ. (RRA)
min.	ort.	max.			
0,57	0,85	3,44	2	0,23	1,05
Dış Mekân Dahil					Rölatif

Bütünleşme (İntegration HH)			Ortalama Derinlik	Kontrol Edilebilirlik	Asimetri Değ. (RRA)
min.	ort.	max.			
0,68	1,54	5,5	2	0,32	0,87
Görsel Bütünleşme (İntegration HH)			Görsel Ortalama Derinlik	Görsel Kontrol Edilebilirlik	
min.	ort.	max.			
1,25	2,4	3,46	5,44	0,31	

Çizelge 4.7’de, ‘öğrenci evi’ işlevli öneri projenin dış mekân hariç ve dahil olarak yapılan dış bükey mekan ve görünür alan analizi sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4.7’de yer alan dış bükey mekan ve görünür alan analizi ortalama bütünleşme değerlerine bakıldığında, öneri yapıda mekanlar arası geçirgenliğin düşük olduğu, görünebilirliğin ise yüksek olduğu gözlemlenmektedir.

Dış mekân dahil edilmeden gerçekleştirilen analizlerde, çizelge 4.7’de yer alan bütünleşme haritalarına bakıldığında, birden fazla mekanın aynı derecede bütünleşme ve ayrışma eğilimi gösterdiği görülmektedir.

Yapı bütününde, en yüksek bütünleşme değerine 3,44 değeri ile üst kat holü sahiptir. En bütünleşik ikinci mekân 1,14 bütünleşme değeri ile üst kat yaşama odaları ve 1 bütünleşme değeri ile zemin kat ve bodrum kat holü, ortak kullanım odası ve depo 1 mekânıdır. En ayrışık mekânlar ise 0,33 bütünleşme değeri ile mutfak, çalışma odası, depo 2 ve çamaşırhanedir. Ayrıca arka cephede yer alan balkonun 0,57 bütünleşme değeri ve ön balkonun 0,68 bütünleşme değeri ile ayrışma eğilimi gösteren mekânlardan olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.7’ye bakıldığında, dış mekan dahil edilmeden gerçekleştirilen analizlerde elde edilen bütünleşme değerlerinin, dış mekan dahil edildiğinde artmış olduğu görülmektedir.

Dış mekan dahil edildiğinde, üst kat holü, 5,5 bütünleşme değeri ile en bütünleşik mekan olma özelliğini korumaktadır. Üst kat holünü, 3,49 bütünleşme değeri ile bodrum kat holü takip etmektedir. En düşük bütünleşme değeri ise, 0,49 bütünleşme

değeri ile çamaşırhane ve depo 2 mekanı, 0,58 bütünleşme değeri ile mutfak, çalışma odası ve zemin kattan geçilen bahçe, 0,57 bütünleşme değeri ile arka cephede yer alan balkona aittir (Çizelge 4.7).

İki analiz arasındaki en büyük artış katlarda sırayla, bodrum kat, üst kat ve zemin katta gerçekleşmiştir. Mekânlarda ise sırayla, bodrum kat ve üst kat holüne, en düşük artış arka cephede yer alan balkona aittir. Bu durum da dış mekânın, bodrum kat yaşantısını daha fazla, zemin kat yaşantısını ise daha az etkilediğini söylemek mümkündür.

Kontrol edilebilirlik ölçülerini incelediğimizde, yapının ortalama kontrol değerinin 0,24 olduğu görülmektedir. Dış mekanın dahil edilmesiyle, yapının kontrol edilebilirliği artarak 0,32 değerine çıkmıştır.

Yapılan analizler sonucunda, holün mekânları bir araya getiren en bütünleşik mekân, depo, mutfak, çalışma odası ve balkonların en ayrışik mekân oldukları görülmektedir. Ayrıca bahçe kullanımı da ayrışma eğilimi göstermektedir. Ayrışik ve dışa dönük bir yapı sergileyen öneri projenin, dış mekanın dahil edilmesiyle bütünleşme değeri artmakta ve içe dönük bir yapıya dönüşmektedir. Bu durumda dış mekânın, proje içerisinde var olacak bir yaşantıyı etkilediğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.7’de görünür alan analizi sonuçlarını incelediğimizde, bütünleşme değerlerinin dış bükey mekan analizine oranla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Görünürlük açısından en bütünleşik noktalar 2,72 bütünleşme değeri ile zemin kat holünde, en ayrışik noktalar ise 1,25 bütünleşme değeri ile arka cephede yer alan balkonda bulunmaktadır.

Tablo 4.7’de görünür alan analizi haritasında bakıldığında, dış bükey mekân analizinde en fazla bütünleşme eğilimi gösteren mekân üst kat holü iken görünürlük analizinde zemin kat holü olduğu görülmektedir. Bu durumun, zemin katta holden mekânlara doğrudan geçişlerin sağlanması ve hol ile mekânların bütünleşmiş olmasından kaynaklandığını söylemek mümkündür. Bodrum katta da hol, çamaşırhane ve depo mekânları arasındaki doğrudan geçişler kat üzerinde görsel açıdan bütünleşmenin artmasına sebep olmaktadır.

Üst katta, diğer katlara oranla, hol ile mekânlar arası bütünleşik noktaların mekânların kapı girişlerinde sınırlı kaldığı, iç kısımlarına doğru fazla yayılamadığı görülmektedir. Üst katta yer alan galeri boşluğu alanı ise mekânsal analize oranla daha bütünleşik bir

yapı sergilemekte ve kat bütününde görsel bütünleşmeyi arttırmaktadır. Bu durum alanın, katlar arası görsel ilişkinin kurulmasında yoğun olarak kullanıldığını göstermektedir.

Ayrıca her iki cephede yer alan balkon geçişleri de üst kat yaşam odalarındaki görsel bütünleşmeyi etkilemektedir. Tablo 4.7'yi incelediğimizde, ön balkonu, arka balkona oranla daha fazla bütünleşme eğilimi gösterdiği görülmektedir. Bu durumda, ön balkona her iki yaşam odasından da geçişin sağlanması balkon ve odalar arasındaki görünürlük ilişkisini arttırdığı söylenebilir.

Yapının, görünürlük açısından kontrol edilebilirlik değeri ise 5,64 değeri ile dış bükey mekân analizine oranla daha yüksektir.

Yapılan görünürlük analizleri sonucunda, en yüksek bütünleşme değerine sahip olan mekân holdür. Ayrıca ortak kullanım odası, mutfak, depo 2 ve çamaşırhane de yaşantı içerisinde görsel açıdan bütünleşme eğilimi göstermektedir. Görsel açıdan en ayrışik mekânlar ise arka balkon, depo 1, çalışma odası, banyo+WC'dir.

4.5. Buca Konutları'nın ve Öneri Proje Yapısı'nın Dış Bükey Mekân ve Görünür Alan Analizleri Üzerinden Karşılaştırılması

Çizelge 4.8 İncelenen geleneksel Buca Konutları ve öneri proje yapısının dış bükey mekan ve görünür alan analizi üzerinden karşılaştırılması.

Konutlar	Mekânsal Bütünleşme	Görsel Bütünleşme
1	1,37	0,21
2	1,37	0,23
3	1,21	0,2
6	1,06	0,18
5	0,98	0,19
4	0,93	0,18
7	0,87	0,18

8	0,73	0,15
Ortalama	1,06	0,19
Öneri Proje		
Ortalama	0,85	2,4

Çizelge 4.8’de yer alan dış bükey mekân ve görsel ortalama bütünleşme değerlerine bakıldığında, öneri yapıda mekânlar arası geçirgenliğin düşük olduğu, görünebilirliğin ise yüksek olduğu gözlemlenmektedir.

Öneri proje yapısı, 0,85 ortalama bütünleşme değeri ile incelenen geleneksel konut örnekleri arasında en düşük bütünleşme değerlerinden birine sahiptir. İki katlı Konut 4, 5 ve 6 örneklerinden farklı olarak bodrum kat kullanımına da sahip olması ve her iki cepheden de balkona geçişlerin sağlanması yapı bütününde ortalama bütünleşme değerinin düşmesine sebep olmaktadır.

Görsel bütünleşmede ise 2,4 ortalama bütünleşme değeri ile en yüksek değere sahiptir. Görünür alan analizinde dış bükey mekân analizinden farklı olarak yapı içinde kapı, pencere açıklıkları ve ölçüleri, mekânlar arası geçişler dikkate alınması gereken hususlar olduğu daha önceki bölümlerde belirtilmişti. Bu durumda, bodrum kat ve zemin katta hol ve mekânlar arasındaki doğrudan geçişlerin ve üst katta galeri boşluğunun oluşturulmasının, mekânlar arası ve katlar arası görünebilirliği arttırdığını söylemek mümkündür.

Çizelge 4.9 İncelenen geleneksel Buca Konutları ve öneri proje mekânlarının, dış bükey mekan analiz sonucu elde edilen bütünleşme değerlerinin karşılaştırılması

Konut No	Hol	Yaşama odası	Banyo +WC	(Yaşama) Misafir odası	Cumba	Mutfak
1	3,49	1,16	0,69	0,87	-	0,87
2	3,49	1,16	1,16	0,69	-	0,87
3	1,69	1,69	-	1,27	-	0,63
4	3,49(üst)	1,16(üst)	-	0,33	0,49	0,33
5	3,49(üst)	1,16(üst)	-	0,33	0,69	0,33

6	3,49(üst)	1,74(üst)	0,38	0,49	0,58	0,49
7	2,11	0,87(bodrum)	0,43	0,52	-	0,42
8	2,11(bodrum)	1,05(bodrum)	0,52	0,32	-	0,76
Ortalama	2,92	1,24	0,63	0,6	0,58	0,58
	Hol	Yaşama Odası (Yatma İşlevli)	Banyo + WC	(Yaşama) Çalışma Odası	Cumba (Arka Balkon)	Mutfak
Öneri Proje	3,44(üst)	1,14	0,86	0,33	0,57	0,33
		Yaşama Odası (Ortak Kullanım Odası)		Çamaşırhane Depo 1	(Ön Balkon)	Depo 2
		1		0,33	0,68	1

Çizelge 4.9 incelendiğinde, mekânlara ilişkin dış bükey mekân analizine dayanan ortalama bütünleşme değerlerine bakıldığında, öneri yapıda yer alan mekân işlev çeşitlerinin, geleneksel konut örneklerine oranla daha fazla olduğu gözlemlenmektedir.

Öneri yapıyı kullanan kullanıcıların özelleşmiş mekânlara ihtiyaç duyması sonucu ortaya çıkan bu durumun, iki yapının kullanıcıları arasındaki kültürel ve sosyal farklılıklardan kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Her iki yapı türünün; mekân dizimi planları incelendiğinde, zemin ve üst katta yer alan bütünleşik mekânların büyük bir kısmının iki katlı geleneksel konut örneklerinde yer alan bütünleşik mekânlar ile aynı konumda ve yakın değerlerde oldukları saptanmıştır.

Ayrıca bodrum katın mekânsal açıdan, geleneksel konut örneklerinden farklı çalışması da yapı bütününde bütünleşme değerlerini etkilemektedir. Bodrum kat bütününde; bütünleşik ve ayrışik mekânların zemin kat ile aynı bütünleşme değerine sahip olduğu görülmektedir.

Yapılan analizler sonucunda; mekânlar bütünleşme değerleri açısından, hol > yaşama odası > ortak kullanım odası + depo 2 > banyo+WC > ön cepheye bakan balkon > arka cepheye bakan balkon > çalışma odası+çamaşırhane + depo 1 olarak belirlenmiştir.

Öneri proje yapısı ile incelenen geleneksel konut örnekleri mekânlar üzerinden karşılaştırıldığında;

Hol:

Öneri yapı bütününde bütün katlar hol merkezli bir plan düzenine sahiptir. Üst kat holü en bütünleşiktir. Üst kat holünün iki katlı konut örneklerine oranla daha düşük bir bütünleşme değerine sahip olması hol üzerinden mekân ve balkon ile sağlanan geçiş ilişkilerinden kaynaklanmaktadır.

Mutfak:

Mutfak mekânı, zemin katta, merdivene yakın, arka cepheye bakan bir konumdadır. Aldığı bütünleşme değeri açısından en ayrışık yapıya sahip olan mekânlardandır. Bu durumda mutfağın, öneri yapı içerisindeki yaşantıda odalar kadar yoğun kullanılan bir mekân olmadığını söylemek mümkündür.

Ortak Kullanım Odası:

Ortak kullanım odası giriş aksında, arka cepheye bakan bir konumda yer almaktadır. Hol üzerinden doğrudan bağlanılabildiği gibi, mutfak ile arasında alternatif bir geçişte bulunmaktadır.

Holden doğrudan görünebilen ve geçilebilen bir mekân olması hem görünürlük hem de mekânsal açıdan öneri yapı yaşantısında giriş vurgusunu arttırmıştır.

Çalışma Odası, (Yaşama Odası):

Çalışma odası, ana girişe yakın bir konumda yer almaktadır. Sahip olduğu düşük bütünleşme değeri, bu mekânların yaşantıda yoğun olarak kullanılmadığını göstermektedir.

Zemin kat bütününde yer alan hol, ortak kullanım odası, mutfak ve çalışma odasının, mekânsal bütünleşmesi geleneksel konut örneklerine yakın değerde iken, görsel bütünleşmenin farklı değerlerde olduğu görülmektedir. Bu durum, bir yapıda mekânlar arası sınırların kaldırılmasının veya mekânsal işlevlerin farklılığının mekânsal bütünleşmeyi değil görsel bütünleşmeyi etkilediğini göstermektedir. Mekânsal

bütünleşmede, mekânların plan üzerindeki konumları ve geçiş bağlantıları önemli bir yer tutmaktadır.

Yaşama odası:

Bütünleşik yaşama odaları üst katta yer almakta ancak iki katlı geleneksel konut örneklerinden daha düşük değere sahip olduğu görülmektedir. Her yaşama odasının balkona geçişinin sağlanması, odalarda yaşantının paylaşılmasına dolayısıyla bütünleşme eğiliminin azalmasına sebep olmuştur.

Banyo+WC:

Banyo+WC olarak kullanılan mekân, üst kat holünde merkezi bir konumda yer almaktadır. Diğer konut örneklerine oranla daha yüksek bütünleşme değerine sahiptir. Üst katta yaşama odaları ile arasındaki geçiş ilişkileri bütünleşme değerinin artmasını sağlamıştır.

Balkon:

Geleneksel konut örneklerinde üst katta cumba öneri yapıda ise balkon olarak kullanılan mekân cumba gibi en düşük bütünleşme eğilimi gösteren mekânlardan biridir. Balkonun, üst katta ön ve arka cephede konumlandırılması ile üç yaşama odasından geçişin sağlanması, yapı içerisindeki yaşantıda kullanım yoğunluğunu değiştirmemiş, yaşama odalarındaki bütünleşmeyi diğer konut örneklerine oranla azaltmıştır.

Ancak balkon kullanımını değerlendirdiğimizde, ön cepheye bakan balkonun arka cepheye bakan balkondan daha fazla bütünleşme eğiliminde olduğu saptanmıştır. Bu durum, ön cephede yer alan balkona sağlanan mekânsal geçişlerin bütünleşmeyi etkilediğini göstermektedir.

Depo 1:

Bodrum katlı konut örneklerinde görülen kiler işlevi ve günümüze ilişkin öğrencilere ait diğer eşyaların depolanması işlevi öneri yapıda depo 1 mekânı tarafından karşılanmaktadır. Depo mekânı, bütünleşme eğilimi gösteren mekânlar arasındadır. Bodrum kat planı üzerindeki konumu, hol kadar sık kullanılan bir mekân olmasını sağlamıştır.

Çamaşırhane + Depo 2:

İşlevsel açıdan geleneksel konut örneklerinden farklı olan çamaşırhane ve depo 2 olarak kullanılan mekanların ise sahip oldukları bütünleşme değerlerinden dolayı, zemin kat odaları kadar yaşantıya dahil edilmiş mekanlar olduğu görülmektedir.

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bir yerleşimde yer alan konut tiplerinin gelişimine bakıldığında, yerleşimde yaşayan toplumun geçirdiği sosyal ve kültürel değişimlerden etkilendiği görülür. Konutun mekânsal organizasyonu, mekân boyutları ve işlevleri kısaca mekânı oluşturan bütün parçalar o konutta yaşayanların yaşam şeklinin yansımalarıdır.

Bu bağlamda geleneksel yerleşimlerde mekânsal organizasyon çözümlerken, mekânın kullanıcıyla olan ilişkisinin tanımlandığı mekân dizim analizi, Buca kent yerleşiminde yapılan alan çalışmasının yöntemi olarak belirlenmiştir. Konutlar geçirgenlik ilişkilerine dayalı mekânsal analiz ve görünürlük ilişkilerine dayalı görsel analizler üzerinden incelenmiştir.

Buca geleneksel konutlarında yapılan analiz çalışmaları sonucunda, konutların mekânsal ve görünür alan yapılarının benzer özellikleri ve farklılıkları ortaya konulmuştur. Elde edilen mekânsal veriler, kullanıcıların mekânı yaşama biçimleriyle ilişkilendirilerek yorumlanmaya çalışılmıştır.

Ele alınan konutların yarısı, mekânların bir araya geliş biçimi açısından içe dönük bir yapıda ve bütünleşme eğilimi göstermekte, diğer yarısı da dışa dönük bir yapıda ve ayrışma eğilimi göstermektedir.

Mekânsal ve görsel analizlerde; Buca geleneksel konut yaşantısında hol, hem konuta girişin sağlandığı hem de katlarla veya bahçe ile bağlantılı, sıklıkla kullanılan bir mekân olarak önemli bir yere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yaşama odaları da konutun en çok kullanılan diğer mekânlarıdır. Konut yaşantısında mekânlar haricinde, bahçe ve cumba kullanımı da yaygındır. Zemin katta yer alan mutfak, yaşama odası, hol

veya bodrum kat mekânları genelde bahçe ile ilişkili, üst katlarda yer alan yaşama odaları ise cumba ile ilişkilidir.

Bu doğrultuda, konut kullanıcılarının yaşantıda, ön cepheden çok arka cephede bahçe kullanımına yöneldiği görülmektedir. Ayrıca, bahçeden bodrum kat ile zemin kattan bağımsız olarak, direkt bağlantının sağlanması da bahçe kullanımının varlığını göstermektedir. Sokak yaşantısı ile olan ilişki daha çok cumbalar ile sağlanmıştır. Sokağa yakın konumda olan yaşama odaları ayrışik bir yapı sergilediğinden konut yaşantısı içerisinde kullanıcılar tarafından yoğun olarak kullanılmadığını söylemek mümkündür.

Çalışmanın son bölümünde hedeflenen; günümüzün problemlerini içinde barındıran, değişim, dönüşüm sürecini yaşayan Buca kent yerleşiminde, günümüzün kullanıcı ihtiyaçları doğrultusunda yeni bir yapının önerilmesidir.

Geleneksel Buca konutlarında, konutta yaşayanlar ve misafirler olarak belirlenen kullanıcı profili, öneri yapıda öğrenciler olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda öneri yapıda, farklı işlevlerde mekânlar ortaya konmuştur.

Sosyal ve kültürel farklılıkların mekânsal yapılanmayı etkileyen önemli faktörler olduğunu vurgulayan mekân dizimi analizi, öneri yapıda oluşturulan yaşantıya ilişkin mekânsal özelliklerin elde edilmesini sağlamıştır. Böylece farklı dönemlerde, mekân kullanım biçimlerinin ortaya koyduğu benzerlikler ve farklılıklar belirlenmiştir.

Mekânlara ilişkin algılama ve anlamlandırma şekilleri bakımından, geleneksel konutların mevcut mekân nitelikleri vurgulanmış, giriş holü, yaşam mekânları, yardımcı mekânlar hedeflenen tasarımda dikkate alınmıştır.

Öneri yapı bütününde, geleneksel Buca konutlarının sahip olduğu mekânsal özelliklerin izleri net bir şekilde görülmektedir. Buca geleneksel konut yaşantısında baskın olan bahçe kullanımına önem verilerek, mutfak ve ortak kullanım odası mekânları bahçeye yönlendirilmiştir. Zemin kat ve üst kat, bodrum kat kullanımı ile birlikte düşünülmüştür. Sokağa yakın konumda seyrek kullanılan çalışma odası mekânı yer almıştır. Zemin kat ve bodrum katta sağlanan doğrudan geçişler ile üst katta galeri boşluğu oluşturularak geleneksel konut yaşantısından farklı bir yaşantı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca cumba yerine balkon kullanılarak geleneksel konutlara oranla sokak ile kurulan ilişki düzeyi arttırılmıştır.

Bu çerçevede, öneri yapının mekânsal organizasyonundan bakıldığında, hem geleneksel yaşam şekli hem de öneri yapıya ait kullanıcıların yeni yaşam şekli hakkında bilgiler verebilmektedir.

Bu çalışma ile Geleneksel Buca Konutları'nın ve Buca yerleşiminde günün şartlarına ve ihtiyaçlarına uygun olarak önerilen yapının mekânsal ve görsel yapıları incelenmektedir. Elde edilen somut veriler doğrultusunda, toplumun sosyal ve kültürel yapısının mekânsal organizasyonun oluşumunda ve kullanımında önemli bir rolü olduğu görülmektedir.

KAYNAKLAR

- [1] Hasol, D., (1998). Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Gelistirilmiş 7.Baskı, YEM Yayın, İstanbul.
- [2] Kuban, D., (1998). Mimarlık Kavramları, Tarihsel Perspektif İçinde Mimarlığın Kuramsal Sözlüğüne Giriş, 5. Baskı, YEM Yayın, İstanbul.
- [3] Ataç, İ., (1990). Mekân Kavramının Tipolojik Olarak İrdelenmesi, Tasarım Dergisi, 5, 84-87.
- [4] Kubat, A. S., Eyüboğlu, E., Ertekin, Ö., Özer, Ö., (2003). Space Syntax Modelinin Kentsel Dönüşüm Projelerinde Kullanılması için Galata kulesi çevresi ve Hendek caddesinin yeniden geliştirilmesi, yeni bir işlev yüklenerek şehirselleşmeye kazandırılması- I. Rapor, IBSB Emlak İstimlak Daire Başkanlığı, Yerleşmeler ve Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü için hazırlanan rapor, İTÜ Çevre ve Şehircilik UYG-AR Merkezi, İstanbul.
- [5] Hillier, B. and Hanson, J., (1984). The Social Logic of Space, Cambridge University Press.
- [6] Hillier, B., (1996). Space is the Machine; A Configurational Theory of Architecture, Cambridge University Press.
- [7] Hillier, B., and Vaughan, L., (2007). The Spatial of Urban Segregation; Progress in Planning, 67.
- [8] Figueiredo, L., (2005). Mindwalk: a Java based software for spatial analysis, UCL eprints,8-12.
- [9] Benedikt, M. L., (1979). 'To Take Hold Of Space: Isovists and Isovist Fields', *Environment and Planning B: Planning and Design*, 6, 47-65.
- [10] Batty, M., (2001). Exploring İsovist Fields, *Environment and Planning B*, 28, 150.
- [11] Peponis, J., Wineman, J., Rashid, M., Kim, H. and Bafna, S., (1997). On the Description of Shape and Spatial Configuration Inside Buildings: Convex Partitions and Their Local Properties, *Environment and Planning B*, 24, 761-781.

- [12] Güney, Y.,(2007). Analyzing Visibility Structures in Turkish Domestic Spaces, Proceedings 6th International Space Syntax Symposium, 1-12, İstanbul.
- [13] Wiener, J. M. and Franz, G., (2004). Isovist As a Means to Predict Spatial Experience and Behavior, Lectures Notes in Computer Science, Springer Berlin / Heidelberg, 42-57.
- [14] Tahar, B. and Frank, B., (2003). The Visibility Graph: An Approach for the Analysis of Traditional Domestic M'zabite Spaces, Proceedings Fourth International Space Syntax Symposium, London.
- [15] Atak, Ö., (2009). Mekânsal Dizim ve Görünür Alan Bağlamında Geleneksel Kayseri Evleri, İTÜ.
- [16] Turner, A., (2003). Depthmap: A Program to Perform Visibility Graph Analysis, J. Hanson (Ed.), Proceedings, 4th International Space Syntax Symposium, London.
- [17] Turner, A., (2004). Depthmap 4: A Researchers Handbook, unpublished hand handbook for the software, June, UCL, London.
- [18] Erpi, F., (1987). *Buca'da Konut Mimarisi*, ODTÜ Yay., Ankara.
- [19] Buca Levanten Köşkleri hakkında bilgi, www.e-tarih.org, 25.12.2010.
- [20] Buca Levanten Köşkleri hakkında bilgi, www.binrota.com, 25.12.2010.
- [21] Bilginperk, C., (1999). Buca Sivil Mimarlık Örneklerinin İncelenmesi ve Mimari Özellikler Taşıyan Yerleşmeler ile Karşılaştırılması, MSÜ.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı :Sevde KORKMAZ
Doğum Tarihi ve Yeri :30.07.1983 İstanbul
Yabancı Dili :İngilizce
E-posta :sd-mim© hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Lisans	Mimarlık	Uludağ Üniversitesi	2006
Lise		Özel İklim Lisesi	2001

YAYINLARI

Makale

1. Korkmaz, S., Köseoğlu, E., 'Buca Konutlarında Mahremiyet' Mimarist, 2011 Bahar-39

Proje

1. Kahramanmaraş Kültür Parkı Ulusal Mimari Proje Yarışması, 2007